

Csepreg város borturisztikai fejlesztési lehetőségei

DIPLOMAMUNKA

Dr. Herczeg András

2023

MAGYAR AGRÁR- ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM
SZŐLÉSZETI ÉS BORÁSZATI INTÉZET
BUDAPEST

Csepreg város borturisztikai fejlesztési lehetőségei

Dr. Herczeg András

Szőlő- és borkészítési szakértő

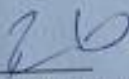
Készült a Szőlészeti és Borászati Intézetben

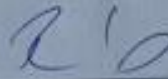
Tanszéki konzulens: Dr. Fehér Orsolya

Konzulens(ek): _____

Bírálok: _____

Budapest, 2023. 05. 08.

tanszékvezető/szakirányfelelős

konzulens

Absztakt

A dolgozat a helyi önkormányzat szemszögéből vizsgálja a Soproni borvidékhez tartozó Csepreg város borturisztikai lehetőségeit, illetve ezeket tekinti át egy egységes keretrendszer mentén, a félig strukturált interjúk eredményeire támaszkodva. A témakörökön belül a csepregi borturizmus szempontjából felvázolásra kerül az aktuális helyzetkép, kiemelt figyelemmel vizsgálva a települési önkormányzat és a helyi boros közösség együttműködését. Az önkormányzati fejlesztési lehetőségek bemutatásához három nagy témakörbe csoportosítva kerülnek bemutatásra a kihívások: 1) (közlekedési) infrastruktúra fejlesztése, 2) rendelkezésre állás és 3) márképítési kihívások. Ezt követően a csepregi borturisztika fejlesztését elősegítő, specifikus javaslatlattervek következnek, amelyek közül kiemelkedő prioritást élvez jelenleg i) a csepregi szőlőhegyi körút kiépítése, illetve ii) a szomszédos Bük településsel közös marketingstratégia borturisztikát érintő elemeinek megvalósítása.

Kulcsszavak: borturizmus, Csepreg, helyi önkormányzat

Tartalomjegyzék

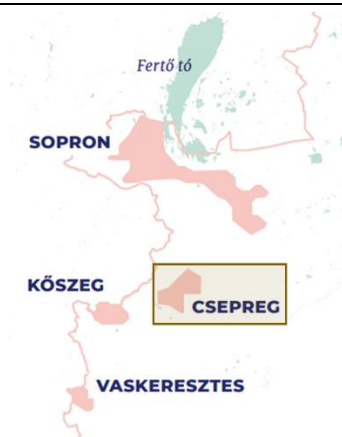
Absztrakt.....	3
Tartalomjegyzék	4
1. Bevezetés	6
1.1 A kutatás indokoltsága.....	6
1.2 Problémafelvetés	7
1.3 A kutatás motivációja	8
1.4 A kutatás jelentősége.....	8
1.5 A kutatás felépítése.....	8
2. Irodalmi áttekintés	10
2.1 Borturisztikai potenciál értékeléséhez használt faktorok.....	10
2.2 Önkormányzat számára kiemelten fontos szempontok a borturisztika kapcsán	12
2.3 Önkormányzati szerep a hazai borturisztikai fejlesztésekben.....	12
2.4 Koncepcionális modell a szakirodalmi áttekintés alapján.....	13
3. Kutatási módszertan	14
3.1 Kutatási megközelítés és stratégia	14
3.2 Adatgyűjtés és feldolgozás	16
3.2.1 Adatforrások.....	16
3.2.2 Adatgyűjtési célok	16
3.2.3 Interjúk lebonyolítása	17
3.3 Adatelemzési megközelítés	18
3.4 Megbízhatóság és érvényesség	19
3.5 Etikai megfontolások.....	21
4. Eredmények.....	21
4.1 Csepreg borturisztikájának jelenlegi helyzete, kihívásai	22
4.2 Csepreg Város önkormányzatának kapcsolata a helyi borturisztikához	30
4.3 Borturisztikai fejlesztési lehetőségek Csepregen és környékén.....	31
5. Következtetések (eredmények megvitatása)	33
5.1 Kiemelt problémakörök a csepregi borturisztikához kapcsolódóan.....	33
5.1.1 Csepregi borászatok megközelíthetősége	33
5.1.2 Borászatok elérhetősége és rendelkezésre állása.....	34
5.1.3 Márkaépítés csepregi kihívásai.....	36
5.2 Kiemelt fejlesztési lehetőségek	37
5.2.1 Javaslatok a borászatok elérhetőségének javítására.....	37
5.2.2 Javaslatok a borászati elérhetőség javítására	38
5.2.3 Javaslatok az egységes márkaépítésre	38
5.3 Javasolt jövőbeli kutatás	41
6. Összefoglalás	41

7.	Köszönetnyilvánítás	44
8.	Irodalomjegyzék	45
9.	Ábrajegyzék	47
10.	Mellékletek	48
	1. sz. melléklet: Interjú-útmutató	49
	Interjúkivonatok.....	50
	2. sz. melléklet: Interjú #1	50
	3. sz. melléklet: Interjú #2	53
	4. sz. melléklet: Interjú #3	56
	5. sz. melléklet: Interjú #4	60
	6. sz. melléklet: Interjú #5	63
	7. sz. melléklet: Interjú #6	67
	8. sz. melléklet: A csepregi boros közösség 2022. évi kiemelt eseményei	71

1. Bevezetés

1.1 A kutatás indokltsága

Csepreg a Soproni borvidék¹ tagja többek között Kőszeg és Vaskeresztes településekkel együtt (1. ábra). A megközelítőleg 3300 lakosú település az Alpok keleti lábánál elterülő dombvidék és a magyar Kisalföld találkozásánál fekszik. Csepregen hosszú múltra tekint vissza a szőlőtermesztés és borkészítés, illetve az utóbbi évtizedekben új reneszánszát éli a helyi borkultúra, felpezsdült a csepregi borászélet. (Interjú #1).

1. ábra – Csepreg elhelyezkedése a Soproni borvidéken

Forrás: www.visitsopron.com², saját szerkesztés

A nyugat-dunántúli kisváros Kőszeg³ (jelenleg Csepreg a kőszegi járás része) mellett Sopronhoz kötődik történelmileg, mivel az államszervezéskor a környék Sopron megyéhez tartozott (Sudár, 2000) és az 1950-es közigazgatási reform során került Vas megyéhez. A bortermeléshez kiváló adottságokkal rendelkezik, így a város szőlőműveléséről már a XIV. századig⁴ visszamenőleg vannak írásos források.⁵ Számos történelmi írásos emlék van a csepregi bor külföldi kivitelére is.⁶ Az évszázados múlt ellenére nagyüzemi szőlő kultúra nem alakult ki, a

¹ Soproni Borvidék Hegyközségi Tanács rendtartásának területi hatálya kiterjed a Sopron Városkörnyéki, a Sopron Fertőmenti és a Kőszeg és Környéke – Vaskeresztes és Környéke hegyközségekhez tartozó bortermőhelyi településekre. <https://hnt.hu/wp-content/uploads/2015/07/Soproni-borvid%C3%A9k-rendtart%C3%A1sa.pdf> (letöltve: 2022-04-30)

² Soproni Borút Egyesület borászatai, p.23. soproni.borut.egyesulet.boraszatai.bemutakozo.a5.hu_email.pdf (visitsopron.com) (letöltve: 2022-04-30)

³ Valódi kuriózum az a kőszegi hagyomány, amely szerint Szent György napján (április 24-én) 1740 óta berajzolják az új szőlőhajtásokat a „Szőlő Jövésnek Könyvé”-be (habár valószínűleg a szokás már korábban is élt). Ezáltal évszázadokra visszamenőleg megtekinthető azok évről-évre történő változása. Vö. <http://www.kvmkl.hu/aktualis-tarlataink/a-szolo-jovesnek-konyve> (letöltve: 2022-04-30)

⁴ 1321-ben már hegyvámot szedtek, illetve konkrét szőlőhegy-elnevezések is ismertek, illetve 1348-ban Csepreg, Kőszeg és Rohonc stájerországi borkiviteléről is maradt fent forrás. Vö. *Csepreg, egy nyugat-dunántúli történelmi város*, <https://csepreg.hu/hu/varosunk/csepreg-egy-nyugat-dunantuli-tortenelmi-varos.html> (letöltve: 2022-04-30)

⁵ 1893-ban került meghatározásra a Ruszt-Sopron-Pozsonyi borvidék, amelyhez kötődött i) Kőszeg, valamint a Kőszegi-hegység környéke, ii) ettől északra található domboságokon fekvő *Peresznye–Horvátzsidány–Kiszsídány–Csepreg*, illetve iii) délre fekvő *Felsőcsatár–Vaskeresztes* falvak szőlőhegyei, illetve az ezeken kialakult szőlőtermesztő mikrotájak (Illés, 2010).

⁶ A szomszédos osztrák tartományok mellett a csepregi bort például a harmincéves háború alatt Sziléziába is vitték. Vö. *Búza, J. (1996): Csepregi bor kivitele Sziléziába a harmincéves háború idején; In: Dénes (1996), p.203-223.*

tudás és a kertek nagy része apáról fiúra öröklődik és megmaradt családi gazdaságnak. 1996-ban a csepregi szőlőtermőhelyet is a Soproni Borvidékhez sorolták.⁷

A Csepreg külterületén elhelyezkedő zártkert tulajdonosok 1990. január 1-jével hozták létre az érdekvédelmi, érdekképviselői egyesületet (Hegyközség), amely 2015-ig a Szőlőhegy Tulajdonosok Egyesülete néven tevékenykedett⁸. 2022-ben a Soproni Borvidék Hegyközsége néven egyesült a soproni és kőszegi hegyközség⁹, amely az ország legnagyobb kiterjedésű hegyközségévé vált (a legészakabbi, fertőrákosi, valamint a legdélebbi, vaskeresztesi szőlődűlők között a távolság mintegy száz kilométer, a termőterület nagysága mintegy ezernyolcszáz hektár).¹⁰

Csepreg történelmi mezővárosi profilja mellett (nagyon jó minőségű, magas aranykorona értékű termőföldek) (Interjú #3) mellett meghatározó, hogy kiterjedt közigazgatási területe ellenére saját iparterülettel nem rendelkezik a város (Interjú #1), így önkormányzati oldalon kitüntetett szerepe van a turisztikának, köztük a boros ágának. Az ezredforduló előtt Csepreg nem rendelkezett borturisztikával. A helyi gazdák készítették a saját borukat, és már működtek borversenyek is (ezek az 1980-as évek elején kezdődtek). 2000 környékére tehető – ekkora indult el a nyitott pince rendezvények szervezése - a csepregi borturizmus fellendülése. (Interjú #5).

Habár a csepregi borturisztikához kapcsolódó dokumentumok és kiadványok elérhetőek, a szakirodalomban nem áll rendelkezésre olyan átfogó tanulmány, amely a csepregi borturisztika helyzetét és fejlesztési irányait egységes szempontok szerint mutatná be. Az elmúlt időszak kutatásai is elsődlegesen Kőszegre és Kőszeghegyaljára (Kőszeg közvetlen környékére: Cák, Kőszegdoroszló, Kőszeg, Kőszegszerdahely) fókuszáltak, amikor a borkultúra fejlesztési irányokat vizsgálták (Kampits, 2021).¹¹ **A dolgozat szeretné ezt a hiányt pótolni, így célja i) egyrészt a csepregi borturisztika helyzetképeinek felrajzolása, ii) másrészt a lehetséges borturisztikai fejlesztési irányok meghatározása, kiemelten Csepreg Város Önkormányzatának szemszögéből.**

1.2 Problémafelvetés

A diplomamunka (fő) kutatási kérdése arra koncentrál, hogy azonosítsa milyen borturisztika fejlesztési lehetőségei vannak a Vas vármegyei Csepreg városának, illetve a helyi önkormányzatnak milyen szerepet tölt be ennek realizálásában.

Kutatási kérdés (KK): A helyi önkormányzat szempontjából mik a sikeres borturisztikai koncepció megvalósításának kulcs tényezői Csepregen?

⁷ Együttal köztesületet hoztak létre Kőszeg és Környéke Hegyközség Csepregi Termőhely néven (PSMSK, 2006).

⁸ Végzés a „Szőlőhegy Tulajdonosok Egyesülete civil szervezet megszüntetéséről; szolohegy_tulajdonosok_egyesulete_pk.60.166.1991.12.pdf (birosag.hu) (letöltve: 2022-04-30)

⁹ Kőszeg és Környéke Vaskeresztes és Környéke Hegyközség Közgyűlésének 2020. szeptember 12. napján kelt 1/2020 (09.12.) KGY. Sopron Fertőmenti Hegyközség Választmányának 2022. augusztus 17. napján kelt 1/2022 (04.18.) VGY. számú határozata alapján Sopron Fertőmenti Hegyközség valamint Kőszeg és környéke és Vaskeresztes és környéke Hegyközségének beolvadó közgyűlésére 2022. szeptember 20-án került sor. Vö. <https://koszegibor.hu/hegykozsegi-gyules-2022/> (letöltve: 2022-04-30)

¹⁰ Vö. <https://sopronitema.hu/hirek/varosi-hirek/uj-hegykozseg-alakul> (letöltve: 2022-04-30)

¹¹ Az elmúlt időszak kutatásai is elsődlegesen Kőszegre és Kőszeghegyaljára (Kőszeg közvetlen környékére: Cák, Kőszegdoroszló, Kőszeg, Kőszegszerdahely) fókuszáltak, amikor a borkultúra fejlesztési irányokat vizsgálták (Kampits, 2021). Vö. <https://koszegibor.hu/borturisztika-koszegen-es-koszeghegyaljan/> (letöltve: 2022-04-30)

Annak érdekében, hogy teljes képet adjon a helyi önkormányzat jelenlegi prioritásról, a dolgozat a következő kutatási alkérdésekre keresi a választ:

- i) Melyek azok a tipikus és jelentős helyi kihívások, amelyek befolyásolják a csepregi borturisztikai fejlesztési terveket?
- ii) Milyen együttműködési lehetőségek segítik a helyi önkormányzatot a borturisztikai koncepciójának kialakításában és megvalósításában?

Habár minden bortermelő vidéknek megvannak a saját erősségei és a kihívásai, a csepregi borturisztikai lehetőségek azonosításán, illetve a helyi önkormányzati „jó gyakorlatok” feltárásán keresztül a kutatási célok hasznos kiegészítést jelentenek a szakirodalomhoz és a hasonló helyzetben lévő gyakorlati (kiemelten hasonló adottságú helyi önkormányzati) szakemberek számára is.

1.3 A kutatás motivációja

A csepregi borászokkal és a helyi borturisztikához kötődő szakemberekkel történő beszélgetéseken gyakran szóba kerülnek az aktuális kihívások (többek között egységes arculat kialakításához kötődő, illetve infrastruktúrafejlesztési kérdések stb.), amelyek egyértelműen mutatják, hogy régi bortermelő vidéki volta ellenére Csepreg még a borturisztikai fejlődés korai szakaszában jár. Azonban az elmúlt évek, illetve évtized fejlődése arra is rámutat, hogy számos előrelépés történt, amely számos, más hasonló cipőben járó település számára jó gyakorlatot jelenthet. A kutatás célja, hogy bemutassa a csepregi borturisztika lehetséges fejlődési irányait, illetve hiánypótló módon önkormányzati szempontból is mélyebben elemezze a kapcsolódó kihívásokat, illetve feladatokat.

1.4 A kutatás jelentősége

Noha kiterjedt kutatás áll rendelkezésre i) a (nemzetközi és) hazai borturisztikai fejlesztésekről és programokról, illetve ii) a helyi önkormányzatok szerepéről egy település vagy desztináció turizmusában; ennek ellenére az akadémiai kutatás nagyon korlátozott mélységű információval rendelkezik egyes helyi önkormányzatok borturisztikai fejlesztési szerepéről és gyakorlati prioritásairól. Az önkormányzatok borturisztikát támogató tevékenységével kapcsolatos fejlesztési irányokról a legtöbb naprakész információ a) pályázati (pl. települési marketingstratégiák) és b) prezentációs anyagokon (pl. publikus marketing anyagok, konferenciák, workshopok), valamint a c) (bor)turisztikát támogató szakmai és civil szervezeteken belüli informális megbeszéléseken keresztül kerül megosztásra. 2023 májusáig nem jelent meg átfogó akadémiai tanulmány a csepregi önkormányzat fejlesztési lehetőségeinek értékeléséről. Így jelen dolgozat célja ezen információk összegyűjtése, hogy segítse az érdekelt feleket, elsősorban a (csepregi) borturisztikát fejleszteni kívánó szakembereket, hogy a leghatékosabban határozhassák meg a település fejlesztési irányait.

1.5 A kutatás felépítése

A dolgozat a következő öt (5) fő részre oszlik:

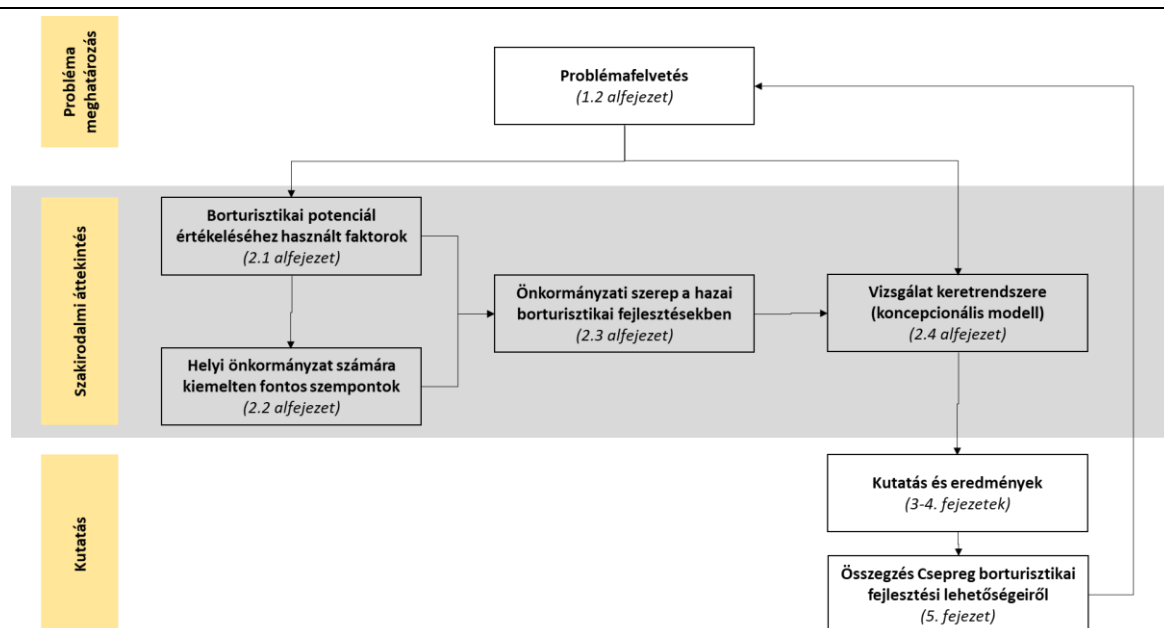
1. fejezet – *Bevezetés*: bemutatja a kutatás háttérét. A fejezet a kutató indokainak és motivációinak megvilágítása mellett a problémafelvetést és a kutatás jelentőségét is bemutatja: kifejti, hogy a csepregi borturisztikai fejlesztések miért vált az elmúlt években különösen fontos témává a helyi önkormányzat (és a helyi közösség) számára, illetve milyen dilemmák jelentkeznek a jövőbeli fejlesztési irányokkal kapcsolatban.

2. fejezet – *Irodalmi áttekintés*: a borturisztika elméleti háttérét írja le, kiemelten fókuszálva az önkormányzat kapcsolódó szerepére. A fejezet bemutatja a borturisztikai potenciál értékeléséhez használható faktorokat, valamint az önkormányzatok számára kiemelten fontos borturisztikához kapcsolódó szempontokat. A definíció és a kontextus megadása mellett áttekintést ad a hazai borturisztikai fejlesztésekhez kapcsolódó aktuális önkormányzati kulcskérdésekről és kihívásokról. Ezután dolgozat vizsgálati keretrendszere (koncepcionális modell) kerül részletes bemutatásra.

3. fejezet – *Kutatási módszertan*: leírja a kutatási stratégiát és az adatok gyűjtéséhez és elemzéséhez használt adatgyűjtési folyamatot (eszközöket és forrásokat) (pl. a fejezet a félig strukturált interjúk relevanciáját mutatja be választott módszertanként). Emellett az adatok érvényességét, megbízhatóságát, valamint az etikai kérdéseket is megvitatja

4. fejezet – *Megállapítások (eredmények)*: az adatgyűjtési technikák és eszközök alkalmazásával rendszerezett formában bemutatja az empirikus eredményeket, illetve biztosítja a keretet megállapítások elemzéséhez és megvitatásához.

5. fejezet – *Következtetések (eredmények megvitatása) és javaslatok*: összefoglalja a kutatás főbb szempontjait, és megfogalmazza a kutatási kérdésre vonatkozó következtetést. Végül érinti a dolgozat korlátait, amely egyben a kutatási téma jövőbeni kiterjesztésének az alapját is adja.

2. ábra - Szakirodalmi áttekintés keretrendszere

Forrás: saját szerkesztés

2. Irodalmi áttekintés

A 2. ábra szemlélteti a szakirodalmi áttekintés fontosságát a dolgozat szerkezetében (1.5. fejezet). Ez a fejezet megadja a kutatás elméleti háttérét és meghatározza a fogalmi modell fókuszpontjait (először a tágabb keret meghatározása, majd a dolgozat konkrét témájára való szűkítés). A szakirodalmi áttekintés szisztematikus áttekintést ad a borturisztikai értékelési keretrendszerekről, egyúttal szemlélteti a helyi önkormányzatok fontosságát a sikeres borturisztikai koncepciók megvalósítása esetében. A dolgozat keretében definiált problémafelvetés (1.2. fejezet) elemzése után a fejezet végső célja, hogy a releváns szakirodalom áttekintése után egy szűkített, de átfogó keretet a kutatás számára.

2.1 Borturisztikai potenciál értékeléséhez használt faktorok

A borturizmus a bortermelés és a tevékenység megfelelő párosítását jelenti, illetve tágabb értelemben a szőlőültetvények, pincészetek és borbemutatók látogatásával kapcsolatos tapasztalatokat is ideértendő, amelyeknek a fő eleme a borkóstolás. Habár a borturizmus, szorosan kapcsolódik a szőlőtermesztéshez és a borkészítéshez is, azonban a bortermeléssel szemben a fő hangsúly a látogatókra helyezi a hangsúlyt. Ezáltal tekinthető a pincészetek közvetlen értékesítésének támogató csatornának is. (Hall et al., 2000).

Magyarország jelentős borturisztikai desztinációkkal és potenciállal rendelkező ország. Megfelelő klímával és talajjal, valamint olyan helyekkel rendelkezik, ahol évszázadok óta bortermelés folyik. A nemzetközi viszonylatban is ismert és feltörekvő borturisztikai célpontok közül kiemelkedik a legismertebb, egyúttal a nemzetközi szakirodalomban Magyarországgal kapcsolatban – minden kihívása ellenére (Pallagi, 2021) - leggyakrabban idézett itthoni borvidék a Tokaji borvidék¹², de egyéb széles körben ismert borvidékek például az Egri és Villányi borvidékek. A Soproni borvidék (a „kékfrankos fővárosa”) Magyarország történelmi borvidékei közé tartozik (Johnson and Robinson, 2019). Történelmi múltja ellenére a csepregi szőlőtermőterület nemzetközileg és országosan is kevésbé ismert, borturisztikája jelenleg is nagy fejlődésen megy át. A város számára a gasztronómiai és borturizmus fejlesztése azért is kiemelt jelentőségű, mert a borturisztika integrátor szerepet tölt be (MTÜ, 2021) a helyi gazdaság többi ágazatával való kooperációja révén, hozzájárulva a turisztikai értéklánc számos eleméhez.

Ahogy Montella (2017) is megállapította, a turisztikához köthető szakirodalom végtelennek tűnik. E széles körű területen belül egy szűkebb, ún. „niche” szakterületet a gasztronómia és borturizmushoz kapcsolódó kutatások jelentenek. Az elmúlt évek egyik legátfogóbb borturisztikai áttekintését Marco-Lajara és társai (2023) készítették. A bibliometria elemzést (bibliometric analysis) az első borturisztikai témájú tudományos publikáció megjelenésétől (múlt század 90-es éveinek végétől) 2021-ig végezték el, így ez egy átfogó elemzést jelent a borkutatás tudásstruktúrájáról az első indexelt kutatásoktól napjainkig.¹³ Rámutattak, hogy az elmúlt évtizedekben az Újvilágban (különösen Ausztráliában) helyezték a legnagyobb hangsúlyt a borturisztika kutatására, illetve a

¹² Egy érzékletes példa, hogy az 1971-től kiadásra kerülő (8. kiadásánál járó) „The World Atlas of Wine” kiadvány 4 oldalon foglalkozik Magyarországgal (a 416-ból), ezen belül 2 oldalt önmagában a Tokaji borvidék tárgyalása tesz ki. Vö. Johnson and Robinson (2019), p.262-265.

¹³ 1998 és 2021 között készült 588 publikációt tekintették át (Marco-Lajara et al., 2023)

kapcsolódó jó gyakorlatok konzisztens azonosítására. A korai borturisztikai szakirodalomban gyakran feltételezték, hogy a borturisták leginkább a borászati termékek vásárlását, kipróbálását, az „azokhoz történő kapcsolódást” keresik (Bruwer & Rueger-Muck, 2019). Azonban Charters és Ali-Knight (2002) kutatása - a borturisztikai látogatók motivációinak részletes elemzése alapján – rámutatott arra, hogy a közvetlenül a borászathoz kapcsolódó faktorok mellett az adott szőlőtermesztő területen (illetve a tágabb borrhíón belül) elérhető kikapcsolódási lehetőségek alapvetően meghatározzák a (bor)turisták választását. Így a borászathoz közvetlenül kapcsolódó desztinációk számára a településeken átívelő együttműködések kiemelten fontosak. Vorobiova és társai (2019) szintén részletesen levezették, hogy egy adott boros régió (vagy település) marketingtevékenysége kapcsán a „bor” tematikája mellett érdemes az egyéb turisztikai lehetőségekre is fókuszálni, mivel a látogatók részéről egyre inkább a sokszínű programokra, élményekre van igény. A borturisztikai termékek/szolgáltatások fenntartható fejlesztéséhez elengedhetetlen annak megértése, hogy *i)* mi készíti és motiválja a látogatókat arra, hogy egy adott borvidékre utazzanak, *ii)* milyen tapasztalatokkal távoznak, illetve *iii)* hogyan lehet ezeket kezelni a jövőbeni borturisztikai marketingben (Gaetjens et al., 2023).

A fentiek is mutatják, hogy a borturisztikát meghatározó faktorokat komplex rendszerben érdemes kezelni, hiszen a borturizmus számos tényezőtől függ, illetve ezek számos módon csoportosíthatóak. A kutatás keretének, illetve az eredmények bemutatására ezért az alábbi hat szempont szerinti keretrendszert alakítottuk ki, kiemelten Hajdu et al., (2009) és Botos (2016) által tárgyalt kérdéskörök alapján:

- **A borvidék minősége és hírneve:** kiemelten a talaj- és éghajlati adottságok, termesztett szőlőfajták, márkanev (hírnév) és bortermelő területi marketing
- **A bortermelők száma és minősége:** kiemelten a szőlőültetvények területe, bortermelők szakmai háttere, borászatok finanszírozási képessége, bortermelők tudása és tapasztalata, valamint a helyi borászatok bormarketing és értékesítési tevékenysége.
- **A látogatók tudása és tapasztalata:** kiemelten a korábbi tapasztalatok, a látogatók tanulási hajlandósága / új ismeretekre való nyitottsága hajlandósága, helyi „idegenvezetők” megléte, borkóstolók hozzáférhetősége, illetve egyéb releváns tapasztalatok: kapcsolódó turisztikai ágak, helyi gasztronómia, stb.
- **Helyi látnivalók (épített örökség) és (kulturális) programok, specialitások:** kiemelten a táj és természeti adottságok, a helyi élelmiszerek és italok, kulturális látnivalók, gasztronómiai és kulturális rendezvények.
- **A turisztikai infrastruktúra:** kiemelten szálláslehetősége, transzferlehetőségek (szállítás), vendéglátás minősége, turisztikai szolgáltatások és turisztikai információ elérhetősége.
- **A közlekedési lehetőségek:** kiemelten infrastrukturális fejlettség, földrajzi adottságok, környező városok és turisztikai látványosságok, közlekedési eszközök minősége, látogatók közlekedési igényei, illetve a borturisztikai szolgáltatások elérhetősége

A 4.1. fejezetben az azonosított faktorok szerint rendezve kerülnek bemutatásra a kutatás során gyűjtött információk.

2.2 Önkormányzat számára kiemelten fontos szempontok a borturisztika kapcsán

Az önkormányzatoknak kulcsszerepe van egy település vagy desztináció turisztikai vonzerejének megteremtésében, mivel tevékenységükön keresztül közvetett és közvetlen hatást is tudnak gyakorolni az oda látogató turisták élményeire. A települések, desztinációk vonzereje és versenyképessége a diverzitás, komplexitás és minőség szempontjából elérhető termékek és szolgáltatások függvénye (Behringer és Kulcsár, 2018). Mindezt is kiemelten fontos, hogy az önkormányzat érintettjeinek – a téma esetében a helyi önkormányzat borturisztikai területtel foglalkozó szakembereinek szükséges kompetenciái megfelelőek legyenek (3. ábra).

Kompetenciák / szereplők	Szakmai / jogi	Etikai	Pszichológiai	Kommunikációs	Szervezési	Informatikai / technikai
Polgármester	Magas szintű	Segítő	Ösztönző	Kiváló	Magas szintű	Felhasználói
Képviselőtestület	Általános	Segítő	Nyitottság	Nyitottság	Rugalmas	Általános
Önkormányzat	Általános	Segítő	Nyitottság	Rugalmasság	Magas szintű	Professzionális gépek
TDM SZ ¹ / Tourinform iroda	Kiváló	Feddhette	Segítőké	Empátia	Koordinálás	Magas szintű
TDM ² -menedzser	Kiváló	Feddhette	Koordináló	Kompromisszumké	Meggyőző / érdekképvise	Magas szintű
Informátor	Kiváló	Feddhette	Hiteles, meggyőző	Empatikus, nyitott	Rugalmas	Magas szintű
Turisztikai cég vezetője	Magas szintű	Feddhette	Érvelés	Meggyőzés	Koordináló	Felhasználói
Turisztikai cég munkatársa	Magas szintű	Feddhette	Rugalmasság	Empátia	Lebonyolítás	Felhasználói

Megjegyzések: (1) A magyar turisztikai intézményrendszer átalakulását elősegítő, a TDM (turisztikai desztináció menedzsment) szervezetek működési körülményeit javító és szakmai tevékenységét támogató szándékkal 2011. január 28-án jött létre a Magyar TDM Szövetség; (2) TDM: turisztikai desztináció menedzsment)

3. ábra - A turisztikai terület aktorainak szükséges kompetenciái

Forrás: Behringer és Kulcsár (2018) alapján saját szerkesztés

Mind képviselőtestületi, mind önkormányzati oldalról a nyitottság, míg városvezetői oldalról (polgármester, alpolgármester) különösen fontos az ösztönző hozzáállás. A borturisztikához kapcsolódó kérdésekben a polgármester és az önkormányzat magas szintű szervezési kompetenciákkal kell rendelkeznie (programok szervezése, együttműködések létrehozása).

2.3 Önkormányzati szerep a hazai borturisztikai fejlesztésekben

Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.)¹⁴ II. fejezete taglalja (nem taxatív módon) az önkormányzati feladat- és hatásköröket. A törvény az alábbi - borturisztikához is kapcsolható - kiemelt feladatokat határozza meg:

- településfejlesztés, településrendezés;
- településüzemeltetés;
- környezet-egészségügy;
- kulturális szolgáltatás, különösen a nyilvános könyvtári ellátás biztosítása; filmszínház, előadó-művészeti szervezet támogatása, a kulturális örökség helyi védelme; a helyi közművelődési tevékenység támogatása;

¹⁴ 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól (Mötv); Mötv. - 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól - Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye (jogtar.hu) (letöltve: 2023-04-30)

- helyi környezet- és természetvédelem, vízgazdálkodás, vízkárelhárítás;
- helyi adóval, gazdaságszervezéssel és a turizmussal kapcsolatos feladatok;
- a kistermelők, őstermelők számára - jogszabályban meghatározott termékeik - értékesítési lehetőségeinek biztosítása, ideértve a hétvégi árusítás lehetőségét is;
- közreműködés a település közbiztonságának biztosításában;
- hulladékgazdálkodás.

Az Mötv. VI. fejezete (A helyi önkormányzatok gazdasági alapjai) tartalmazza „Az önkormányzat gazdálkodására” vonatkozó alapvető szabályozást. A helyi önkormányzat felelős a gazdasági program, fejlesztési tervelkészítéséért, amely tartalmazza választott képviselő-testület hosszú távú fejlesztési elképzeléseit.¹⁵ A helyi önkormányzat éves költségvetése jelenti a gazdálkodása alapját, mivel ez alapján látja el a i) *törvényben meghatározott kötelező*, valamint ii) *a kötelező feladatai ellátását nem veszélyeztető önként vállalt feladatait*. Ezen feladatok ellátásának forrásait, illetve kiadásait a helyi önkormányzat egységes költségvetési rendelete (elkülönítetten) tartalmazza. Az önkormányzatoknak figyelembe kell venniük a lakossági igényeket, de a költségvetési korlát a szűk keresztmetszet (Mezei, 2006). Az önkormányzat gazdasági erejéhez (amely függ az önkormányzatok saját bevételeitől és vagyoni helyzetétől) mérten tud ellátni nem kötelező feladatokat, illetve működési hiány sem tervezhető a költségvetési rendeletben.¹⁶ A helyi önkormányzat a feladatai ellátásának feltételeit háromfajta forrásból tudja megvalósítani:

- i) saját bevételeiből,
- ii) más gazdálkodó szervektől átvett bevételekből, valamint
- iii) központi költségvetési támogatásból teremti meg.

A csepregi borturisztikai fejlesztések megvalósításához jellemzően az *i)* és *iii)* szerinti források kerülnek felhasználásra (*Interjú #1-6*).

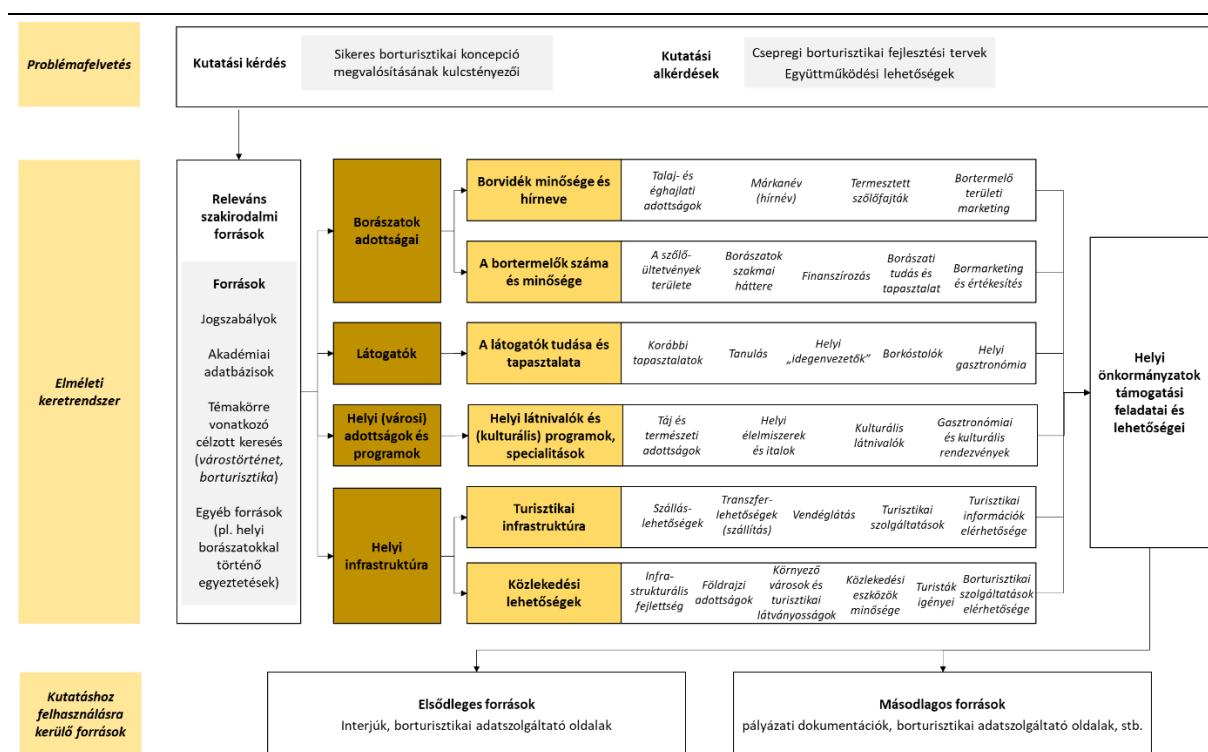
2.4 Koncepcionális modell a szakirodalmi áttekintés alapján

A szakirodalmi áttekintés alapján a következő kulcselemek (*2.1 fejezet*) formálják a helyi borturisztikai koncepciókat és gyakorlatot önkormányzati szemszögből (*4. ábra*):

- Borászatok adottságai
- Látogatók
- Helyi (városi) adottságok és programok
- Helyi infrastruktúra

¹⁵ Mötv. 116. § (1)

¹⁶ Mötv. 111. § (2) – (4)

4. ábra – Csepregi borturisztika vizsgálatához készült koncepcionális modell a szakirodalmi áttekintés alapján

Forrás: saját szerkesztés

Ezekhez 6 (hat) altémakör kapcsolódik, melyekhez önkormányzati feladat vagy (fejlesztési) lehetőség kapcsolódhat:

- Borvidék minősége és hírneve
- A bortermelők száma és minősége
- A látogatók tudása és tapasztalata
- Helyi látnivalók és (kulturális) programok, specialitások
- Turisztikai infrastruktúra
- Közlekedési lehetőségek

A kutatás lefolytatása során (3. fejezet) ezekhez a témakörökhöz kapcsolódóan azonosítjuk a csepregi borturisztikai kérdéseket és önkormányzati gyakorlatokat (4. fejezet).

3. Kutatási módszertan

3.1 Kutatási megközelítés és stratégia

A kutatási megközelítést két tényező határozta meg:

- a) Az elmélyült, de áttekinthető kutatás érdekében, a dolgozat terjedelmi korlátainak betartása mellett, gondosan választottuk ki a kutatás körét, illetve az önkormányzati szempontok feltáráshoz az alábbi csoportokból szólítottuk meg az érintetteket:

- Városvezetés

- *Helyi önkormányzat borturisztikai kérdésekkel kiemelten foglalkozó munkatársai*
- *Helyi önkormányzat munkáját civil egyesületi oldalról (illetve bizottsági kültagként is) támogató, a borászatokhoz közvetlenül kötődő érintett*

Az interjúalanyok kiválasztásakor az volt a cél, hogy minden, az önkormányzat borturisztikai tevékenységére jelenleg jelentős hatást gyakorló, illetékes kollégáját megszólaltassuk. Az interjúalanyok háttere egyúttal eléggé változatos ahhoz, hogy bemutassuk, felismerhetők-e bizonyos minták az önkormányzat különböző háttérű szereplői között (városvezetés vs. önkormányzati hivatal dolgozók vagy borászati háttérrel rendelkező, illetve nem rendelkező szereplők). A kutatási kérdés kellő fókuszáltsága lehetővé tette, hogy minden azonosított kulcsérinittel (összesen 6 fő) sor kerüljön a beszélgetésre.

- b) Az elérhető információk korlátozottsága miatt a kutatási módszert körültekintően kellett megválasztani, hogy az interjúalanyok teljes körű és hiteles válaszokat adhassanak.

Az borturisztikához kapcsolódó kérdésekre összpontosító tanulmányok (Marco-Lajara et al., 2023) általában két különböző megközelítést alkalmaztak:

- 1) A felmérési adatokat (survey) használó tanulmányok, amelyek webalapú felmérésekre vagy interjúkra támaszkodtak. A webalapú felmérések szélesebb közönséget érhetnek el, és sztenderdizálhatóságuk segíthetik a kutatókat az adminisztrációs folyamatban. A (félig strukturált vagy strukturált) interjúk viszont azzal az előnnyel járnak, hogy szükség esetén mélyebb információk nyerhetők, illetve lehetőség van azonnali visszakerdezésre (az újonnan felmerülő releváns témák azonnali becsatornázására). Az elmúlt évtizedben az online csatornák utóbbiak esetében is segítették a kutatókat, hogy ne legyenek előzetesen egy földrajzi területre korlátozva. (Hajdu, 2005)
- 2) Más tanulmányok egy adott ország vagy régió adataira használták. Ezeket a nyilvánosan elérhető adatokat többnyire meghatározott cél alapján hozták létre (pl. turisztikai látogatók számának¹⁷ elérhetővé tétele a skálázáshoz, stb.), mivel ezek megbízható, naprakész turisztikai adatokat szolgáltathatnak elsődleges forrásból, átfutási idő nélkül, viszont ezek fókusza nagyon korlátozott.¹⁸

Összességében, amikor egy kiválasztott termőterület turisztikai helyzetét és lehetséges fejlesztési irányait értékelni kell, az első megközelítés hatékonyabban működik. Egy adott termőterület borturisztikai fejlesztési irányai esetében a fókuszcsoporthoz interjú módszerének alkalmazása (Blackburn & Stokes, 2000) korlátozott, ami befolyásolja a kutatási stratégiát. A probléma gyökerei ezen interjúk tervezésében

¹⁷ A turisztikai adatok kezelése legtöbbször nem turisztikai alágak (pl. borturizmus) szerint történik. Erre példa az UNWTO Tourism Data Dashboard – statisztikákat és betekintést nyújt a beutazó és kimenő turizmus kulcsfontosságú mutatóira globális, regionális és nemzeti szinten. Vö. <https://www.unwto.org/tourism-data/unwto-tourism-dashboard> (letöltve: 2023-04-30)

¹⁸ Az eddigi legnagyobb és legátfogóbb turisztikai ágazati fejlesztés a Nemzeti Turisztikai Adatszolgáltató Központ (NTAK) 2019-es bevezetése volt. Ez a digitális platform, amely a Magyar Turisztikai Ügynökség felügyelete alatt működik, lehetővé teszi az ország összes szálláshelyének forgalmi statisztikai adatainak valós idejű, anonim megjelenítését, egyúttal segíti a turisztikai szakmát az adatvezérelt döntések meghozatalában és támogatásában. Az NTAK jelentős szerepet játszik a turisztikai ágazat fehéritésében is, mivel a területileg illetékes önkormányzatok és az adóhatóság (NAV) is hozzáférést kapnak a releváns adatokhoz. Vö. <https://info.ntak.hu/adatszolgáltatatas#adatok> (letöltve: 2023-04-30)

rejljenek (Krueger, 2002): habár a metódus előnye, hogy a kutatás alanyainak a motivációját és attitűdét jól felméri, a még nem (vagy kevésbé) kutatott témák esetében – többek között az időkorlát miatt – nem ad lehetőséget arra, hogy kényelmes, megengedő környezetben lehessen megvitatni a létező problémákat, nagy hangsúlyt helyezve egy adott érintett (interjúalany specifikus) meglátásaira. Ezért a dolgozat kutatási kérdése kapcsán a „félig strukturált interjú” kvalitatív kutatási módszerrel jobb eredményt lehet elérni (Adams, 2015). Turner (2010) szerint ez a „szabványos, nyílt végű” („Standardized Open-Ended”) kategóriába fog tartozni.¹⁹

Összefoglalva, a kutatás során az asztali (háttér)kutatás („desktop research”) / tartalomelemzés („content analysis”) mellett a félig strukturált interjúk kombinációját alkalmazzuk annak megértésére, hogy mik a sikeres borturisztikai koncepció megvalósításának kulcstényezői Csepregen (kiemelten a helyi önkormányzat szempontjából).

3.2 Adatgyűjtés és feldolgozás

3.2.1 Adatforrások

A kutatás elsődleges és másodlagos forrásokat is felhasznált:

Félig strukturált interjúk a helyi önkormányzat képviselőivel és szakemberivel, akik a kiválasztott témával (helyi borturisztikához köthető fejlesztések) foglalkoznak:

- *Választott képviselők* (polgármester, alpolgármester, bizottsági kültag)
- *Önkormányzati hivatal munkatársai* (jegyző, aljegyző, pályázati referens)

A másodlagos adatokat az önkormányzati (Csepreg), vállalati (helyi vállalkozások, borászatok, stb.) és egyesületi (helyi borok népszerűsítését szolgáló) weboldalakról (helyi borászati hírek, turisztikai kiadványok, egyesületi dokumentumok), illetve nemzeti hatóságok oldalairól (pl. törvény, jogi dokumentumok, határozatok stb.) gyűjtöttünk.

3.2.2 Adatgyűjtési célok

Az adatgyűjtés két alapvető célt szolgált:

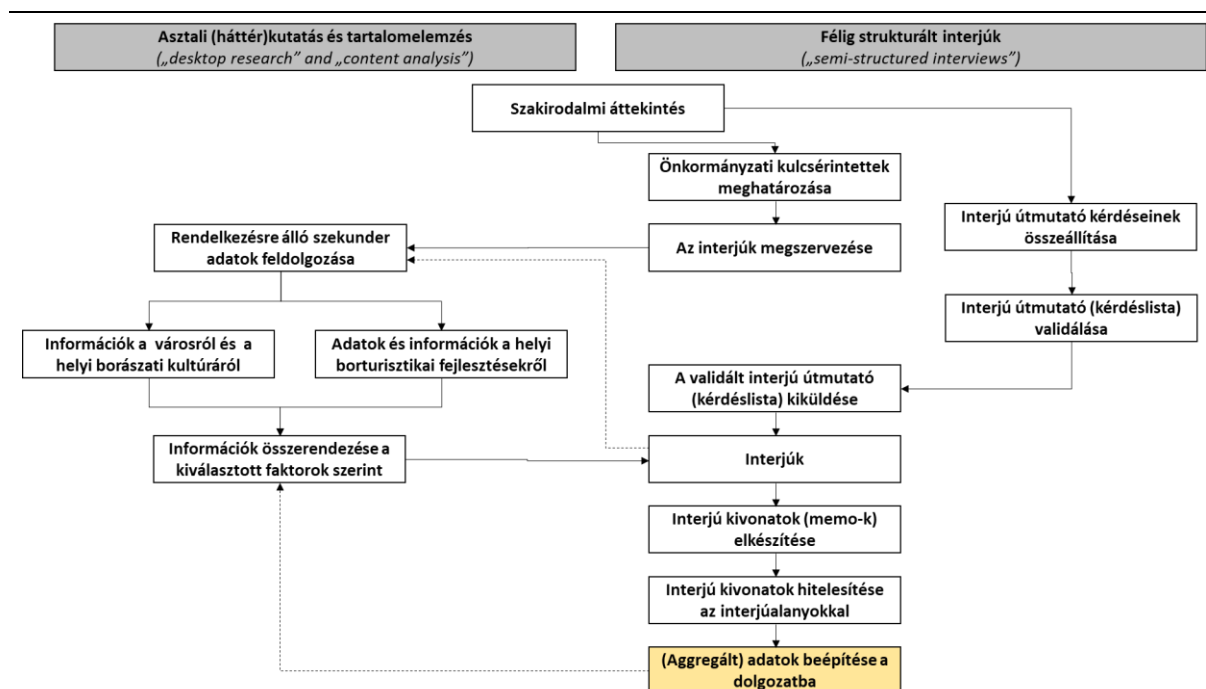
- a) megalapozott mondások kialakítása a csepregi borturisztika kulcsfontosságú sikertényezőiről, a helyi önkormányzat borturisztikai kérdésekben legkompetensebb érintettjeinek megértése és várakozásai alapján, beleértve a borturisztikához kapcsolódó helyi önkormányzati jó gyakorlatok összegyűjtését; és
- b) annak a vizsgálata, hogy a helyi önkormányzat milyen módokon tud hozzájárulni a csepregi borturisztika sikeres fejlesztéséhez rövid és hosszú távon.

Az adatgyűjtés a 3.2.3. és 3.3. fejezetekben tárgyalt interjúfolyamat és adatelemzés adminisztrációjával valósult meg, míg az eredményeket a 4. fejezet tartalmazza.

¹⁹ Turner (2010) a következő három kvalitatív interjútechnikát írja le: i) informális beszélgetés („*Informal Conversation*”), ii) általános interjú útmutató („*General Interview Guide*”) és iii) szabványosított, nyílt végű („*Standardized Open-Ended*”).

3.2.3 Interjúk lebonyolítása

Az 5. ábra az interjúfolyamattal kapcsolatos kutatási lépéseket mutatja be. A szakirodalmi áttekintés, a főbb borturisztikai értékelési szempontok (lokáció, együttműködési lehetőségek, márka stb.) és a koncepcionális modell (2.4. fejezet) alapján interjú-útmutató készült (1. sz. melléklet). Az interjú útmutatót két borturisztikában jártas szakemberrel előzetesen egyeztetésre került még az interjúk ütemezése előtt. Az interjú-útmutatót minden esetben előzetesen kiküldtük a válaszadóknak, illetve az interjúk során minden abban szerepelő kérdést érintettünk az interjúalanyokkal (ez biztosította, hogy a kutatási téma a fókuszban maradjon, anélkül, hogy sorrendet formátum korlátozná az átfogó információk összeállítását).

5. ábra - Az interjúfolyamat kutatási lépései

Forrás: saját szerkesztés

A félig strukturált interjúk elkészítése előtt megfogalmazásra kerültek az „irányadó” kérdések, amelyek az interjúalany válaszaitól függően nyomon követési és vizsgáló alkérdésekkel kerültek kiegészítésre, így biztosítva, hogy az interjúalanyoknak lehetőségük legyen a kutatási témához kapcsolódó kiemelt problémakörök tekintetében várakozást, véleményt, megérzést megfogalmazni. Minden kérdés nyitott, semleges, világos, illetve kerüli a vezető nyelvezetet. Kiemelt cél volt, hogy a kérdések elősegítsék, hogy a beszélgetés légköre nyitott, támogató, manipulációmentes maradjon, egyúttal rögzítésre kerülhessenek az interjúalanyok egyéni szubjektív tapasztalatai, illetve az azokhoz kapcsolódó élmények, benyomások, várakozások is.

Az interjúk lebonyolítására 2023 tavaszán (2020. április 8. és május 3. között) került sor. 6 interjú készült (2 választott képviselővel; 1 bizottsági kúltaggal; 3 önkormányzati hivatali vezetővel, illetve munkatárssal) a borturisztikai fejlesztéseket érintő témákban, nyílt, illetve részben zárt végű kérdések keverékével. A kérdések és a témák felülről lefelé (top-down) építkeztek (az általános borturisztikai helyzetképtől a konkrét önkormányzati

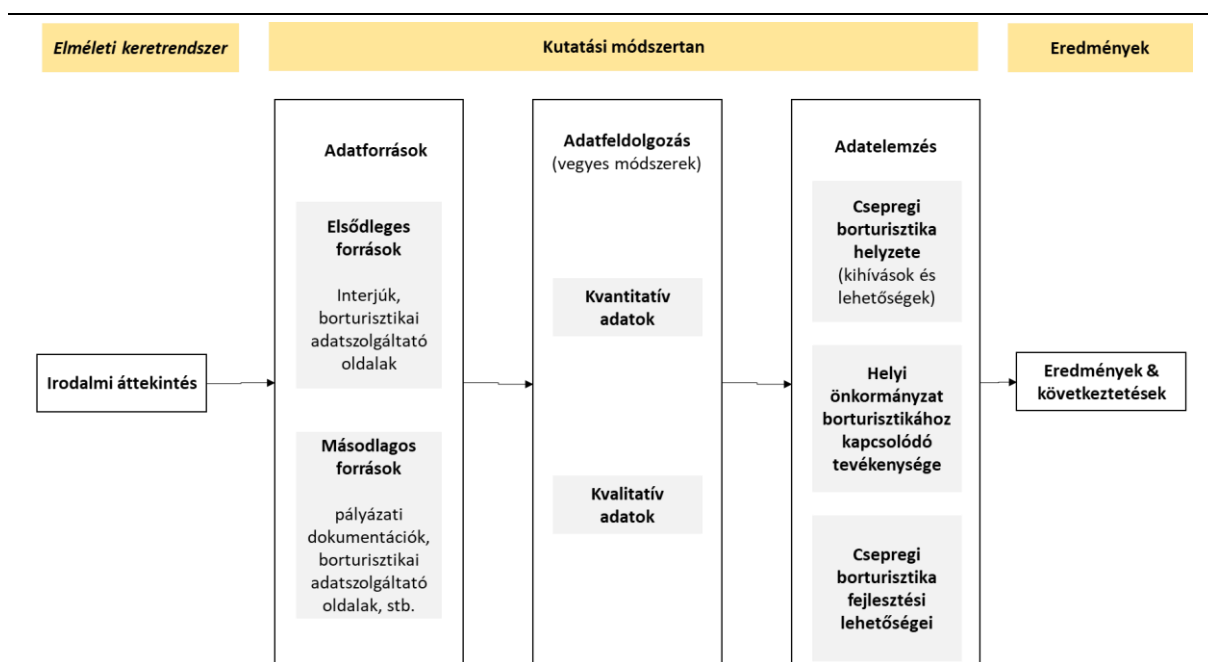
témáig), hogy lehetővé tegyék a kérdező mélyebb megértését, valamint lehetővé tegyék az interjúalany számára, hogy komfortosan érezze magát a teljes körű válaszadás biztosítása érdekében.

Az interjú útmutató kérdései alapján körülbelül 60-90 percet vett igénybe egy-egy interjú. Ez ésszerű időkeret volt, mivel megfelelő előzetes ütemezéssel beleilleszkedett az interjúalanyok elfoglaltságába, és lehetővé tette az energikus beszélgetést és a minimálisra csökkentette az interjúalany fáradtságát. A téma érzékeny részei miatt a beszélgetések rögzítése helyett az interjúk alapján feljegyzés készült, amelyet az interjúalanyok utólag validáltak. Ez a megközelítés minimálisra csökkentette a kutatók potenciális elfoglaltságát az elhangzottak értelmezésével kapcsolatban. A válaszadók anonimitásának biztosítása érdekében csak egy (validált) kivonatot tettünk nyilvánosan elérhetővé jelen dolgozat mellékletében. Az összes interjú 3-4 oldalas hitelesített kivonata elérhető a függelékben (2. – 7. sz. *mellékletek*), az egyes beszélgetések a kutatási téma szempontjából releváns, illetve fontos kulcselemeivel együtt.

3.3. Adatelemzési megközelítés

Az adatelemzés három cél elérésére irányult (a 6. ábra szerint):

- 1) Első lépésként az adatelemzés a csepregi borturisztika helyzetére, mint elemzési egységre összpontosított. Az asztali kutatás és az interjúk válaszai alapján a rendelkezésre álló információkat beépítettük és összehasonlító formátumba kódoltuk két fő elemzési egység mentén: 1) kihívások és 2) lehetőségek.
- 2) A két fő elemzési egységhez kapcsolódóan azonosítottuk a helyi önkormányzat kapcsolódó jó gyakorlatait. A háttérkutatás („desktop research”) kiegészítette ezt a folyamatot, mivel a rendelkezésre álló dokumentumokon (online elérhető pályázati dokumentációkat, marketinganyagokat stb.) tartalomelemzést végeztünk.
- 3) Az ismétlődő témákat potenciális siker- (vagy esetleg kudarc) tényezőként azonosítottuk és megvizsgáltuk. Minden interjú után ezeket a témákat azonosítottuk, az ismétlődő témákat megjelöltük és kiemeltük. Ezen ismétlődő témák alapján felismerhetőek voltak kulcstényezők, amelyek közös vonások szerint összerendezhetőek voltak problémakörként a borturisztika értékelési faktori alá. Ezek képezték az alapját a megfogalmazott fejlesztési javaslatoknak. A félig strukturált interjú előnye itt különösen hasznos volt, hogy bár jelentős időt igényelt a kutató részéről, szükség esetén plusz kérdéseket, illetve utólagos lekérdezést is lehetővé tett (Burgess, 2002).

6. ábra - A kutatási módszertan áttekintése

Forrás: saját szerkesztés

Az interjú során összegyűjtött összehasonlítható és megbízható adatok lehetőséget adtak i) konzisztens témák és ii) a felmerült javaslatok vagy megjegyzések koherens beépítésére. Az interjúadatok kódolása és interpretálása során a 2.4 fejezet keretrendszerét és a 3.2 fejezetben leírt adatgyűjtési stratégiát követtük.

3.4. Megbízhatóság és érvényesség

A kutatás reprezentatív volt a következők miatt:

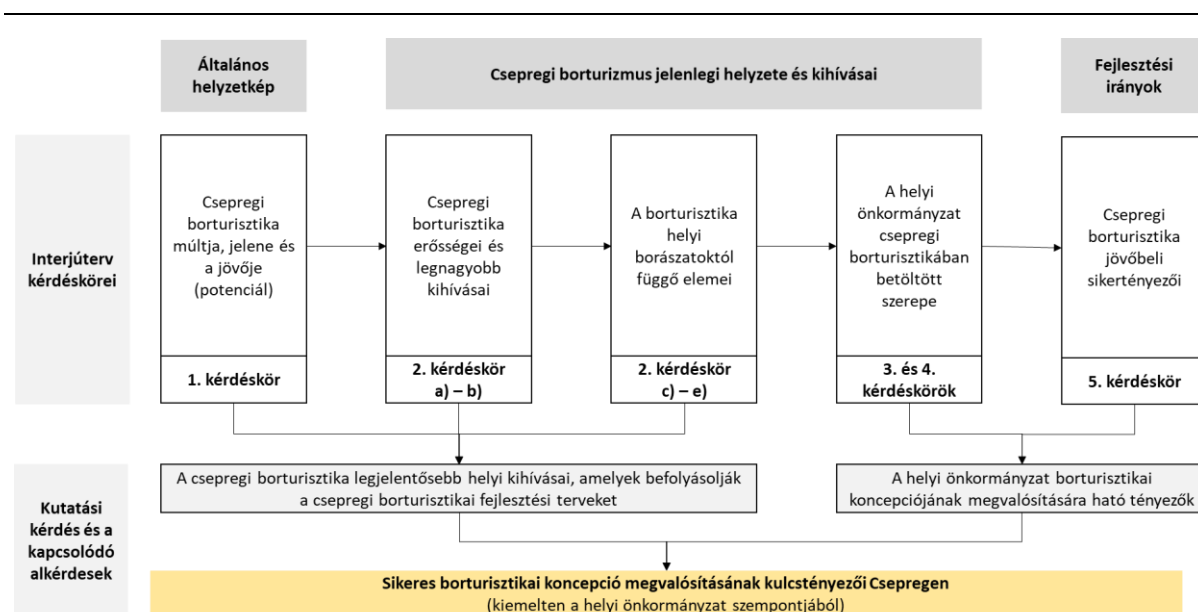
- Az interjúalanyok kiválasztásánál a 2.2. fejezet 3. ábrájának megfelelően mind a városvezetés, mind a képviselőtestület, mind önkormányzat oldaláról bevonásra kerültek a borturisztikához köthető érintettek. Ők azok, akik a legnagyobb hatást gyakorolják a csepregi borturisztikai fejlesztések irányára önkormányzati oldalról. Habár főállásban nem minden megkérdezett dolgozik a helyi önkormányzatnál, azonban az interjúalanyok mélyrehatóan ismerik a működését, illetve aktívan részt vesznek abban, így sok szempontból átfedő tapasztalataik is vannak.
- A résztvevők mind a csepregi borturisztikát ismerő, meghatározó, aktívan formáló vezetők, illetve szakemberek, akik mélyreható ismeretekkel rendelkeznek a város és a helyi borászatok kihívásairól, de változatos (többek között agrár, gazdasági, illetve jogi) háttérrel rendelkeznek, lehetővé téve az interdiszciplináris megközelítés alkalmazását. Valamennyi interjúalany nagyfokú tapasztalattal rendelkezik a helyi fejlesztések, illetve a borturisztikához kapcsolódó fejlesztési források bevonásával kapcsolatban is.
- Külön kiemelendő, hogy több interjúalany nemcsak önkormányzati, hanem gyakorló szőlősgazda, illetve borászati oldalról - a 3 (három) legjelentősebb helyi borászat közül 2 (kettő), illetve az egyik borturisztikai civil egyesület alapítója is a megszólaltatottak között volt - is hiteles álláspontot tudott nyújtani a

borturisztikában szerzett tapasztalataik révén. Ezt mutatja, hogy az interjúalanyok több esetben felhívták a figyelmet (akár már az interjúkérdések előzetes áttekintésekor) olyan hasznos dokumentumokra vagy háttérinformációkra, amelyek bekerültek a tartalomelemzés során áttekintett dokumentumlistába.

A kutatást az interjúkérdések vezérelték 5 (öt) témában, amelyek követik a kialakított fogalmi keretet:

- Csepregi borturisztika múltja, jelene és a jövője (potenciál)
- Csepregi borturisztika erősségei és legnagyobb kihívásai
- A borturisztika helyi borászatoktól függő elemei
- A helyi önkormányzat csepregi borturisztikában betöltött szerepe
- Csepregi borturisztika jövőbeli sikertényezői

A kutatási megközelítés és stratégia lehetővé tette a releváns adatok összegyűjtését, illetve az interjútervek maradéktalan végrehajtását, valamint a (fő és mellék) kutatási kérdések megválaszolását a 7. ábrán látható módon.

7. ábra - Az interjúterv és a kutatási kérdések összefüggései

Forrás: saját szerkesztés

Az interjúk után két borturisztikai szakembert kértünk fel, hogy adjanak konstruktív visszajelzést és javaslatokat az eredmények első változatával kapcsolatban. A kívülről – a borturisztikai területen jártas – tekintet az észszerűség biztosítását („sanity check”) és az összegyűjtött adatok tülelemzésének (analízisparalízis) megakadályozását célozta.

3.5. Etikai megfontolások

Az interjúk nem érintettek üzleti titkot vagy a borturisztikai fejlesztésekhez kapcsolódó nem publikus információkat (például a tervezett vagy a folyamatban lévő pályázatokhoz kapcsolódó egyes kérdések), illetve az interjúkivonatokból is eltávolításra került minden potenciálisan érzékeny személyes adat, az adatvédelmi aggályok elkerülése érdekében. A válaszadók anonimitásának biztosítása érdekében az interjúalanyok nevét nem tüntettük fel.

A kutatási folyamat a következő lépéseket is magában foglalta az etikai standardok maradéktalan betartása érdekében:

- a) A résztvevők számára részletesen bemutatásra került a kutatás háttere és módszertana:
 - i. Az interjúra való felkéréssel egyidejűleg bemutattuk a kutatás célját és átbeszéltük az eredmények potenciális felhasználási lehetőségeit.
 - ii. Az interjúalanyoknak megismerték a kutatás menetét és a kapcsolódó jogait (mint például a kutatásban való részvételtől történő visszalépés az interjú elkészültét követően is lehetséges - egészen a dolgozat leadásáig, stb.).
 - iii. A megkeresést követően az interjúalanyok részére előzetesen megküldtük az interjú-útmutatót, illetve a beszélgetőpartnereknek lehetőségük volt az interjú előtt is tisztázó kérdéseket feltenni.
- b) A résztvevőkkel az interjúk során átbeszéltük a háttérkutatás főbb eredményeit, illetve lehetőségük volt arra, hogy további kapcsolódó dokumentumokra és információkra is felhívják a figyelmet, kibővítve a tartomelemzés hatályát (például az önkormányzat honlapján elérhető, a borturisztika szempontjából releváns pályázati dokumentációt).
- c) Az interjúkivonatok elkészítése során biztosítottuk, hogy azokban ne legyenek jelen potenciálisan érzékeny személyes adatok, ezzel is elkerülve az adatvédelmi aggályokat.
- d) Az interjúdokumentáció (3-4 oldalas kivonatok) az interjút követően elektronikusan formában validálásra megküldtük, hogy az interjúkivonat teljes körű és hiteles legyen.
- e) A végleges interjúkivonatokba (2. – 7. sz. *mellékletek*) átvettük a megkérdezettek észrevételeit, így tartalmazzák a kiegészítő megjegyzéseket és információkat, amelyeket az adott válaszadó az érvényesítési folyamat során megosztott.
- f) A kutatás végén egy „köszönő” e-mailt küldtünk a kutatás eredményeivel.

Végül azt is szükséges kiemelni, hogy a szerző felelőssége volt az is, hogy az adatok elemzése és értelmezése során a szakmai és etikai normák betartását garantálja.

4. Eredmények

Az interjúk alapján 1) bemutatásra kerül Csepreg borturisztikájának helyzetképe, ezt követően 2) azonosítjuk a települési önkormányzat ehhez való kapcsolódási pontjait, végül 3) bemutatjuk a helyi borturisztikai fejlesztési lehetőségeket.

4.1 Csepreg borturisztikájának jelenlegi helyzete, kihívásai

A 2.1. fejezetben azonosított 6 (hat) kiemelt faktor alkotta keretrendszerben az interjúk alapján részletesen elemezhető Csepreg borturisztikai helyzete, illetve potenciálja.

Csepregen is érezhető igény van a kulturált borfogyasztásra. A korlátozott helyi turisztikai lehetőségek miatt a borturisztika az egyik kitörési pontnak tekinthető a bakancsos és horgászturizmus mellett²⁰. (Interjú #1-6)

Az interjúk és a kapcsolódó dokumentumok elemzése alapján az alábbi helyzetkép rajzolódik ki:

- **Borvidék minősége és hírneve:** A minőségi borok és a híres borvidékek vonzóak a turisták számára. Csepreg azonban a soproni borvidék szélén helyezkedik el, illetve - gazdag bortörténelme ellenére is - ismertsége is messze elmarad a termőhelyben rejlő potenciáltól (Interjú #6).
 - **Talaj- és éghajlati adottságok:** A borvidék minősége szorosan összefügg az adott terület talaj- és éghajlati adottságaival.²¹ A megfelelő adottságok lehetővé teszik a magas minőségű szőlőtermesztést, ami alapja a minőségi borok előállításának. A csepregi borászok (termőterületi) adottságai hasonlóak a Kőszeg környéki településekhez, illetve az Ausztriában található Lutzmansburg (Locsmánd) termőterületéhez (Interjú #6).
 - **Termesztett szőlőfajták:** A megfelelő szőlőfajták kiválasztása és ültetése szintén meghatározó tényező a borvidék minőségének szempontjából. A nagyobb csepregi borászatoknál elérhető szőlőfajták: chardonnay, sauvignon blanc, szürkebarát, furmint, tramini, olaszrizling, zöld veltelini, blauburger, cabernet franc, kékfrankos, syrah, zweigelt. Habár a Soproni borvidék (illetve Kőszeg környéke is) jellemzően vörösboros vidék²² (Interjú #2), a csepregi szőlőhegy esetében a fehér borok dominálnak, illetve jól is teljesítenek (Interjú #6). Az elmúlt években növekedett a kereslet a friss gyümölcs és a szőlőlé iránt, különösen a "bag-in-box" formájában. Emellett több borászat is döntött úgy, hogy a borszőlő mellé csemegeszőlőt is telepít (még ha nem is nagy mennyiségben) (Interjú #4).
 - **Márkanév (hírnév):** A borvidék hírneve az évek során alakul ki, és a minőségi borok előállításával, a bortermelők szakértelmével és a különböző borversenyeken elért eredményekkel szorosan összefügg. Egyetértés volt az interjúalanyok között, hogy a csepregi borok minősége folyamatosan javult az elmúlt évtizedekben. Azonban továbbra is előfordul, hogy a nyitott pince eseményeken a látogatók egyes kisebb pincéknél minőségi problémákkal találkoznak, „főleg a forraltboros túra esetében, ahol volt olyan pincészet, hogy a kevésbé jó minőségű borát kínálta, rontva a rendezvény megítélését.” (Interjú #6). Azonban a csepregi termőhely országos ismertségének a hiányában például a borok árát csak óvatosan lehet feljebb

²⁰ A városi honlap turisztikai oldalán is ez a három kerül felsorolásra, de több interjúalany jelezte, hogy a helyi lovasturizmus is fejlett (Interjú #2,3).

²¹ A Soproni borvidék vörösborai viszonylag alacsony alkoholtartalmúak, savban, tanninban gazdagok. (Lőrincz et al., 2015)

²² Kőszeghegyalján (Kőszeg, Gyöngyösfalu, Bozsok, Lukácsháza, Cák, illetve Csepreget is ideértve) mára mintegy 100 hektár a piacra termelő szőlőtermelő terület nagysága. A vörösborok dominálnak, mivel főként Kékfrankost, Zweigeltet és Blauburgert termelnek. (Kampits, 2021).

vinni, ami a borászatok megtérülésének a beruházást rontja, viszont a látogatók számára ár-érték arányban nagyon versenyképes borokat tudnak kínálni a pincészetek

- **Bortermelő területi marketing:** A borvidék minősége és hírneve csak akkor válik ismertté a szélesebb közönség számára, ha hatékony marketingstratégiákat alkalmaznak a promócióra és az értékesítésre. A helyi önkormányzat a csepregi borok népszerűsítésére Bükkal közös csepregi marketing stratégiában is nagy hangsúlyt fektetett (*Interjú #3*). A borászatok számára a csepregi borok hírnevének hiánya azért is nehézség, mert „húzónev” híján a borászatoknak gyakorlatilag teljesen személyesen végzett marketinggel kell gondoskodni a készleteik eladásáról (*Interjú #6*).
- **A bortermelők száma és minősége:** A borászat iránt érdeklődő látogatók az olyan borvidékeket, illetve bortermelő helyeket keresik, ahol a borászatok magas színvonalon dolgoznak.
 - **A szőlőültetvények területe:** Az adott borvidék területén található szőlőültetvények nagysága és minősége meghatározza, hogy mennyi bortermelő van a területen. Ha a területen nagyobb szőlőültetvények vannak, akkor valószínűbb, hogy több bortermelő is tevékenykedik a borvidéken. A csepregi hegyhez tartozó művelt szőlőültetvények területe megközelítőleg 18 hektár.²³ Jelenleg 5 engedéllyel rendelkező borászat van Csepregen (*Interjú #6*) (ezek közül is a Vinora Borház rendelkezik megközelítőleg 3 hektárral, a többi nagyobb, engedéllyel rendelkező borászat 1-2 hektáros területen termeszt szőlőt. A maradék terület megközelítőleg 650 parcellatulajdonos kezében van, akiknek a rendelkezésre álló bormennyiség korlátozottsága miatt nem éri meg engedélyt kiváltani. Palackozott bort elsősorban 3 pince tud kínálni (Néber-Tóth Pince, Répcementi Borpince, Vinora Borház). Egy (csepregi viszonylatban) jelentős új birtokfejlesztés zajlik közel 1 hektáron, amely megközelítőleg 4-5 év múlva jelenhet meg borászati szereplőként (*Interjú #6*). A szétaprózottság történelmi örökség, mivel 1990-es évek előtt a megengedő szabályozás miatt szétaprózódott a hegy hasznosítása (szőlőtermesztésre használt területek így gyakran erdősült részek, szántóföldek és üdülők közé beékelődve vannak). (*Interjú #6*))
 - **Borászatok szakmai háttere:** A bortermelők minősége szorosan összefügg a szakmai hátterükkel. A tapasztalt, szakképzett és kreatív bortermelők képesek magas minőségű borokat előállítani. A családi hagyományok miatt a csepregi pincészetek mindegyikének van „boros” múltja, ami ad egy stabil alapot. A technológiai fejlődés követése azonban egy-két nagyobb pincészetet leszámítva kihívások elé állítja a csepregi borászatokat (méréthatékonyság hiánya a beruházások finanszírozását is megnehezíti, illetve sokszor teljesen ellehetetleníti). (*Interjú #5*) (*Interjú #6*)

²³ „A Rúzs-hegy, Gurumb-hegy, Felső-Bene-hegy, Alsó-Bene-hegy Ramók-hegy, Felső-hanga, Alsó-Hanga kertjei az I. és II. szőlőtermőhelyi kataszterbe soroltak.” Vö. https://csepreg.hu/feltoltesek/tartalom/fajlok/977/kornyezeti_vizsgalat.pdf (letöltve: 2020-04-30). Így jóval nagyobb területen, 100 hektárt meghaladó területen lehetne szőlőt termeszteni (Wellner, 1981).

- **Finanszírozás:** A bortermelők száma és minősége függ a finanszírozási forrásoktól is. A nagyobb anyagi háttérrel rendelkező bortermelők több berendezést és technológiát tudnak vásárolni, amelyek elősegítik a magas minőségű borok előállítását. Alapvető gond Ausztriához képest, hogy kevésbé összetartóak a borászatok, így nem is fejlesztenek közösen. Például nem vesznek közösen egy palackozót, hanem mindenki maga próbálja beszerezni, ha elér egy üzemméretet. Ezzel szemben Locsmádon van egy palackozógépsor, ami utánfutón van is viszik körbe igény szerint. (Interjú #6)
- **Borászati tudás és tapasztalat:** A bortermelők minősége nagymértékben függ a tudásukról és tapasztalatukról is. A hosszú évek alatt felhalmozott tapasztalatuk és a legújabb szőlő- és borkészítési technológiák ismeretei elősegítik a minőségi borok előállítását. A borkultúra ápolásához két csepregi civil egyesület is köthető. 2005-ben alakult a Csepregi Borbarát Hölgyek Egyesülete, amelynek célja mindazon kulturális hagyományok ápolása, amelyek a Csepreg és környékéhez fűződő szőlőtermesztéshez, gasztronómiához és borászathoz kapcsolódnak (Interjú #4). A „Csepregi Borbarát és Turisztikai Egyesület” fogja össze a csepregi boros közösséget (szőlészek, borászok, turizmusban dolgozók, szimpatizánsok, Csepregért tenni akarók). Kiemelt célja helyi borászati hagyományok ápolása, illetve a borászatok számára szervezett, rendszeresen ismétlődő szakmai események megszervezése. (Interjú #6) Nemcsak közösségen belül, hanem a környező borásközösségekkel (Kőszeg, Locsmánd, stb.) is szoros a szakmai kapcsolat.
- **Bormarketing és értékesítés:** A hatékony marketing és értékesítés(i stratégia) elősegíti a minőségi borok forgalmazását, amely a bortermelőknek nemcsak a fennmaradásban segít, hanem biztosítja a fenntartható fejlődést is. A csepregi bort jelenleg főként helyben, illetve a térségben értékesítik. (Interjú #6) A helyi nagyobb borosgazdák közül többen is rendszeresen kitelepülnek és részt vesznek a környéken évi akár 10-12 eseményen is (akár a határon túli Locsádon is). Az ilyen eseményekre magukkal viszik a "csepregi bor" logós molinókat is, amelyek tovább erősítik a csepregi bor márkaidentitását. (Interjú #5)
- **A látogatók tudása és tapasztalata:** A borturizmus iránt érdeklődő turisták általában nagyobb tudással rendelkeznek a borokról, és előnyösebbnek tartják az olyan helyeket, ahol szakértői útmutatást és kóstolókat kínálnak.
 - **Korábbi tapasztalatok:** A korábbi borturisztikai tapasztalatok nagyban befolyásolják a látogatók viselkedését. Ha korábban már jártak borvidéken és vettek részt jól sikerült borkóstolón, akkor valószínűbb, hogy nagyobb eséllyel térnek vissza. Csepreg esetében is látható már egy visszatérő vendégkör (csapatépítő tréning, családi összejövetelek, stb.), akik akár hoznak további új érdeklődőket az eseményekre. A csepregi bortúrák országos ismertségének a növekedését mutatja, hogy a hagyományos célcsoport (Csepreg, Bük, Kőszeg, Sárvár, Szombathely) mellett már az ország számos pontjáról vannak évente visszatérő vendégei, sőt

egyes vendégek (például egy kiskunmajsai csapat) az év minden csepregi bortúráján részt vesznek *(Interjú #6)*

- **Látogatók tanulási igénye:** A turisták „boros” tudása és tapasztalata erősen függ a tanulási hajlandóságuktól is. Ha az érdeklődők készek időt és energiát áldozni a borkészítési folyamatok, a különböző bortípusok, a borvidékek és a borászok történetének tanulmányozására, akkor nagyobb tudással és tapasztalattal térhetnek haza. Mivel a csepregi borászatok bejelentkezéssel nyitnak ki (a szervezett eseményeken kívül), így elmondható, hogy a betérő vendégek egyedi, személyre szabott élményt kapnak. *(Interjú #5)*
- **Helyi „idegenvezetők”:** A helyi „idegenvezetők” nagyban befolyásolják a vendégélményt, mivel egy – a látogatók tudásához és tapasztalatához igazított – borturisztikai élmény mély nyomot hagy. Az olyan szakemberek, akik jól ismerik a borvidéket, a helyi borászokat és a különböző bortípusokat, segítenek abban, hogy a turisták jobban megértsék és élvezzék a csepregi sajátosságokat és a helyi borkulturális sajátosságokat. A helyi idegenvezetők között nemcsak a helyi borászok, hanem a lovas kocsis túrázásra specializálódott családok is fontos szerepet játszanak (jelenleg három ilyen család van) *(Interjú #2)*. Ezek a családok hosszú múltra tekintenek vissza Csepregen, és erős helyi identitástudattal rendelkeznek. Felkészültségüknek és élménygazdag bemutatásuknak köszönhetően színesítik a város és a szőlőhegy izgalmas történetét, valamint átadják generációkon átívelő tudásukból származó kuriózumokat. Emellett gyakran segítik a látogatók tájékozódását és kapcsolatteremtését a helyi borászokkal ajánlásaikkal. *(Interjú #4)*
- **Borkóstolók:** A borkóstolók nagyban hozzájárulnak a turisták tudásához és tapasztalatához. A borkóstolókon a turisták megismerhetik a különböző bortípusokat, azok jellegzetességeit és azokat az ételeket, amelyekkel jól párosíthatóak. A csepregi bortúrákon (főként a pünkösdi alkalmon), jelentős számban vesznek részt kigyerekes családok. A borkorcsolyák és langallók mellett a must iránti kereslet is kiemelkedő. A hagyományos borkorcsolyák, mint például a tepertő és a kolbászkrém, mellett a borászatok figyelembe veszik az egészséges táplálkozást elősegítő trendeket is (például olyan szendvicsfeltéteket kínálnak, amelyek megfelelnek a vegán étrendet követők igényeinek is), és ezzel a fogyasztói igények változásait követik *(Interjú #4)*. A nagyobb csepregi borászatok mindegyike folyamatosan fejleszti a bejelentkezésre elérhető borkóstolóit, illetve rugalmas a vendégigények kiszolgálása érdekében (például sátras csapatépítő események lebonyolítása vagy szőlőhegyi sétával egybekötött borkóstoló). *(Interjú #6)*
- **Helyi gasztronómia:** A helyi vagy a tájegységre jellemző (gasztronómiai) specialitásokkal való megismerkedés szintén segíthet, hogy a látogatók jobban megértsék Csepreg sajátosságait és hagyományait. A csepregi borászatok vendégeiknek helyi termelők áruit is kínálnak, mint például helyi sajtokat és kolbászokat. A koronavírus-járvány idején megnőtt az igény az otthoni kenyérsütésre, amely a járvány lecsengését követően is megmaradt: a Csepregi Kovászolók civil egyesület 2022. május 5-én alakult meg 17 taggal. Ők ízesített, hagyományos kovással készült

kenyereket, kalácsokat és péksüteményeket készítenek, és részt vesznek a környező települések eseményein is, például a Győrvári Böllérfesztiválon vagy a Kőszegen megrendezett Orsolya napi vásáron. (Interjú #4)

- **Helyi látnivalók (épített örökség) és (kulturális) programok, specialitások:** A városba érkező látogatók nemcsak a borok iránt, hanem a helyi értékek és kultúra iránt is érdeklődnek.
 - **Táj és természeti adottságok:** A szőlőhegy természeti adottságai, például a talaj, az éghajlat és a fajták, nagyban befolyásolják a helyi gasztronómiát, illetve meghatározzák a városszerkezetet (a város a Répce mellé épült, míg a szőlőhegy környéke erdőkkel és tavakkal határolt „zöldövezet”. A helyi ételek és kulturális hagyományok is illeszkednek a helyi természeti adottságokhoz és az ott élő emberek életmódjához. Csepreg erőssége, hogy olyan miliőbe tudja fogadni (Bene-hegy, illetve lábánál lévő horgászto és az erre ráépült borászatok) ami sajátos, nyomot hagyó élményt tud nyújtani (Interjú #1).
 - **A helyi élelmiszerek és italok:** A borturizmusban az ételek és italok közvetlen kapcsolatban állnak egymással. A helyben és a környéken előállított élelmiszerek (sajtok, sonkák) és italok (elsődlegesen bor, illetve részben pálinka is), a borturizmus fő attrakciói közé tartoznak. A borkóstolók és borbemutatók során a turisták megismerkedhetnek az adott borvidék termékeivel. Pékségek, sajtkészítés, illetve kistermelői savanyított termékek (pl. káposzta) jellemzik a helyi termelői palettát. Emellett Csepregen megjelent a tökmagolajkészítés is. A tökmagolaj a Vas megye egyik legismertebb tájegységének, az Őrségnek (ezenkívül hagyományosan a zalai Göcsejben is készítik) jellegzetes specialitása, amelyet gyakran az „Őrség aranyának” neveznek és kifejezetten népszerű a turisták körében. (Interjú #4)
 - **Kulturális látnivalók:** A borturizmusban a kulturális látnivalók is fontos szerepet játszanak. A turisták gyakran látogatnak el múzeumokba, galériákba és műemlékekhez, hogy megismerjék a helyi történelmet, művészeti hagyományokat és kulturális értékeket. Épített örökség turisztikai szempontból nem jelentős (kastélyok²⁴ nem látogathatóak), a falumúzeum promotálása elsősorban a helyiek számára érték. (Interjú #1) Csepregnek így elsősorban abban van kiugrási lehetősége, hogy olyat tud adni a Bükre érkezőknek, amelyet Bükön nem kapnak meg (természeti környezet: hegy, horgászto; kápolnák). (Interjú #6)
 - **Gasztronómiai és kulturális rendezvények:** A borturizmusban a gasztronómiai és kulturális rendezvények nagy népszerűségnek örvendenek. A borfesztiválok, gasztronómiai fesztiválok, koncertek és kulturális események lehetőséget biztosítanak arra, hogy a turisták jobban megismerjék a helyi ételeket, italokat és kulturális hagyományokat. A csepregi borász közösség számos belső és a nagyközönség által is látogatható eseményei – például Boros Bál, Erzsébet napi Újbor Kostoló, amelyek mellett számos borászatok által közösen szervezett boros nyitott

²⁴ A Csepreg központjában található, az 1860-ban épült és a 19. század végére jellemző eklektikus megjelenésű, Rothermann kastélyt például jelenleg is eladásra hirdetik. Vö. <https://www.ingatlanet.hu/elado-haz-csepreg/6329393> (letöltve: 2023-04-30)

program elérhető.²⁵ Egyre nagyobb létszámban jönnek a résztvevők a rendezvényekre szőlőhegyi programok közül a legnépszerűbb az előszilveszteri esemény, a februári „Forralt boros túra” kevésbé frekvenciát. (Interjú #1).

- A nyitott pince kezdeményezés is Szent Orbán napi (ápr. 25) gyepütiprásból nőtte ki magát (a csepregi borászok Szent Orbán pápát választották (Interjú #6).
- A csepregi borosgazdák már hosszú évek óta Erzsébet napon mutatják be az újboraikat. Ilyenkor a városi szervezetekkel közös nagyszabású eseményre kerül sor (mint például 2022. november 19-én amikor az érdeklődőket a város színháztermébe várták az Erzsébet napi rendezvényre). (Interjú #6).

Az önkormányzat örülne, ha a korábbi lovas hagyományok (boros eseményekhez kapcsolódó lovas programok, mint például a pünkösdi lófuttatás) újra erőteljesebben megjelenének (Csepregen 3 nagyobb lovasistálló is van). (Interjú #2)

- **A turisztikai infrastruktúra:** A borturizmusban fontos szerepet játszik az olyan infrastrukturális elemek jelenléte, mint a szálláslehetőségek, az éttermek és transzferlehetőségek. A múzeumok és kulturális programok szintén hozzájárulhatnak a borvidék hírnevének és vonzerejének növeléséhez.
 - **Szálláslehetőségek:** A borturizmusban a turisták általában több éjszakát eltöltenek a borvidék környékén, ezért a szálláshelyek fontos szerepet játszanak a turisztikai infrastruktúrában. Az árak, a minőség, a helyszín és az elérhetőség mind meghatározó tényezők, ideális esetben a borászatokhoz közel (vagy akár a birtokon belül) változatos igényeket megcélzó szálláskínálat elérhető (panzió, 4-5 csillagos szálloda, apartman, kemping, turistaház, stb.). A szőlőhegyen jelenleg nincs elérhető szállás, a városban lévő Hangya Panzió van legközelebb, illetve a négycsillagos Hotel Öreg Malom, valamint az Ottó kemping érhető el Csepregen. (Interjú #3) A borászatokhoz érkező látogatók egy jelentős része büki szállóvendég.
 - **Transzferlehetőségek (szállítás):** A turisták általában autóval érkeznek a borvidékre, de a tömegközlekedési lehetőségek is fontosak lehetnek a turisták számára. A helyi tömegközlekedési hálózat és a taxi szolgáltatások fejlettsége nagyban befolyásolja a turizmus látogatottságát. Vonatközlekedés a szomszédos településeken (Bükön és Tormásligeten) elérhető, míg taxiszolgáltatás Bükrről vehető igénybe (Interjú #6). Az aszfaltos útról könnyen elérhető csepregi pincészetekhez (például Néber-Tóth Pince) hoz ki a gumikerekes Dóttó vendégeket Bükfürdőről (Interjú #6).
 - **Vendéglátás:** A borturizmusnak a borkóstolás mellett szerves része a vendéglátás, ezért a helyi éttermek és kávézók szintén fontos szerepet játszanak a turisztikai infrastruktúrában. Jelentősebb szolgáltató egységek: Hangya Étterem, Vinotéka, Zalaco Pékség, Csepregi Pékség és a Csepreg Fagyizó. (Interjú #3)
 - **Turisztikai szolgáltatások minősége:** A borturizmus apropóján érkező látogatók számos turisztikai szolgáltatást igényel(het)nek, mint például a borkóstolók, borkészítési bemutatók, vagy

²⁵ A 8. sz. mellékletben találhatóak képek a kiemelt 2022. évi csepregi boros eseményekről.

akár szőlészeti programok. Ezért a turisztikai szolgáltatások minősége és elérhetősége is meghatározó tényező. Jelenleg nincs állandóan vagy akárcsak rendszeres nyitvatartással rendelkező borászat a hegyen. Így a csepregi borászatokat előre bejelentkezéssel lehet látogatni, vagy boros programok apropóján van lehetőség bejelentkezés nélküli hosszabb nyitvatartásra. *(Interjú #2)*

- **Turisztikai információk elérhetősége:** A turisták számára az információ elérhetősége is fontos szerepet játszik a borturizmusban. Az információs táblák, térképek, turisztikai információs központok és honlapok minősége, elérhetősége és aktualitása nagyon fontos a turisták számára. Nem véletlen, hogy a települési önkormányzat kiemelt figyelmet fordított az elmúlt években ezek rendbetételére és fejlesztésére. *(Interjú #1) (Interjú #1) (Interjú #3), (Interjú #4)*
- **Közlekedési lehetőségek:** A látogatók számára a könnyen elérhető borvidékek, illetve a jól kiépített borászatok vonzóbbak.
 - **Infrastrukturális fejlettség:** Az autópálya- és közúti hálózat, a vasúti (és a légiközlekedési kapcsolatok) minősége és hozzáférhetősége meghatározó a borturizmus fejlődése szempontjából. Csepreg számára nehezítő tényező, hogy a vasutat évtizedekkel ezelőtt Bük felé áthelyezték *(Interjú #4)*, illetve még nem megoldott megfelelően a gyorsforgalmi úthálózathoz való csatlakozása, amelyen elsősorban az M9-es autópálya megépülése segíthetne. *(Interjú #3)*
 - **Földrajzi adottságok:** A bortermelő vidékek földrajzi adottságai, a domborzat és az utak elhelyezkedése befolyásolják a közlekedési lehetőségeket és a turisták hozzáférését. A csepregi szőlőhegy kiterjedése miatt egyes termőterületek kevésbé frekváltak, illetve jelenleg nehezebben megközelíthetőek. *(Interjú #5)*
 - **Környező városok és turisztikai látványosságok:** A közeli városok és turisztikai látványosságok elérhetősége és hozzáférhetősége szintén fontos tényező a borturizmusban. Ezekhez a helyekhez való könnyű hozzáférés növeli a borvidék turisztikai vonzerejét.
 - **Bük:** Bükfürdő szomszédsága – és a konkurens borászatok hiánya - miatt Csepreg számára elsősorban Bük jelenti a kitörési pontot *(Interjú #1)*. Habár Csepreg anyagi lehetőségei messze elmaradnak Büktől, de a természeti adottságok miatt (zöldövezet, szőlőhegy, erdők ölelik körül, stb.) Bük kiegészítése tud lenni. *(Interjú #4)*
 - **Kőszeg:** önmagában is egy ékszerdoboz, gazdag történelmi öröksége, idilli természeti környezete, illetve gasztronómia- és borturizmusa miatt. Csepregnek nagyon nagy lemaradása van Kőszeghez képest, habár borászkodás tekintetében hasonlóan hosszú múltra tekintenek vissza *(Interjú #2)*. A kőszegi központú Írott-kő Natúrparkért Egyesület (ÍNPE) jó lehetőség a Csepreget is érintő turisztikai lehetőségek létrehozására és promotálására (mint például az osztrák-magyar Alpannonia túraútvonalak). *(Interjú #1)*.
 - **Sárvár:** az épített örökség (például Nádasdy-vár) mellett jelentős értékesítési potenciált is jelent a fürdőhöz kapcsolódó jelentős látogatói szám miatt (jelenleg még szórványos az együttműködés) *(Interjú #6)*.

- *Sopron*: a soproni márka („brand”) önmagában is nagyon erős (*Interjú #3*). Perkovátz-Ház Baráti Kör által szervezett soproni bál fontos megjelenési lehetősége Csepregnek nemcsak borvidéki szinten, hanem a Ausztria felé is (soproni bál programja a magyar osztrák-magyar gasztrokultúra fókuszál). (*Interjú #4*)
- Szombathely: vármegyeszékhelyi programoknak (pl. Savaria Karnevál) a csepregi borászatok méretéhez képest nagyon nagy a bekerülési költsége (pl. Borok utcája). (*Interjú #1*)
- *Lutzmannsburg (Locsmánd) (Ausztria)*: Csepreg része a Lutzmannsburg – Bük bicikliútnak. Locsmándnak azonban - Bükkel ellentétben - rendelkezik Csepreghez hasonló szőlőhegygel, így itt nehezebb megjelenni (*Interjú #2*). Ettől függetlenül több csepregi borosgazdának az elmúlt években sikerült szorosabb kapcsolatot kialakítani locsmándi borászatokkal is. (*Interjú #6*) Érdemes megjegyezni, hogy a locsmándi fürdőhöz kapcsolódó (vendéglátóipari) egységekkel helyi csepregi vállalkozásoknak (például a helyi pékségnek) is vannak beszállító kapcsolatai. (*Interjú #4*)
- **Közlekedési eszközök minősége**: A közlekedési eszközök minősége és állapota, valamint a szolgáltatások ára befolyásolja a turisták döntését arról, hogy milyen közlekedési eszközt választanak a borvidék eléréséhez és a helyi látnivalók megtekintéséhez. A csepregi szőlőhegy megközelítése gyalogosan, kerékpáron vagy saját autón (esetleg hotel által biztosított transzferrel) történik (*Interjú #2,6*). Így az önkormányzat szemszögéből a közúti infrastruktúra fejlesztése segít a legtöbbet (ha jók az utak és van megfelelő parkolási lehetőség, több látogatót lehet bevonni, akik eddig elkerülték a szőlőhegyet a közlekedési eszközeik megóvása miatt (például, hogy az autók ne sérüljenek a kátyús, kavicsos utakon).
- **Látogatók (közlekedési) igényei**: A látogatók preferenciái és igényei is befolyásolják a közlekedési lehetőségeket. A messziről érkező vagy komfortot kereső turisták többnyire autóval vagy privát transzferrel Csepregre vagy Bükfürdőre (taxi, Dotto, stb.) érkeznek, míg a sportolni vágyó (vagy csak kalandvágyóbb) turisták inkább kerékpározással vagy gyalogtúrával fedezik fel a csepregi szőlőhegyet. (*Interjú #5, 6*)
- **Borturisztikai szolgáltatások elérhetősége**: A borturisztikai szolgáltatások közeli elérhetősége és a szőlőhegyi könnyű közlekedési lehetőségek segítik a látogatókat abban, hogy könnyen és kényelmesen élvezhessék a borászatok programjait: részt vehessenek borkóstolókon és felfedezzék a helyi gasztronómiát. Habár a csepregi szőlőhegy nagy kiterjedésű, a legnagyobb borászatok birtokközpontjai szerencsére a hegy központjából gyalog jól elérhetőek (*Interjú #4*).

Ezek a faktorok együtt határozzák meg a csepregi borturizmus vonzerőjét és sikerességét.

4.2 Csepreg Város önkormányzatának kapcsolata a helyi borturisztikához

A 2.2. fejezetben azonosított kerettel összhangban - Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.) alapján -, az interjúk alapján (*Interjú #1, Interjú #2, Interjú #3, Interjú #4, Interjú #5, Interjú #6*) Csepreg Város Önkormányzata feladata többek között:

- a város (szőlőhegyet is érintő) helyi építési szabályzatának a kidolgozása és elfogadása, különös tekintettel a szőlőhegyi telkek felaprózódásának elkerülésére. (*Interjú #5*)
- hosszú távú fejlesztéseket meghatározó gazdasági program kidolgozásért. Csepreg Város Önkormányzatának gazdasági programja (2019-2024)²⁶ részletesen tartalmaz számos borturisztikát közvetve és közvetlenül támogató konkrét fejlesztési javaslatot. (*Interjú #2*)
- a közvilágításról való gondoskodás,
- a helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása (*Interjú #1-6*),
- közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása,
- gépjárművek parkolásának biztosítása (*Interjú #6*),
- köztisztaság, települési környezet tisztaságának biztosítása (beleértve a szőlőhegy hulladékszállításnak a megszervezése) (*Interjú #4*),
- a csepregi kulturális örökségét részét képező csepregi szőlőkultúra és borászat támogatása, a kapcsolódó programok szervezése és a civil egyesületek támogatása (*Interjú #1-6*),
- természeti örökség védelme (*Interjú #4*), beleértve a Bene-hegyi tó tartozékainak (pl. gát) és a körben futó utak karbantartása. (*Interjú #5*)
- helyi adók kivetése (a szőlőhegyi építményekre vonatkozó építményadó és a tótulajdonosokat érintő települési adó). Csepreg számára különösen nagy kihívást jelent, hogy a helyi ipar hiánya miatt minimális a helyi iparüzési adó (HIPA), illetve Bükkel szemben elenyésző az idegenforgalmi adó (IFA) bevétele is (*Interjú #2*)
- (bor)turizmussal kapcsolatos feladatok
 - Az önkormányzat a turisztikai fejlesztéseket komplex megközelítésben kezeli: a helyi turisztikai húzóágazatok (bor-, horgász- és bakancsos turizmus) fejlesztése során egyes célzott projektek (például infrastruktúrafejlesztés) akár mindhárom területet tudják támogatni (*Interjú #2*).
 - Városi szinten a következőképp is támogatják a borászatokat: i) városi honlapok, ii) közösségi csatornákon promotálják a boros eseményeket a városvezetők, iii) polgármester viszi protokolláris eseményre a város borát (*Interjú #2*).
- a kistermelők, őstermelők számára helyi értékesítési lehetőség biztosítása,
- a település közbiztonságát segítő eszközök fenntartása (közterületi kamerarendszer üzemeltetése a rendőrséggel együttműködve), mezőőr alkalmazása, illetve kiemelt együttműködés a helyi polgárőr egyesülettel (Csepreg Közbiztonságáért Polgárőr és Bajtársi Egyesület) (például önkormányzati tulajdonú

²⁶ Csepreg Város Önkormányzatának gazdasági programja (2019-2024); <https://csepreg.hu/kozerdeku-adatok/3-gazdalkodasi-adatok/seu-url-104.html> (letöltve: 2023-04-30)

ingatlanban gépjárműtároló, irodai és szociális helyiség biztosítása). A nagy tömegeket megmozgató városi (köztük szőlőhegyi) rendezvények biztosításában is fontos szerepe van a polgárőröknek, akik ezeken az eseményeken kiegészítik a rendőri jelenlétet (*Interjú #4*).

A csepregi borturisztika fejlesztése a 2010-es évek második felében jelentős lendületet kapott. Ebben az időszakban számos helyi projekt indult el, amelyek fő célja a borturizmus előmozdítása volt. Ennek eredményeként már láthatóak az eredmények is, például az idei évtől kezdve már a csepregi Vinotéka is fontos szerepet játszik a város életében (*Interjú #5*).

4.3 Borturisztikai fejlesztési lehetőségek Csepregen és környékén

Az önkormányzat számára a közeljövőben kiemelt prioritás (*Interjú #2*):

- az elmúlt években kiépített infrastruktúra (Nordic walking - Alpannonia túraútvonalak, Vinotéka, Tourinform) fenntartása, továbbfejlesztése,
- a hegyen lévő attrakciók továbbfejlesztése (pl. országos szinten is egyedülálló téglagyűjtemény kiállítása, kilátó a Rothermann kertnél, ahonnan talán a legszebb a kilátás a városra)
- Rothermann-kert önkormányzati tulajdonba kerülése (jelenleg állami tulajdon), megőrizve azt annak természetközelségét, de támogatva a helyi programokat (pl. erdei játszótér, sütőgetők, vízvételi lehetőség, mosdók kialakításával)
- Habár kiemelt prioritás a Hanga és a Téglagyári út összekapcsolása is, arra figyelni kell, hogy a szőlőhegyen nem szabad mindent leaszfaltozni és lebetonozni, illetve nemcsak útfejlesztésről szól az infrastruktúrafejlesztés).

Az önkormányzat az infrastrukturális fejlesztések mellett hosszú távon is megbízható, támogató partner marad a borászatok számára (*Interjú #2*):

- A rendelkezésre álló eszközökkel támogatja a borosgazdákat, hogy minél többen rendelkezzenek megfelelő engedélyekkel a borok árusításához.
- A bortúrákat, illetve „Nyitott pincék” napjainak rendezését továbbra is támogatja (kedvezményekkel, eszközökkel, akár humán erőforrással is), illetve csatornáin népszerűsíti (pl. a borászatról és a helyi borospincéről a Turisztikai Információs Ponton részletes információt biztosít) (*Interjú #1*).
- A városi rendezvényeken teret és lehetőséget ad a boros gazdák számára a megjelenésre boraik kínálása / értékesítése céljából (jelképes helypénzért vagy akár ellentételezés nélkül).

A magántulajdonban lévő Bene-hegyi tó fejlesztése kulcsfontosságú lenne. Egy komplex fejlesztés (mint például egységes, környezetbe illő stégek kialakítása és a horgászoknak 20-30 összkomfortos rönkház megvalósítása) jelentős vendégszámot is jelenthetne a szőlőhegyen helyben. A stabil keresletre már a borászatok is szívesebben bővítenék a hegyi infrastruktúrájukat. (*Interjú #2*)

Jelentős potenciált tartogat az együttműködési lehetőségek kiaknázása a környező és akár távolabbi településekkel:

- *Bük*: Csepreg számára a szomszédos település, Bük(fürdő) jelenti a legnagyobb potenciált: kölcsönösen előnyös kapcsolat, mivel Büknek nincs szőlője, így a nemcsak a turisták csepregi szőlőhegyre történő bevonása, hanem a büki kitelepülések is jelentős lehetőséget rejtenek a borászatok számára (*Interjú #6*). Jelenleg is folyamatban van a Bük és Csepreg közötti közös turisztikai projektlehetőségek vizsgálata (ilyenek például, hogy hogyan lehetne kihozni a vendégeket biciklivel, de akár lovaskocsival is szervezett keretek között hosszabb büki tartózkodásoknál) (*Interjú #2*). A pályázati tervek készítésénél a csepregi önkormányzat (is) kiemelten figyel arra, hogy vannak-e közösen megvalósítható projektlehetőségek (*Interjú #1*).
- *Kőszeg*: A járásközpont valahol konkurencia is lehetne (jóval ismertebb, illetve a szűkebb bortermelő körzet központja), de valójában kifejezetten jó az együttműködés, mivel a borászoknak – tekintettel Kőszeghegyalja kis méretére is- érdeke, hogy be tudják mutatni egymás borait a közeli nagyobb szakmai közönségnek is (*Interjú #1*). Mindezek ellenére, csepregi borok számára nem célpiac a járásközpont, hanem a hangsúly a jó szakmai együttműködésen van (*Interjú #6*), illetve egymás eseményeinek a látogatása, a jó gyakorlatok beépítése mindkét boros közösségnek előnyös lehetőség (*Interjú #5*). Csepreg számára a „Kőszeg és Bük között félúton” koncepció is értékes borturisztikai lehetőségeket rejt (*Interjú #1*). A hosszabban Kőszegen idéző turisták nagyobb számban történő átcsalogatása (bakancsos és biciklis turisták) jelentős potenciált hordoz (*Interjú #2*). A Csepreg és Kőszeg közötti bicikliút hiányzik, így ennek fejlesztése prioritásnak kell lennie (*Interjú #1*).
- *Sárvár*: elsősorban fürdővendégek felé jelent értékesítési potenciált. Jelenleg a borászatok veszik fel a kapcsolatot a sárvári szállodákkal, boltokkal, de érdemes lehet települési szinten is kooperálni (hasonlóan Bükhöz, Csepreg potenciális fakultatív programot jelenthet a hosszabb időre érkező fürdővendégeknek).
- *Szombathely*: vármegyeszékhelyi rendezvények hosszabb távon megjelenési lehetőséget biztosíthatnak a csepregi borászatok számára, de a borászatok méretének nőnie kell, legalább kőszegi társaik nagyságára. 2022-ben 2 kőszegi pince volt jelen például a legnagyobb – országosan is ismert – szombathelyi eseményen, a Savaria Történelmi Karneválon²⁷. A Savaria Karnevál legjobb borának kiválasztásáért felelős zsűrijébe rendszeresen meghívásra kerülnek csepregi borászok. (*Interjú #5*)
- *Sopron*: A borvidéki versenyekre a csepregi borászatokat is hívják, illetve néhány csepregi borászat részt szokott venni a soproni borversenyen is (*Interjú #5*). Korábban voltak tervek a „Sopron—Bük-Sárvár” turisztikai folyosó erőteljesebb fejlesztésére, ennek előrehaladása lehetőséget jelenthet Csepreg számára is. (*Interjú #3*)
- Határon átnyúló együttműködések:
 - *Lutzmannsburg (Locsmánd) (Ausztria)*: „Gyógyfürdőtől gyógyfürdőig” (Lutzmannsburg - Bük) koncepcióban jelentős potenciál van (meglévő kerékpárút meghosszabbítása a csepregi szőlőhegyig, települési programokon való részvétel erősítése, stb.) (*Interjú #3*). Hiába jók a

²⁷ A bor („hegy leve”) a kezdetektől fogva elmaradhatatlan kísérője a Savaria Karneváli programjainak a „Borok utcája” helyszín révén. Ezen a helyszínen Magyarország szinte valamennyi borvidéke képviselteti magát a nagy hagyományokkal rendelkező pincészetek és a legjobb nedűk által. Vö. <https://www.karnevalsavaria.hu/programok/programnaptar/borok-utcaja-via-vinorum.156> (letöltve: 2023-04-30)

csepregi borok, de az osztrák borokhoz (alkalmazott technológiához) képest van hova fejlődni, mivel Burgenland a magyar oldal előtt jár (*Interjú #2*).

- *Egyéb kapcsolatok:* a horvátországi Pakrác és erdélyi Korond emelhető ki. A közös eseményeken a csepregi borokat erőteljesen promotolják (külön stand a boroknak, molinók). (*Interjú #1, 5-6*)

5. Következtetések (eredmények megvitatása)

Az 5.1. fejezetben az interjúeredmények rendszerezett – kulcstényezők szerinti (4.1. fejezet) és önkormányzat szempontú (4.2. fejezet) - bemutatását követően felvázoljuk a csepregi borturisztika 3 (három) fő problémakörét, illetve a 4.3. fejezetben azonosított fejlesztési lehetőségeket hozzárendeljük ezekhez, konkrét fejlesztési javaslatokkal kiegészítve (5.2. fejezet). Végül rámutatunk a kutatás jövőbeli lehetséges továbbfejlesztési irányaira (5.3. fejezet).

5.1 Kiemelt problémakörök a csepregi borturisztikához kapcsolódóan

5.1.1 Csepregi borászatok megközelíthetősége

Csepreg a Répce átkelőhelye miatt már a római kortól²⁸ jelentős helyi útvonalak találkozásában (Kőszeg-Sárvár, Szombathely-Sopron) fekszik. Ennek ellenére jelenleg a legfontosabb távolsági útvonalak (autópályák, vasútvonalak) elkerülik jelenleg.

▪ *Hányosságok a közúti megközelíthetőségben*

- Csepreg - illetve magának a kőszegi térségnek – távolsági megközelítését nehezíti, hogy jelenleg nem rendelkezik gyorsforgalmi útkapcsolattal (jelenleg az M86-os autótú²⁹ 20 perc alatt érhető el). Csepreg bekötése a jelenleg tervezés alatt álló M87-es autótú (Szombathely-Kőszeg) elkészültével még nem valósulna meg teljes mértékben meg, ahhoz az M9-es autópálya megépülésére lenne szükség.³⁰ Ausztria felől azonban jelentősen javult a kőszegi járás elérése 2017-től az S31-es autótúton, illetve a magyar országhatárig autótúttá fejleszthető B61a 9 km-es szakaszán keresztül. A gyorsabbá váló elérhetőség jelentős potenciált jelent a tágabb régióknak (például Bükfürdő és Sárvár gyógyfürdői számára is).
- A csepregi szőlőhegy megművelt szőlőtermőterülete ne éri el a 20 hektárt és 8 főbb részre lehet osztani: Ruzsa, Gurumb, Felső-Bene-hegy, Alsó-Bene-hegy, Rámok-hegy, Felső Hanga, Alsó Hanga, Szak. A csepregi szőlőhegy három irányból megközelíthető: i) a Csepreget és Kőszeget összekötő főútról a Ruzsa hegy felől, ii) Hanga-kapu felől, illetve iii) Csepreg város felől a

²⁸ A feltételezések szerint már a rómaiak idején is Csepreg közelében húzódott a Savariát (mai Szombathely) Scarbantiával (mai Sopron) összekötő főút, amely egy lehetséges vonala a Szombathely-Csepreg-Zsira-Sopronkeresztúr-Sopron vonalat követhette. Vö. Csepreg, egy nyugat-dunántúli történelmi város, <https://csepreghu.hu/varosunk/csepreghu-egy-nyugat-dunantuli-tortenelmi-varos.html> (letöltve: 2023-04-30)

²⁹ Vas megye országos gyorsforgalmi úthálózatba történő bekötése több szakaszban 2009 és 2016 között valósult meg az M86-os autópálya (Győr-)Csorna-Szombathely szakaszának teljessé válásával. Vö. <https://nif.hu/?s=M86> (letöltve: 2023-04-30)

³⁰ Az M9-es autópálya tervezett nyomvonal szerepel Csepreg Város Településrendezési Tervében: Id. Településszerkezeti Terv (2015); https://csepreghu.hu/feltoltesek/tartalom/fajlok/973/06_5.sz._melleklet_TSZJ5_Kozlekedesszerkezet.pdf (letöltve: 2023-04-30)

Téglagyári útról. Habár a szőlőhegyi úthálózat fejlesztése folyamatos, még további útfejlesztések szükségesek (illetve ezeket tervezni is a helyi önkormányzat), amely javítaná a megközelíthetőséget.

- **Átszállást igénylő vasúti megközelíthetőség**
 - A Szombathely-Sopron vasútvonal megállóhelye Bükön található, azonban Csepreg és Bük közelsége okán (a bükki vasútállomás megközelítőleg 5 km-re található Csepreg városközpontjától, az egymással határos kisvárosok lakott területe között kb. 3 km-re helyezkednek el egymástól).
- **Költséghatékonyan fejleszthető egyéb megközelíthetőségi lehetőségek (gyalogos és kerékpáros túraútvonalak)**
 - Csepreget nem érinti a 2004-ben megalakult Kőszegi borút (Kőszeg – Cák – Velem – Bozsok – Felsőcsatár – Vaskeresztes). Megfontolható, hogy vagy Kőszeg vagy/és Lutzmannsburg felé egy hosszabb állandó borút kerüljön kijelölésre.
 - Csepreget az Országos Kéktúra 1. szakasza³¹ (OKT-01, Írott-kő – Sárvár) is érinti, amely a várossal határos Tömörd község felől (távolság kb. 5 km) halad át a Csepreghez Kincsdpuszta településrészén, a szőlőhegyhez közel elhaladva, így jelentős kiaknázatlan potenciált kínál, ha az útvonalat – kis módosítással - a csepregi szőlőhegy felé vinnék el (*Interjú #6*). Az Országos Kékkör³² vonalához közel eső szőlőműveléssel és borászattal vidékek (pl. Balaton-felvidék, Szekszárdi borvidék) számára ez érzékelhető, becsatornázzható keresletet jelent, amely a Covid-19 járvány időszakában is fejlődni tudott.
 - a Mária-út (Mariazellől Csíksomlyóig vezető vallási jellegű turistaút) számos csepregi Mária-kegyhelyet is érint (mint például a szőlőültetvényekkel határolt Boldogasszony-kápolna) a piros jelzéssel együtt.
 - Két Alpannonia (Ausztria és Magyarország közötti határ mentén fekvő szomszédos régiókat érintő túraútvonalhálózat) útvonal is érinti Csepreget: az „*Alpannonia Hard 3. - Boldogasszony bora*”³³ és az „*Alpannonia Light 6. – Betyárok és lovagok (Csepreg)*”³⁴
 - Az Országos Kerékpáros Körtúra (OKKT) VI. szakasza Bük érintését követően, Csepreg mellett halad el Sopron felé.

5.1.2 Borászatok elérhetősége és rendelkezésre állása

A csepregi borászatok elérhetősége jelenleg korlátozott. A kisebb családi pincészetek esetén kapacitáskorlát jelentkezik, így reálisan csak a nagyobb pincészetek rendelkezésre állását lehet érdemben növelni, de ehhez viszont megfelelő kereslet szükséges.

³¹ OKT-01 (Írott-kő – Sárvár) szakasz: <https://www.kektura.hu/okt-szakasz/okt-01> (letöltve: 2023-04-30)

³² Az Országos Kékkör (OKK) három részből áll: az Országos Kéktúra (OKT), a Rockenbauer Pál Dél-Dunántúli Kéktúra (DDK) és az Alföldi Kéktúra (AK). Vö. <https://www.kektura.hu/tortenet-4> (letöltve: 2023-04-30)

³³ Alpannonia Hard 3. - Boldogasszony bora: <https://www.alpannonia.at/hu/alpannonia-hard-1> (letöltve: 2023-04-30)

³⁴ Alpannonia Light 6. – Betyárok és lovagok (Csepreg): <https://www.alpannonia.at/hu/alpannonia-light> (letöltve: 2023-04-30)

- **A csepregi borászatok korlátozott nyitvatartása, elérhetősége.** Mivel a csepregi borászatok családi, sőt gyakran hobbiborászatok, így csak i) a nagyobb városi rendezvényeken vagy ii) előzetes bejelentkezés alapján nyitnak ki. Ha a szőlőhegyre „téved” a látogató, nagy eséllyel nem talál nyitott pincét még a hétvégén sem (*Interjú #6*). Mindezek ellenére pozitívum, hogy mind online, mind személyesen összegyűjtve megtalálhatóak a látogatót fogadó borászatok elérhetőségei, utóbbira példa, hogy a város fő terén található információs táblán hegyrészekre lebontva áttekinthetőek a látogatható borászatok (*Interjú #3*).
- **Csepreg turisztikai függése Büktől.** Az elmúlt években Bük városvezetése is egyre nagyobb hangsúlyt helyezett a szomszédos településekkel (kiemelten Csepreggel történő) együttműködésre (pl. közös önkormányzati pályázatokon keresztül) (*Interjú #3*). Ennek oka, hogy bár a vendégek elsősorban a fürdő miatt jönnek a térségbe, de visszavárni akkor lehet a látogatókat, ha a környék sok, változatos attrakciót és szolgáltatást kínál. Nem véletlen, hogy – természeti adottságainál fogva - Csepreg számára elsősorban Bük lehet a kitörési pont (*Interjú #2*). Megjegyzendő, hogy a terület klímájának szubalpin jellege a turisztika egyéb szempontjából is előnyös, mivel a környéken jelentős klimatikus üdülőhelyek is találhatóak (Velem, Kőszeg). Így a bük(fürdő)i HORECA szektor szempontjából is értelmezhető a csepregi borászatokkal történő együttműködés és a csepregi bor vonzerejének növelése.
- **Borosgazdák közötti kapcsolatok erősödése.** A borászok közötti kapcsolatok erősítésében fontos szerepet játszott a 2020 augusztusában létrejött új egyesület – Csepregi Borbarát és Turisztikai Egyesület -, amely a Borbarát Hölgyek Egyesülete mellett erősítheti a gazdák közötti együttműködést (*Interjú #3*). Az egyesület kiemelt célja a borturizmus támogatása³⁵. A borosgazdák közötti kapcsolat erősítését szolgálja az Orbán-napi gyepűtíprás is, amelynek keretében a csepregi szőlősgazdák minden évben végiglátogatják egymás pincéit, bemutatják fejlesztéseiket egymásnak és közben megvitatják az hegy problémáit.
- **Központi Információs és értékesítési pont kialakítása.** Az elmúlt évben kiépítésre, illetve felújításra kerültek a szőlőhegyhez közeli túrák információs táblái, amelyek a helyi pincészetekről is nyújtanak információkat (*Interjú #3*). Azonban az első valódi áttörést a pályázati forrást már elnyert, megnyitásra került komplex turisztikai információs központ és kávézó-vinotéka átadása jelentheti. Ez több szempontból is hiánypótló beruházás a településen, mivel jelenleg i) nincs olyan folyamatosan működő, turisztikai kiinduló/záró hely Csepregen, ahonnan a környék bejárható, és minden információ elérhető, egyúttal ii) jó minőségű belvárosi vendéglátó egységként képes megfelelően kiszolgálni a magasabb minőséget kereső látogatók igényeit (beleértve a családok számára érdekes belső játszodai szolgáltatást), iii) miközben lehetőséget nyújt a helyi borászatok tételeinek - akár reprezentatív - értékesítésére. A kávézó-vinotéka üzemeltetéséből várhatóan az önkormányzat a turisztikai pont fenntartási költségeit is képes lesz legalább részben fedezni.

³⁵ „Az egyesület alapvető célja: Feltárja a bor és a turizmus kölcsönhatásának lehetőségeit, tömöríti mindazokat, akik tevékenyen részt kívánnak venni Csepreg borászatának, borturizmusának és idegenforgalmának megvalósításában és fejlesztésében. (...)” In: Új szakmai egyesület alakult Csepregen, 2020. október 14. <https://repcvidek.hu/kozelet/uj-szakmai-egyesulet-alakult-csepregen.html> (letöltve: 2023-04-30)

5.1.3 Márkaépítés csepregi kihívásai

Az egyik legnagyobb kihívást Csepregen – és talán az egész kőszegi térségben – a sikeres márkaépítés, illetve a márkacsatlódok kialakítása, megismertetése jelenti.

- **Csepregi borok ismertségének korlátozottsága.** Ennek szerkezeti okai is vannak, hiszen a termelés folyamatosan csökkenő területen egyéni termelők végzik túlnyomórészt egybirtokos, kicsi méretű területeken. A szőlőhegy méretének korlátai, illetve a kőszegi borkörzethez tartozó többi településén csökkenő szőlőtermesztésre bevont terület következtében, nem kerül elegendően nagy mennyiség a piacra. Csepreg hagyományosan fehérszőlő termesztő vidék volt, és később jöttek be a vörös szőlőfajták. Az elmúlt években a fiatal borászgeneráció révén több kísérlet is elindult – például Néber-Tóth Pince furmint telepítése – amely előremutató lehet a borfogyasztói szokások formálásához / követéséhez is. A városi önkormányzat márkaépítési („Csepregi Bor” logó alatt) elkötelezettségét mutatja, hogy az elmúlt években egy újraéledő, még formálódó hagyomány részeként - szakértő zsűri általi – kiválasztására került a város helyi rendelet nyomán megválasztott „hivatalos” bora.³⁶ Az elmúlt években az alábbi pincészetek részesültek elismerésben:

- 2021: Vinora borház 2019-es évjáratú olaszrizlingje
- 2022: Néber-Tóth Pincészet 2020-as évjáratú kékfrankosa
- 2023: Vinora Borház 2021-es évjáratú Chardonnay-ja

A szomszédos Bük Gyógy-Bor Napok rendezvényén is jól szerepelnek a csepregi borászatok (többek között a „Bük város bora” címet is rendszeresen elnyeri valamelyik csepregi pincészet).

- **Felgyorsult technológiaváltás.** A csepregi borászatoknál gyakran ötvöződik a modern technológia (a fiatalabb borászgeneráció több tagja külföldön, osztrák pincészeteknél szerzett tapasztalatot és az új technológiát is ausztriai tapasztalataik alapján honosították meg birtokukon) és a hagyományos szőlőművelés (amely az szakma elismert helyi képviselőitől ellesett fortélyokra épül). A legtöbb helyen már fiatal telepítések vannak és kiváltásra kerültek kordonos, szálvesszős erna művelésre a régi (pl. bakműveléses) szőlők.
- **Szőlőhegyhez kapcsolódó fejlesztések hatása.** Érdemes megjegyezni, hogy ahogy egyre inkább kiépül a hegy (útfejlesztések, a város terjeszkedése, illetve az állandó lakosok számának növekedése a szőlőhegyen), a revitalizálódó családi pincék mellett a telekátminősítések is egyre gyakoribbá váltak. Ennek oka, hogy Csepregen nem került sor a szőlőültetvények mezőgazdasági szövetkeztetésre, így ezek zártkertek voltak. A kis zártkertes szőlő a környéken kuriózumnak számított, hiszen Vas megyében mindössze néhány helyen, például a Vasvár melletti Oszkón maradt meg hasonló besorolás. A 1994. évi LV. törvény a termőföldről módosítását követően a zártkerti külterületi ingatlanfajta már nem szerepelt, mint termőföld kategória (habár a földhivatali nyilvántartásban a csepregi szőlők többsége még így van feltüntetve), így az átminősítési lehetőségekkel egyre többen éltek (termőföld alóli besorolásból történő

³⁶ Csepreg mellett a szomszédos Bük is hozzájárul a csepregi borok népszerűsítéséhez, mivel a bükői Gyógy-Bor Napok előtt tartott „Bük Város Bora” választáson hagyományosan jól szerepelnek a csepregi borászatok. Vö. *Csepregi pincészet a Bük Város Bora cím*, <https://www.buk.hu/hu/hirek/kozelet/csepregi-pinceszete-a-buk-varos-bora-cim-2131.html> (letöltve: 2023-04-30)

kikerülés lehetővé tette, hogy ne legyen folytonos megművelési kötelezettség, illetve az átsorolást követően a helyi építési szabályzat szabta a korlátot a beépíthetőségnek).

5.2 Kiemelt fejlesztési lehetőségek

Az 5.1. fejezetben azonosított kiemelt problémakörökhöz a kutatás során számos fejlesztési javaslat megfogalmazódott, amelyek közül több esetében a helyi önkormányzat támogatása is nélkülözhetetlen:

5.2.1 Javaslatok a borászatok elérhetőségének javítására

- **A szőlőhegy bekapcsolása a Csepreg-Bük közlekedési folyosóba.** A borászatok számára kihívást jelent, ha a pince / kóstoló helyszíne nem közelíthető meg könnyen (gyalogosan, tömegközlekedéssel, stb.) a látogatók szállásáról. Ez különösen igaz azon települések esetében, mint Csepreg, ahol i) limitált szálláshely elérhető (a csepregi szőlőhegy közelében az egyedüli jelentős szálláshely a Hangya Panzió és Étterem³⁷), ii) csak néhány borásznak van a városban (is) pincészete (pl. Répcementi Pince) vagy kóstolóhelyisége, iii) a szőlőhegy (dűlők, hegyen lévő pincék) megközelítése problémás (a szőlőhegy városközponttól való távolsága vagy a szőlőhegyre vezető út minősége miatt, stb.). Ezt a csepregi borászatok is felismerték, így a pincészetek amennyiben előzetes megkeresés érkezik, saját gépkocsival – maximum 10-12 fős – társaságok utaztatását vállalják eseti alapon. Egy másik már létező megközelítés, hogy a Bükön apartmant kiadó családi borászatok a saját csepregi pincéjükbe kínálnak borkóstolót a vendégeiknek (erre példa a csepregi Vinora Borászat³⁸ által üzemeltetett büki Nóra Apartman).
- **Rendszeres, előzetesen tervezhető, csoportok szállítására alkalmas, „borászatfüggetlen”, tömegközlekedési kialakítása.** A borászatoknak jelentős előrelépés lenne – ha akár városi támogatással – tervezhető, előre meghatározott napokon elérhető lenne a látogatók utaztatása elsősorban Bükrről (azonban megfelelő szállodai együttműködések kialakítása esetén ez Sárvár/Locsmánd/Szombathely viszonylatában is működőképes lehet). Ennek azonban az is előfeltétele, hogy a pincészetek vállalják a rendszeres, előre tervezhető rendelkezésre állást.
- **Csepreg és Bük kerékpárúthálózatának további koordinált fejlesztése.** Habár Csepreg és Bükfürdő között kiépített kerékpárút van, a szomszédos település turisztikai fejlesztései gyakorlatilag a partnertelepülés kínálati struktúráját is színesíthetik. Az önkormányzati pályázati lehetőségeken keresztül mindenképpen prioritást szükséges, hogy élvezzen a két városon *belüli* biciklis hálózat kiépítése, mivel a büki szállodák visszajelzése alapján külföldi turisták részéről egyértelműen megfogalmazott igény van az egységes, jó minőségű helyi kerékpárhálózatra, amely több közeli látványosságot is érint. Az OKKT útvonalközelsége mellett a csepregi szőlőhegy bekapcsolása (illetve a kiírt pályázatok függvényében ehhez kapcsolódó látványosságok – mint például a korábban tervezett szőlőhegyi kilátó – kiépítése) is erősen javasolt.

³⁷ Hangya Panzió és Étterem, <http://hangyahotel.hu/hangya.php?lang=hu> (letöltve: 2023-04-30)

³⁸ Vinora Borászat, Csepreg, <https://www.apartmannora.hu/hu/vinora-borajanlat.html> (letöltve: 2023-04-30)

5.2.2 Javaslatok a borászati elérhetőség javítására

- **A környező gyógyfürdők közelségének eredményesebb kihasználása.** A büki gyógyfürdőhöz kapcsolódó szállodák közelsége olyan lehetőség HORECA oldalról, amellyel mind a szállodaüzemeltetői, mind a borászati oldalnak nagy lehetőséget jelenthetne. Elsősorban Bükfürdő (~8km) és Locsmánd (Lutzmannsburg) (~10km), illetve kisebb mértékben Sárvár (~30km) is jelentős potenciált jelent (hasonlóan Eger és Egerszalók/Demjén vagy Harkány és Villány/Pécs kapcsolatához, ahol a termálfürdő és a borászatok vendégei között már számottevő az átfedés). Napjainkban a csepregi borászatok jellemzően csak eseményhez kötötten (például büki szállodában megrendezett konferenciák kiegészítő programjaként) kapnak meghívást borkóstoltatásra, illetve szívességi alapon egyes szállodák a recepciónál elérhető információs prospektusok között jelenítik meg egyes csepregi borászatok / boresemények szórólapjait. Utóbbi esetében a csepregi borkultúra promóciója erősen korlátozott, sokszor a szórólapok nem elérhetőek, illetve ha kiállításra is kerülnek, akkor is nehezen észrevehető helyen. Ennek számos oka lehet, ideértve a szállodai személyzet nemtörődömségét, de akár a szállodavezetés azon megfontolását, hogy a fürdővendég a gyógyfürdőhöz kapcsolódó közvetlen költség helyett egy elhúzódtó bortúrán vesz részt, amely így bevételkiesést jelent a szállodaüzemeltetőnek és a fürdő területén működő egyéb kisvállalkozásoknak. Előrelépést jelentene, ha a HORECA szektorral történő együttműködést programok szintjén is előmozdítanák (akár a csepregi borászati egyesületek közvetítésével), mivel ez hosszú távon mind a csepregi borászatoknak (ismertség növelése, direkt vásárlások növelése), mind a szállodáknak (minőségi, földrajzilag mégis közeli programkínálat, amely találkozik a szállodát látogató közönség igényeivel, így várhatóan a szállodába történő visszatérési arányt is növeli).
- **Mikromobilitási lehetőségek bővítése.** A meglévő kerékpárúti kapcsolat és a jelentős bükfürdői látogatói létszám (TOP 5 magyarországi desztináció)³⁹ a meglévő néhány biciklikölcsönző(k) mellett a jelentősen nagyobb rugalmasságot nyújtó harmadik feles mikromobilitási szolgáltatók érdeklődésére is számot tarthat (pl. e-roller, e-kerékpár, stb.), amely a magyar piacon – vidéken is - aktív (pl. Lime), illetve a (vidéki) (mikro)mobilitási piaci belépést tervező cégek (MVM, MOL) számára is megfelelő lehetőséget jelenthet.

5.2.3 Javaslatok az egységes márkaépítésre

- **Rendszeres nyitvatartási intervallum kialakítása.** Több pince egyedi, saját megoldásokkal (pl. élőzene, júniusi levendulaszüret) vagy bilaterális alapon (közeli szállóvendégek utaztatása a szőlőhegyre borkostolóra) szerveznek programokat, azonban nagyobb vonzerőt jelenthetne a hegy, ha legalább 3-4 borászat próbajelleggel kialakítana egy rendszeres, egységes nyitvatartást 1-2 éves időtávon - a meglévő borászati/városi programokon kívül is. Ilyen lehet például ha minden szombat délután lenne nyitva egy

³⁹ A KSH 2018-as ágazati elemzése szerint Budapest, Hévíz és Hajdúszoboszló után Bükfürdő volt a legnépszerűbb magyarországi úti cél a belföldi és külföldi vendégéjszakák összesítésének alapján. Vö. <https://turizmus.com/utazas-kozlekedes/ime-a-legnepsezuubb-uti-celok-magyarorszagon-1165169> (letöltve: 2023-04-30)

borászat (felváltva). Ez akár segíthetne bevonni a Kőszegi-hegy környékén hétvégén kirándulókat, illetve a büki fürdőlátogatókat is.

- **Szervezett túraalkalmak bővítése.** A korábban rendszeresen megrendezésre kerülő túrák - mint például Avartaposó Túra – felélesztése (minden évszakban egy előre meghirdetett alkalom), akár gyakoribbá tételében még mindig van potenciál, amely az előző javaslatot támogatva. Ezek nyitvatartásra ösztönzik a hegyen lévő borászatiakat is legalább a túrák napján. A szervezett nagyobb bortúrák számának növekedését a kisebb pincészetek nem tudnák lekövetni (pár alkalomra elég csak a kínálásra szánt, „felesleges” boruk)
- **A szőlőhegyhez szorosan kapcsolódó, közeli lehetőségek fejlesztése.** A szőlőhegy közelében található több tó és forrás is. A kapcsolódó turisztikai szolgáltatások (horgászat) szempontjából a 2001-ben a Boldogasszony patak felduzzasztásával létrejött Boldogasszony tó a legjelentősebb, amely jelenleg 19 horgászattal várja a látogatókat. horgászathoz kapcsolódó beruházások folyamatosak, jelenleg a stégek felújítása és szél/esőbeálló kialakítása zajlik. A hegy másik végén található a Bene-hegyi tó, amely a két tóból álló, 1980-as években épült víztározót jelöli. A Répce folyó mellett, a régi téglagyár területén került kialakításra a Téglagyári-(horgász)tó, amely mellett áprilistól-októberig üzemel az 1990-es évek óta az Ottó Kemping. Ezek a fejlesztések új látogatókat vonzottak a szőlőhegyre is, ezáltal hozzájárultak a csepregi boros programok elmúlt évtizedben történt sűrűsödéséhez is.
- **Működő borászatok növekvő birtokkonszolidációja.** A csepregi szőlőhegyi birtokok szétaprózottságát mutatja, hogy a 2000-es évek elején közel 200 gazda birtokában volt a mintegy 18 ha termő szőlőültetvény a csepregi szőlőhegyen (PSMSK, 2006). A szőlőművelés alól kikerült területek újbóli szőlőtermesztésre történő hasznosítása az elmúlt években felgyorsult. A terjeszkedő borászatoknak jó lehetőség, hogy sok i) az elhanyagolt, nem művelt terület ii) számottevő gyümölcsös, iii) sőt akácos terület is megtalálható, amely területek felvásárlását és megtisztítását követően alkalmasak a nagyobb méretű, többhektáros birtokok létrehozására. A birtokkonszolidáció azért is kritikus borturisztikai szempontból, mivel hiába sűrűsödnek a programok, illetve hiába növekszik a vendégszám, számos alkalommal megtörtént a korábbi évek „Nyitott pincék” rendezvényein, hogy egyes helyi pincészetek azért nem nyitottak ki, mivel már nem volt kimérhető boruk (Interjú #5).
- **Borászatok termékfejlesztése.** Az elmúlt pár évben a minőségi borkészítésre alapozva több helyi termelőnek sikerült előrehaladni a saját márkájuk építésével: többek között a i) termékcsalád kialakításával, ii) a márkanev gondos választásával, és iii) a pozitív asszociációk erősítésével. Kiemelném az ifj. Molnár Sándor Vinora Borházának, illetve Horváth Gábor Répcementi Pincéjének borait (pl. „Csepregi Chardonnay”)⁴⁰, amelyek mind megjelenésben, mind termékvonall mélységben attraktívak a fogyasztók számára, illetve értékesítési stratégiájuk is diverzifikált (borversenyeken történő rendszeres részvétel, több értékesítési csatorna, kapcsolt termékek és szolgáltatások – pl. szállás, fürdőszállodáknál elérhető rendszeres kihelyezett borkóstolások, stb.). Habár a mérethatékonyság hiánya a márkaépítés

⁴⁰ Répcementi Pince, Csepreg, <https://repceimentiborpince.hu/boraink/> (letöltve: 2023-04-30)

szempontjából a csepregi borászatok számára az egyéni gazdaságok szintjén is kihívást jelent, azonban az elmúlt években több pincészet – mint például a Néber-Tóth Pince⁴¹ – jelentős fejlődést ért el, amely példaként állhat más feltörekvő családi borászatok számára is. A fiatal borászgeneráció egyúttal élen jár az italkultúra javításában, mivel a tökeművelés technológiája (automatizálás növekedése) és minősége (többek között a terméskorlátozás következtében) szignifikánsan javult az elmúlt években. Azonban még ezen kiemelt borászatok is kiemelik, hogy továbbra is nagy kihívást jelent a csepregi bor ismertségének javítása és a Kőszeg - azon belül is az országosan nem, vagy kevésbé ismert Csepreg - borturisztika vonzerejének a növelése jelenti.

- **A csepregi borok ismertségét közvetett módon javító megoldások.** A 2. pontban felsorolt projektek mellett egyéb fejlesztéseken is gondolkodtak helyben, amelyek támogatják a – nemcsak borfogyasztó – látogatók ismeretbővítését. A csepregi borok bemutatását például kreatív módon szolgálja a „*Borongoló tanösvény*”, amely minden állomásán egy helyben is termesztett szőlőt és az abból készült bort mutat be. Érdekesség, hogy a jelenlegi borút előzményét jelentő „*Csepregi Gyümölcs- és Borút*” névadásban szerepet játszott, hogy „*Csepregen minden szőlős gazda egyben boros gazda is*” (Interjú #5). Emellett a csepregi bor ismertségét megyei szinten a kapcsolódó civil szervezetek erősíthetik, mivel a helyi és megyei sajtóorgánumok előszeretettel tudósítanak a megrendezésre kerülő/került eseményekről. A 2005-ben alakult Csepregi Borbarát Hölgyek Egyesülete a csepregi borok iránt elkötelezett fiatal és agilis közösség amellet, hogy elkötelezetten támogatja a csepregi borhoz kapcsolódó eseményeket, egyúttal szoros kapcsolatot ápol a kőszegi körzet többi településén (például Kőszegen és Lukácsházán) működő hasonló egyesületekkel, illetve egyéb önszerveződő csoportokkal (mint például a bordalokat is előadó csepregi helyi férfidalkörrel, akik rendszeresen fellépnek a boros rendezvényeken, illetve egyéb városi eseményeken). Az együttműködés szorosságát mutatja, hogy a civil egyesületek egymás eseményeit figyelemmel kísérik, illetve segítik új célközönség elérését is.
- **A csepregi borhoz kapcsolódó események egységes marketingje.** A hagyományos borünnepek (pl. szüreti fesztivál) mellett a 2000-es évektől egyre több program honosodott meg:
 - *Vízkereszti bormustra:* a vízkereszti bormustra régi hagyomány. 2022-ben negyven tétel újbor érkezett tizennyolc gazdától, nemcsak csepregiek, de néhányan a kőszeghegyaljaiak közül is bemutatták boraikat.
 - *Nyitott pincék napja:* a csepregi szőlőművelők 2002 óta minden pünkösdkor kinyitják pincéiket, kínálják boraikat, illetve a borbarát hölgyek és háziasszonyok gasztronómiai élményekkel társulnak a programhoz.
 - *A Pünkösdli lófuttatás* az egyik legnépszerűbb (szüreti fesztiválhoz hasonló nagyságrendű) esemény volt, azonban a korábbi szervező elhunytát követően nem került megszervezésre. A Csepreg környéki lovardák részéről felmerült a lehetőség az újraindításra, így várhatóan hamarosan ez is visszakerülhet a programok közé.
 - *Palacsinta fesztivál:* 2017 óta kínál kulináris és kulturális élményeket egyszerre.

⁴¹ Néber-Tóth Pince, Csepreg, <https://koszegibor.hu/neber-toth-pince/> (letöltve: 2023-04-30)

- Szüreti fesztivál: a régi idők terményünnepét elevenítik fel az 1970-es évek vége óta, amely keretében díszes fogatok, szekerek, traktorok járnak be ilyenkor a várost, valamint színpadi, kulturális produkciók színesítik a programot. A szüreti fesztivál a városi rendezvénytervben kiemelt eseménynek számít, illetve a hagyományos augusztusi Mária napi búcsú mellett a 2. legnagyobb rendezvény a környéken.
- Előszilveszteri bortúra: 2006 óta ad lehetőséget a téli táj szépségének megcsodálása mellett a friss csepregi borok, forralt bor megkóstolására, amelyekhez a házigazdák sült gesztenyét, héjában sült krumplit, pogácsát, pástétomokat és egyéb különféle kísérőket kínálnak.

Ezek az alkalmak jellemzően a helyi pincészetek kinyitnak, illetve a felsorolt események rendszeres családbarát események, amelyeken a visszatérő vendégek aránya is magas. Habár a programok promóciója megyei (és országos) szinten jellemzően korlátozott, a személyes ajánlásra alapuló marketing nagyon hatékonynak bizonyult.

5.3 Javasolt jövőbeli kutatás

A kutatás többféleképpen bővíthető:

- 1) A jelen kutatás a csepregi borturisztikát – a területi korlátok miatt – a helyi önkormányzat szemszögéből vizsgálta. Így a kutatás bővíthető további érintetti kör (csepregi borászatok, csepregi turisztikához köthető szereplők - vendéglátóhelyek, szálláshelyek, stb., csepregi civil egyesületek megkeresésével, és az ő meglátásaiknak és szempontjainak a részletes feltérképezésével. A kutatásban részben ezek a szempontok részben megjelennek, többek között azért önkormányzati érintettségük miatt a 3 legismertebb csepregi borászból kettőnek a tulajdonosával is sikerült interjút készíteni, illetve a borturisztikai civil egyesületi oldal is megjelenik az interjúkban.
- 2) A kutatás kiterjeszthető a kőszegi borkörzet többi településére. Habár a termőterület adottságai hasonlóak, mégis számos különbség látható (pl. borászatok mérete, alkalmazott technológia), amely segítené a különböző helyi önkormányzatok előtt álló kihívások összevetését és akár közös, koordinált megoldását.
- 3) Végül érdekes kutatási témát szolgáltathat a helyi önkormányzat szemszögéből megvizsgálni Csepreg többi turisztikai ágazatának (horgász-, bakancsos- és lovasturizmus) kihívásait részletesebben feltárni, mivel a helyi önkormányzatok átfogó megközelítésben (ld. marketingstratégia) gondolkodnak, amelyben a borturisztika mindig is egy (Csepreg esetében kiemelten fontos) részterületet képvisel.

6. Összefoglalás

Az elmúlt két évtizedes fejlődésnek köszönhetően Csepreg a közeljövőben felkerülhet akár az országos borturisztikai térképre köszönhetően annak, hogy:

- borfogyasztói szempontból is láthatóvá vált több, a helyi értékek (borkultúra) iránt elkötelezett borászati, amelyek mellett, hogy modern technológiát alkalmaznak, a helyi tradíciókat is egyre rugalmasabban ötvözik a fogyasztói igényekkel,

- a méretgazdaságossági hiányosságok ellenére (hagyományosan kis területen működő családi borászatok alkották a hegyközséget) a helyi borászatok között elindult egy borturizmust érintő együttműködés, amely közös érdekérvényesítés mellett promócióra is irányul (egyelőre elsősorban a szomszédos fürdőváros – Bük – tekintetében),
- a helyi civil szervezetek (fejlesztési igények) és a városi önkormányzat (pályázatírás, a pályázati lehetőségek önerős támogatása) elkötelezetten támogatják a helyi borkultúra fejlesztését.

A dolgozat a meglévő adottságok és a helyi borászatok jellegzetességeit is figyelembe véve azonosította a sikertényezőket, és azokhoz illeszkedően – a fentebb kontextusba helyezett – fejlesztési irányokat tekintette át, illetve tett konkrét javaslatokat, amelyek támogatják a helyi borturizmus megerősítését:

- a helyi önkormányzati oldalról a legfontosabb feladat az szőlőhegyi infrastruktúra további fejlesztése:
 - i. szőlőhegyi körút aszfaltozása, illetve bekötőutak gyalogos- és kerékpárosközlekedés szempontjainak megfelelő fejlesztése,
 - ii. közműszabályok betartatása mellett lehetőség szerint közműfejlesztés,
 - iii. szabadtéri rendezvénytér kialakítása.
- az önkormányzat koordinációjával, pályázati forrásból megvalósult központi látogatóközpont (turisztikai pont + vinotéka) megnyitása fontos „pilot” projektnek tekinthető, mivel ennek kínálatának folyamatos szélesítése (magában foglalva az összes látogatható helyi pincét és azok borkínálatának bemutatását, illetve értékesítését) kulcs lépés ahhoz, hogy a jelenleg korlátozottan látogatható borászatok láthatóbbá váljanak a látogatók számára.
- a csepregi borprogramok egységes marketingjének további fejlesztése:
- rendszeres nyitvatartási időpontok meghatározása, illetve ehhez kapcsolódó közös marketingkommunikáció a meglévő csatornák használatával (többlépcsős promócióval):
 - i. első körben az elkészült közúti infrastrukturális fejlesztésre építve a közeli turisztikai desztinációkon (Bükfürdő szállodái), illetve
 - ii. a tágabb megyei – kiemelten Kőszeg -, illetve kisebb mértékben a sárvári fürdő és szállodák, valamint Szombathely turisztikai tájékoztatóhelyein (pl. Tourinform irodák) történő promóció
 - iii. 1-3 éves időtávon az ausztriai marketing erősítése (különösen a meglévő szakmai kapcsolatok kiaknázásával), kiemelten a hasonló termőhelyi és természeti adottságokkal rendelkező Lutzmannsburg (Locsmánd) tekintetében, amely a borszakmai kapcsolatok tekintetében is lehetőségeket rejt (technológiacsere, egymás borprogramjainak támogatása). Egy sikeres Csepreg-Locsmánd együttműködés példája a kőszegi borkörzet tekintetében hosszú távon (5+) lehetőséget teremthet a tágabb Burgenlandi régió borászataival történő szakmai együttműködésre felsőöri (Oberwart) és felsőpulyai (Oberpullendorf) járás tekintetében is.

Végül, de nem utolsósorban a kiemelnénk, hogy a sikertényezők kapcsán mindegyik interjúalany egyetértett abban, hogy a csepregi borturisztika akkor erősödhet tovább, ha:

- i. folytatódik a szoros koordináció az önkormányzat és a csepregi boros közösség civil szervezetei között (mivel ez tette lehetővé a közösségi igények hatékonyabb priorizálását, illetve a lehetőségek és a fejlesztési irányokra történő javaslatok összehangolásának gördülékenyebb tételét).
- ii. az elmúlt évek pályázataihoz hasonlóan továbbra is egységesen fogja kezelni a helyi önkormányzat az egyes problémaköröket. Csepregi önkormányzati jó gyakorlatnak tekinthető, hogy az elmúlt évek infrastruktúrafejlesztésre helyezett fókusza mellett is elkötelezetten segítette az önkormányzat a borturisztikát más oldalról is (online városturisztikai marketing nagymértékű megerősítése, a fejlődő helyi borturisztikai programok közvetett és közvetlen támogatása, stb.).
- iii. folytatódik az együttműködések mind a csepregi boros közösségen belül (csepregi borászatok közötti együttműködés további erősítése a közös célok – például marketing és technológiafejlesztés kapcsán -mentén), mind más településekkel önkormányzati szinten is (kiemelt partner Bükfürdő).

7. Köszönetnyilvánítás

Ezúton is szeretnék köszönetemet kifejezni mindazoknak, akik segítették a diplomamunka elkészültét.

Kiemelten szeretnék köszönetet mondani az interjúkon részt vevő - Csepreg Város Önkormányzatához, illetve a helyi borturisztikához kötődő - szakembereknek az idejükért, az értékes meglátásokért és a hasznos észrevételeikért.

Ezúton köszönöm témavezetőm, Dr. Fehér Orsolya támogatását, a dolgozat esetleges hibái kizárólag a sajátom.

Végül, de nem utolsósorban külön köszönetet szeretnék mondani feleségemnek, Annának a türelméért és támogatásáért, valamint gyermekeimnek, hogy a szakdolgozat elkészítése során is megosztották velem végtelen energiájukat.

Dr. Herczeg András

Érd, 2023. május

8. Irodalomjegyzék

- [1] *A Csepregi Gyümölcs- és Borút*; Petőfi Sándor Művelődési- Sportház és Könyvtár (PSMSK), 2006.
- [2] Adams, W. (2015). Conducting Semi-Structured Interviews. In Wholey, J. S., Hatry, H. P. & Newcomer, K. E (Eds.), *Handbook of Practical Program Evaluation, Edition: 4, Chapter: Conducting Semi-Structured Interviews*. 492-505, Jossey-Bass, <https://doi.org/10.1002/9781119171386.ch19>
- [3] Behringer, Zs., Kulcsár, N. (2018): Az önkormányzat szerepe a turizmusban, *Pro Publico Bono*, 3, p.136-151., <http://hdl.handle.net/20.500.12944/12811>
- [4] Blackburn, R. & Stokes, D. (2000). Breaking Down the Barriers: Using Focus Groups to Research Small and Medium-sized Enterprises. *International Small Business Journal*, 19(1), 44–67. <https://doi.org/10.1177/0266242600191003>
- [5] Botos, E.P. (2016): *A bor piaca és gazdaságtana*; Bor-Kép Bt.
- [6] Bruwer, J., Rueger-Muck, E. (2019): Wine tourism and hedonic experience: A motivation-based experiential view, *Tourism and Hospitality Research*, 19 (4), p. 488-502., <https://doi.org/10.1177/146735841878144>
- [7] Burgess, R. G. (2002). In the Field: An Introduction to Field Research, Routledge
- [8] Charters, S., Ali-Knight, J. (2002): Who is the Wine Tourist? *Tourism Management*, 23 (3).
- [9] Dénes, J. (szerk.) (1996): *Tanulmányok Csepreg történelméből*, Csepreg Város Önkormányzata, Csepreg
- [10] Farkas, S. (1887): *Csepreg mezőváros története*, Reprint, Csepreg Város Önkormányzatának és az Öregdiákok Körének (Csepreg) kiadása, Csepreg, 1996
- [1] Fehér, I., Hajdu, I., Konkoly, M., Kopcsay, I., Lakner, Z., Lehot, J., Papp, J. és Szabó Z. (2012): *Borkereskedelem* (szerk. Hajdu, I.), Alfadat-Press Kft.
- [2] Gaetjens, A., Corsi, A.M., Plewa, C. (2023): Customer engagement in domestic wine tourism: The role of motivations, *Journal of Destination Marketing & Management*, <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2022.100761>
- [3] Hajdu, I. (2005): *Borpiac*, Mezőgazda Kiadó, Budapest
- [4] Hajdu, I., Ivan, M. Lakner, Z. (2009): *Turizmus, borturizmus*, Alfadat-Press Kft.
- [5] Hall, C., Sharples, L., Cambourne, B., Macionis, N. (2000): *Wine Tourism Around the World: Development, Management and Markets*, Editorial Elsevier, Oxford
- [6] Illés Péter (2010): *Tájékoztató közösségek - paraszti szőlőhegyek változásavizsgálata a Vasi-Hegyház vidékén*, doktori disszertáció, Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Budapest; <http://doktori.btk.elte.hu/hist/illespeter/diss.pdf> (letöltve: 2023-04-30)
- [7] Kampits, L.G. (2021): *Borturisztika Kőszegen és Kőszeghegyalján*, 2021; Institute of Advanced Studies Kőszeg (iASK) - Felsőbbfokú Tanulmányok Intézete, tanulmány és előadásanyag; <https://koszegibor.hu/borturisztika-koszege-es-koszeghegyaljan/> (letöltve: 2023-04-30)
- [8] Krueger, R.A. (2002). Designing and Conducting Focus Group Interviews; University of Minnesota, <https://www.eiu.edu/ihec/Krueger-FocusGroupInterviews.pdf> (letöltve: 2023-04-30)

- [9] Lőrincz, A., Sz. Nagy, L., Zanathy G. (2015): *Szőlőtermesztés*; Mezőgazda Kiadó, Budapest, ISBN: 9789632867120
- [10] Magyar Turisztikai Ügynökség (MTÜ) (2021): Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 – Turizmus 2.0; https://mtu.gov.hu/dokumentumok/NTS2030_Turizmus2.0-Strategia.pdf (letöltve: 2023-04-30)
- [11] Marco-Lajara, B., Martínez-Falcó, J., Millan-Tudela, L. A., Sánchez-García E. (2023): Analysis of the structure of scientific knowledge on wine tourism: A bibliometric analysis, *Heliyon*, 9 (2); <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e13363>
- [12] Mezei, C. (2006): A települési önkormányzatok szerepe a helyi gazdaság fejlesztésében, soktori értekezés, Pécsi Tudományegyetem Közgazdaság-tudományi Kar, Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola, Pécs; http://www.rkk.hu/rkk/publications/phd/mezeic_ertekezés.pdf (letöltve: 2023-04-30)
- [13] Montella, M. M. (2017): Wine tourism and sustainability: a review; *Sustainability*, 9 (1) <https://doi.org/10.3390/su9010113>
- [14] Petőfi Sándor Művelődési- Sportház és Könyvtár (PSMSK) (2006): *Csepregi Gyümölcs- és Borút*; Szombathely
- [15] Pallagi, F. (2021): *Tokaji keserű - Borokról és a szabadságról*, Vince Kiadó Kft., ISBN: 9789633031032
- [16] Sudár, L. (2000): *Csepreg régi képeslapokon és fotókon*, Farkas Sándor Egylet Milleneumi Kiadása, Szombathely
- [17] Turner, D. W. (2010). Qualitative Interview Design: A Practical Guide for Novice Investigators. The Qualitative Report, 15 (3), 754-760. Retrieved May 20, 2020, from <https://nsuworks.nova.edu/tqr/vol15/iss3/19>
- [18] Vorobiova, N., Pinto, P., Pintassilgo, P., Lavandoski, L. (2019): Motivations of tourists in wine regions: the case of La Rioja, Spain; *International Journal of Wine Business Research*, 32 (3), p.353-371. DOI:10.1108/IJWBR-02-2019-0014
- [19] Wellner, L. (1981): *Csepreg*, (Nagyközségi Közös Tanács, Csepreg), Szombathely

9. Ábrajegyzék

1. ábra – Csepreg elhelyezkedése a Soproni borvidéken	6
2. ábra - Szakirodalmi áttekintés keretrendszere	9
3. ábra - A turisztikai terület aktorainak szükséges kompetenciái	12
4. ábra – Csepregi borturisztika vizsgálatához készült koncepcionális modell a szakirodalmi áttekintés alapján. 14	
5. ábra - Az interjúfolyamat kutatási lépései.....	17
6. ábra - A kutatási módszertan áttekintése	19
7. ábra - Az interjúterv és a kutatási kérdések összefüggései	20

10. Mellékletek

A mellékletek megnevezése:

1. sz. melléklet: Interjú útmutató

2-7. sz. mellékletek: Interjúkivonatok

2. sz. melléklet: Interjú #1

3. sz. melléklet: Interjú #2

4. sz. melléklet: Interjú #3

5. sz. melléklet: Interjú #4

6. sz. melléklet: Interjú #5

7. sz. melléklet: Interjú #6

8. sz. melléklet: Interjú #7

1. sz. melléklet: Interjú-útmutató

Interjú struktúra: témakör (T) – irányadó kérdés (IK) – nyomon követési /vizsgáló alkérdés (VAK)

1) Felvezetés (T)

- a. Kérem mutassa be a csepregi borturisztikát (IK). Kérem térjen ki az alábbi szempontokra (VAK):
 - i. múltbeli tapasztalatok,
 - ii. jelenlegi helyzetkép,
 - iii. borturisztikai potenciál,
 - iv. kitekintés a jövőre!

2) Csepregi borturizmus jelenlegi helyzete és kihívásai (T)

- a. Kérem sorolja fel a csepregi borturisztikai pozitívumokat! (IK)
- b. Kérem sorolja fel a csepregi borturisztikához kapcsolódó legnagyobb kihívásokat! (IK)
- c. Milyen a borászatok elérhetősége jelenleg (pl. állandó nyitvatartási időszak, rendszeres programok)? (IK)
- d. Milyennek találja a borászatok megközelíthetőségét? (IK)
- e. Milyen intézkedések, fejlesztések szükségesek a borturizmus támogatásához? (IK)
 - i. Milyen fejlesztések történtek az elmúlt évtizedben? (VAK)
 - ii. Vannak-e borturisztikát érintő fejlesztések jelenleg? (VAK)
 - iii. Vannak-e kidolgozott tervek a következő évekre? (VAK)

3) Csepregi borturizmus önkormányzati támogatása (T)

- a. Mi az önkormányzat szerepe a borturisztikai fejlesztések kapcsán? (IK)

4) Milyen (települési) együttműködések támogathatják Csepreg borturisztikáját? (IK)

- a. Milyen együttműködési lehetőséget lát a következő települések esetében (VAK):
 - i. szomszédos fürdőváros – Bük
 - ii. járásközpont – Kőszeg
 - iii. megyeszékhely – Szombathely
 - iv. borvidék központja (régi megyeszékhely) – Sopron
 - v. egyéb (pl. határon túli kapcsolatok)?

5) Mi támogathatja a csepregi borturizmus életképességét a jövőben? (T)

- a. Milyen lépések támogathatják a csepregi borok ismertségének a növelését? (IK)
- b. Milyen civil kezdeményezések támogatják az érintettekkel (köztük az önkormányzattal) történő kapcsolattartást? (IK)

Interjúkivonatok

2. sz. melléklet: Interjú #1

Interjú #1 (Microsoft Teams interjú)	
Pozíció:	városvezető
Kapcsolódó tapasztalat:	7 év önkormányzati tapasztalat
Interjú időpontja:	2023. április 27. 14:00-15:00
Felvezetés - Csepregen hosszú múltra tekint vissza a szőlőtermesztés és borkészítés, illetve az utóbbi évtizedekben új reneszánszát éli a helyi borkultúra, felpezsdült a csepregi borászélet (ezt mutatja, hogy a borász közösség belső és a nagyközönség által is látogatható eseményei – például Boros Bál, Erzsébet napi Újborkostoló – mellett számos borászatok által közösen szervezett boros nyitott program elérhető). Egyre nagyobb létszámban jönnek a résztvevők a rendezvényekre (a szőlőhegyi programok közül a legnépszerűbb az előszilveszteri esemény, a „Forralt boros túra” jellemzően kevésbé frekvenciát). - Csepregen is érezhető igény van a kulturált a borkóstolásra, így a minőségi bor kiskínálása a legfontosabb. A korlátozott lehetőségek miatt a borturisztika gyakorlatilag az egyik (horgász és a bakancsos turizmus mellett) kitörési pontnak tekinthető. - A borturisztika szervesen illeszthető a az erős horgászturizmushoz is. Számos nagy horgászút van Csepregen, mint például: i) Téglagyári-tó (régente itt bányászták az agyagot), ii) Ottó kemping horgásztava (Klug-tó), iii-iv) szőlőhegyi tavak (Boldogasszony-tó, Bene-hegyi tó). Az önkormányzati tulajdonú, a Vasi Megyei Horgász Szövetség kezelésében Téglagyári-tó kivételével mindegyik magántulajdon. - Régóta hagyománya van a bakancsos túrák boros összekapcsolásának. Erre az elmúlt évből példa az „Alpannonia túra – 2022”, ahol több helyi pince (pl. Néber-Tóth pince, Vinora Borházak) is megmutatta a Csepreg felé túsóknak, hogy milyen remek borokat termelnek Csepregen. - Saját iparterülettel nem rendelkezik a város, annak ellenére, hogy a közigazgatási területe jelentős, így önkormányzati oldalon kitüntetett szerepe van a turisztikának, köztük a boros ágának. - Épített örökség turisztikai szempontból nem jelentős (kastélyok nem látogathatóak), a falumúzeum promotálása elsősorban a helyiek számára érték. Csepregi borturizmus jelenlegi helyzete és kihívásai - Csepreg erőssége, hogy olyan milióbe tudja fogadni (Bene-hegy, lábánál a horgászút és az erre ráépült borászatok) ami sajátos, nyomot hagyó élményt tud nyújtani. - Kihívást jelent, hogy jelenleg kevés engedéllyel rendelkező borász van a („hellocsepreg” honlapon közzétételre kerülnek azok a borászatok, akik az év folyamán – a nyitott pincenapokon kívül is – tudnak látogatókat fogadni). - A boros közösség „keménymagját” 10-15 borosgazda jelenti, aki a borturisztika egyesület mögé is beálltak. Többük esetében a mennyiségek miatt nem érdemes palackozni, így elsősorban saját felhasználás a profil. - A borászatok rendszeresen jelen vannak a városi rendezvényeken (pl. 2023. április 30-án megrendezésre kerülő „Tavaszcseré zenei kalandozások Csepregen” nevű promenádi piknik helyi borászatok borkostolójával kerül megrendezésre). - A megközelíthetőség tekintetében a csepregi szőlőhegyen számos előrelépés történt, azonban még további fejlesztések szükségesek. - Csepreg-Bükfürdő között jól ki van építve a kerékpárút, Csepreg és Kőszeg között viszont nincs. - Az elmúlt években számos jelentős projekt került megvalósításra. Ezek közül is kiemelkedik a Téglagyári út aszfaltozása ((2 km hosszúságban épül közel 300 M Ft-ból)	

- Az önkormányzat célja, hogy a 2023. évi pünkösdi bortúrán már közel kész állapotok fogadják a túrázni vágyókat.
- Az utóbbi években felértékelődött a hegy a külföldiek számára (hétvégi ház, akár nyugdíjas évekre). Pozitív, hogy ez lehetőséget adhat arra, hogy jó hírért vigyék a csepregi borászatoknak is, azonban ezzel együtt a hegyen lévő telkek árai is jelentősen emelkedtek.

Csepregi borturizmus önkormányzati támogatása

- Az önkormányzat képviselői a boros közösség felkérésére rendszeresen részt vesznek a Csepregi Borversenyen. 2023-ban került sor a 40. jubileumi eseményre a Csepregi Borbarát és Turisztikai Egyesület és a Borbarát Hölgyek Egyesülete szervezésében az újonnan létrehozott Csepreg Vinotékában:
 - nevezési feltétel: Csepreg és környékén termelt szőlőből készült borok
 - normál versenyre nevezhető tételek: fehér új és óbor, vörös új és óbor, rozé új bor minimum 100 l készlettel
 - város bora versenyre nevezhető tételek: fehér új és óbor, vörös új és óbor forgalomba hozatali engedéllyel és minimum 300 palackos készlettel
 - leadandó mennyiség: 3 x 0,75 l

Itt kerül kiválasztásra a „Csepreg Város Bora” és „Az év borásza” is. Az ünnepélyes díjátadóra hagyományosan a májusi gyepűtípráson kerül sor a Szent Orbán szobornál.
- A város helyi rendeleti szinten határozta meg „Csepreg Város Bora” kritériumait (pl. engedéllyel rendelkező csepregi szőlőhegyen termelt bor, vörös v. fehér, minimum 200 palackot kell a város rendelkezésére bocsátani számla ellenében). A csepregi önkormányzat is a csepregi borászatok borait – kiemelten „Csepreg Város Borát” viszi ajándékba reprezentatív eseményekre.
- A város segít a boros közösségnek a marketing tevékenységben is, mivel a rendezvényeket a város rendszeresen dokumentálja, és a képi anyagokat megtekinthetőek a hellocsepreg.hu-n galériájában és a „Csepreg város hivatalos” elnevezésű facebook oldalon is.
- A csepregi borászatoknál nincsenek fix nyitvatartási idők, mivel végesek a borászok kapacitása. A Vinotéka itt jött a képbe, az ide i) betérő turistákat - akár szervezett keretek között - borászokhoz lehet irányítani, illetve ii) megismerkedhetnek a csepregi borokkal (illetve kiegészítő szolgáltatásként van cukrászda, kávézó, Toruinform, játszószoza).
- Csepreg úgy is próbál segíteni, hogy nem kér helypénzt a helyi borászatoktól, vagy csak jelképest (pl. napi 10.000 Ft-os helypénz)
- Együttműködési lehetőségek fejlesztésében rejlő lehetőségek:
 - Csepreg folyamatosan egyeztet a környező / közeli településekkel (kiemelten Bükkel) turisztikai kérdésekben (is)
 - Bük: Bük oda tudja vinni a fürdőzőket, de korlátozottak a fürdőhöz közvetlenül nem kapcsolódó lehetőségek. A pályázati tervek készítésénél is kiemelten figyelnek arra, hogy vannak-e közösen megvalósítható lehetőségek.
 - Kőszeg: a járásközpont valahol konkurencia is lehetne (ismertebb, illetve a szűkebb bortermelő körzet központja), de valójában mégsem feltétlenül az (mindenkinek érdeke, hogy be tudják mutatni egymás borait).
 - Bizonyos tekintetben tetten érhető a konkurálás: például a szervezett bortúrák esetében létezik együttműködés Vaskeresztes-Felsőcsatár-Cák-Kőszeg vonatkozásában, viszont Kőszeg-Csepreg közötti bortúrák egyelőre nincsenek. Ebben benne van a „minden szentnek maga felé hajlik a keze” mentalitás is, hiszen minden borászat azért a saját érdekeit nézi. Azonban van együttműködési lehetőség, ahol nem a meglévő látogatókon osztoznak a települések, hanem – akár közösen – képesek új keresletet generálni.
 - Kőszeg a legnagyobb eltartója az Írott-kő Natúrparkért Egyesületnek (ÍNPE), így Kőszeg van felülreprezentálva. Csepregnek ezért is kell saját magának is kezben tartani a turisztikáját. Viszont az ÍNPE jó lehetőség a Csepreget is érintő turisztikai lehetőségek létrehozására és promotálására – mint például az osztrák-magyar Alpannonia túraútvonalak. Minden ÍNPE településen van Alpannonia körtúra.

- Lehetőséget jelentene (20+ km-es – akár kerékpáros – úttal) összekötni a településeket (Kőszeg – Csepreg – Bük), amely kölcsönös támogathatja a városok turisztikai profiljait. Ez azonban függ a települések prioritásaitól is.
- Szombathely: vármegyeszékhelyi programoknak (pl. Savaria Karnevál), jellemzően a csepregi borászatok méretéhez képest nagyon nagy a bekerülési költsége (pl. Borok utcája).
- Sopron: relatíve új, korlátozott önkormányzati kapcsolat, a soproni borvidékhez a hegybíró jelent egy szorosabb kapcsolatot mivel az engedéllyel rendelkező borászok keresik fel igény szerint.
- Határon átnyúló együttműködések fejlesztésére is nagy hangsúlyt helyez a város az elmúlt időszakban. Kiemelt szerepe van ebben a városban működő önkormányzati és civil kezdeményezéseknek:
 - A horvát kisebbségi önkormányzaton keresztül erősödött meg a horvát Pakrac városával az együttműködés (nincs aláírt testvérvárosi kapcsolat még). A Pakraci Magyarok Közösségével évek óta keresi a csepregi önkormányzat az együttműködési lehetőséget, amire a Jankovich grófi család adott aprópót, közös nevezőt, akik mindkét város történelmében jelentős szerepet játszottak.
 - Az erdélyi Koronddal évek óta ápoltt szoros partnerségi kapcsolat (pl. Csepreg Város Fúvószenekara kapcsolatán keresztül), itt is várható a hosszú távú, kölcsönös testvérvárosi kapcsolat formalizálása.

Csepregi borturizmus jövője

- A házi borgyártásból lehetőség szerint ki kellene „mozgatni” a borászatokat. Kihívást jelent az előregedést, ha nem veszik át a fiúk az apától a borászatokat).
 - A helyi borász közösség egyre aktívabb, a csepregi borversenyre (2023-ban) 20 gazda hozott bort, de ennél persze sokkal többen foglalkoznak borkészítéssel.
 - Számos családi borászat tud jó bort csinálni. Akinek nincs engedélye egyesületi keretekben (egy-egy boros rendezvényeken) meg tudják megmutatni magukat.
- Az engedéllyel, palackozással rendelkező borászatok tudnak igazán hozzájárulni a minőségi kínálat kialakításához. Kihívást jelent, hogy nem minden borászatnak van a hegyen reprezentatív helye
- Kőszeggel és Bükkel folyamatosak az egyeztetések (például Bük esetében a kerékpárkölcsönzés Csepreg területére történő kiterjesztése is opció lehet)
- A szőlőhegy megközelíthetősége jelentősen javul(t) az új utak (Hanga kapunál lévő bekötő út ~400 m, illetve a Téglagyári út) elkészültét követően, mivel a hegy így a 3-ból 2 helyről megközelíthető (egyik irányból végig aszfaltos úton, másik irányból részben).
- Hosszabb távon szükség lenne egy turistaház jellegű építményre kint a hegyen, közel a borturizmus végpontjához.
- A szőlőhegyi utak további fejlesztése is szükséges (több mint 2 km most aszfaltos, de kb. 4-szer ennyit kellene még aszfaltozni, hogy körbe lehessen menni a hegyen aszfaltos úton).
- Az önkormányzat továbbra is tervezi hozzájárulni a rendezvényekhez (pl. infrastruktúra biztosítása, támogatja a borturisztikai egyesület).
- Bormarketing oldalon az önkormányzatnak korlátozottak a lehetőségei (az online felületeken kívül „nem tud várostáblán kívül kilépni”, de készülnek promóciós anyagok).

Az interjúalany megerősítette, hogy a fenti összefoglaló pontosan tükrözi a fenti témákra adott válaszokat. Az interjút Dr. Herczeg András készítette a kutatásának részeként 2023. április 27-én.

3. sz. melléklet: Interjú #2

Interjú #2 (Microsoft Teams interjú)	
Pozíció:	önkormányzati hivatali vezető
Kapcsolódó tapasztalat:	15+ év önkormányzati tapasztalat
Interjú időpontja:	2023. április 27. 15:00-16:15
Felvezetés - Csepreg neve is a borkészítéshez kötődik: borseprő török nevéből eredeztethető a neve. A hellocsepreg.hu honlapon részletes várostörténet elérhető, amely tárgyalja a helyi borászat történetét is. - Korábban a csepregi szőlőhegy zártkertes övezet volt, ahol mindenki megtermelte a saját hagyományos technológiával készített borát. - Az Orbán napi gyepűtírás több évtizedes múltra tekint vissza, illetve a nyitott pincéknek is hosszú időre visszatekintő hagyománya van. Ennek ellenére a klasszikus borturizmus az elmúlt 5-10 évben jelent meg, köszönhetően annak, hogy 3-4 borászat nyitott a modernebb borászati technológiák iránt biztosítva a megfelelő kínálatot (minőséget, választékot és mennyiséget). - A borturizmusban – a nehézségek ellenére (megművelt szőlőtermő terület csökken habár lenne potenciál bővítési potenciál – egyértelmű a fejlődő trend. - A turisztikai fejlesztéseket az önkormányzat komplex szemléletben kezeli: a csepregi turisztikai húzóágazatok (bor-, horgász- és bakancsos turizmus) fejlesztése több ponton összefügg (pl. a fő csepregi túraútvonalak a szőlőhegyen, a horgásztavak mellett mennek el, így az egyes célzott infrastruktúrafejlesztések akár mindhárom területet tudják támogatni). Csepregi borturizmus jelenlegi helyzete és kihívásai - A csepregi borászatokat előre bejelentkezéssel lehet látogatni, vagy boros programok apropóján van lehetőség bejelentkezés nélküli hosszabb nyitvatartásra. - A csepregi borászatok számára az állandó nyitvatartásnak egyelőre nincs realitása (ezek jellemzően családi vállalkozások, ahol jellemzően maximum családi segítség van, így nem tudják kifizetni magukat). Ha alkalmazottakra támaszkodnak, akkor a jelenlegi kitűnő ár-érték arány borulna meg (viszont jelentősebb marketingtevékenység nélkül egy bizonyos árszint – pl. 1500 Ft - fölé menni nehezen tudnak). - A korosztályt tekintve a borászatok öregednek (kb. 70% idősebb generáció aránya). - Csepreg fehérbor tekintetében kifejezetten jól teljesít (Kőszeg környéke inkább a vörösborairól ismert). - A csepregi hegyen mára sok lett a külföldi tulajdonos, de nem vesznek részt a szőlőtermesztésben sem, illetve nem jelennek meg nagy számban a borászati vagy egyéb városi rendezvényeken. - Előszilveszteri boros esemény a legjelentősebb, utána a pünkösdi (a farsangi nyitott pince alkalom idén gyengébb volt). Havi szinten nem bír el egy ilyen rendezvényt a város. Egyrészt elvesztené a varázsát, másrészt a bortúráknak nagyon jelentős kohéziós ereje is (az évi 3-4 alkalom elegendő, hogy megéljék a helyiek). Jelenleg a borászok sem bírnak el többet az alkalmazottak hiánya és a nagyobb bormennyiséggel rendelkező borospincék korlátozott száma miatt (illetve ennyi alkalom mellett a nagy érdeklődés miatt anyagilag jelenleg még a borászatok is veszteség nélkül tudnak kijönni). - Borászatok mellett a horgászturizmust is érdemes kiemelni - Önkormányzati tulajdonban is van horgásztó (kisebb horgásztó, amely a város szélén van és korábban bányató volt). Jelenleg a Vas Megyei Horgász Szövetség kezelésében van és az elmúlt időszakban fordítottak rá uniós pályázati forrásokat (akadálymentes stégek kialakítása, környezet rendbetétele). Az önkormányzat nem kér vagyongazdálkodási díjat, így is nyújtva a turisztikának közvetett támogatását) - Két legjelentősebb horgásztó: Bene-hegyi tó és a Boldogasszony tó. - Az elmúlt évek önkormányzati közlekedési infrastruktúrafejlesztései támogatják a borászatok fejlesztési kedvét	

- A szőlőhegy főúti, illetve városi bekötéseinek erősödével borászatoknak is várhatóan nagyobb lesz a vállalkozóképe, hogy kint a hegyen a fejlessze az infrastruktúráját (jelenleg sok borásznak a városban van a pincéje).
- A nagyobb pincészetek közül többnek van hegyi pincéje (pl. Vinora Borház, Néber-Tóth Pince), de a közlekedési kapcsolat javulása további (2-3) borászatot is aktivizálhat a szőlőhegyi borkóstoló infrastruktúrájának a javítására. Ennek oka, hogy az autentikus környezet (ld. bortúrák) fontos a turistáknak, inkább a hegyen szeretnének kóstolni. A városi pincék is lehetnek kulturáltak és hangulatosak, mégis sok látogató úgy érezheti, hogy „hiányzik a lelke” a programnak.
- A városban lévő kastélyok magántulajdonban vannak és leromlottak (és az önkormányzat tudomása szerint reálisan az elkövetkező 2-3 évben nem lesz fejlesztés), így jelenleg turisztikailag nem érdekesek. Csepreg építési öröksége nem olyan gazdag, hogy városnéző túsókat lehessen szervezni. Érdemes lehet viszont a borászatokhoz is kapcsolódó turisztikai koncepciót összeállítani a Répce jobb kihasználására (rafting, holtágak feltöltése, hozzáférhetőség, kihasználtság javítása).

Csepregi borturizmus önkormányzati támogatása

- Csepreg Város Önkormányzatának gazdasági programja (2019-2024)⁴² részletesen tartalmaz számos borturisztikát közvetve és közvetlenül támogató konkrét fejlesztési javaslatot
- Az önkormányzat borturisztikához kapcsolódó legfontosabb – egyben kötelező - feladata az infrastruktúra kiépítése mivel önkormányzati és állami utak biztosítják a Hegyközség megközelítését.
 - A Téglagyári út is a támogatja a Bene-hegyi horgászto és az Alpannonia túraútvonal komfortos elérését. Emellett aktivizálja a kerékpáros turizmust is és nagyban növelheti a tó (pl. horgászok, madárlesek) vagy a szőlőhegy látogatottságát.
 - 2023 tavaszán befejeződik a borturisztika szempontjából kiemelt „Turisztikai információs pont, kávézó és vinotéka” kialakítása. Az önkormányzat elkötelezett a hosszútávú üzemeltetésének fenntartása mellett (a vinotéka 2023. május 1-től nyitva áll a nagyközönségnek).
- Az önkormányzat számára a közeljövőben kiemelt prioritás:
 - a most kiépített infrastruktúra (Nordic walking - Alpannonia, Vinotéka, Tourinform) fenntartása, továbbfejlesztése,
 - a hegyen lévő attrakciók továbbfejlesztése (pl. országos szinten is egyedülálló téglagyűjtemény kiállítása, kilátó a Rothermann kertnél, ahonnan talán a legszebb a kilátás a városra)
 - Rothermann-kert önkormányzati tulajdonba kerülése (jelenleg állami tulajdon), megőrizve azt annak természetközelségét, de támogatva a helyi programokat (pl. erdei játszótér, sütögetők, vízvételi lehetőség, mosdók kialakításával)
- Városi szinten a következőképp is támogatják a borászatokat: i) városi honlapok, ii) közösségi csatornákon promotálják a boros eseményeket a városvezetők, iii) polgármester viszi protokolláris eseményre a város borát.
 - Azt érdemes kiemelni, hogy a vezető csepregi borászok agilisak és jelenleg is a saját útjukon járnak (mindenki maga próbál piacot – pl. szálloda, bolt, stb. – szerezni). Ennek ellenére egy központi kampány összerakása érdekes lehetne mind a város, mind a borászatok számára.
- Együttműködési lehetőségek fejlesztésében rejlő lehetőségek:
 - *Bük:* Csepreg számára elsősorban Bük lehet a kitörési pont.
 - Például kijánlással meg lehetne oldani, hogy a büki szállodákból a csepregi szőlőhegyre is szervezett programok induljanak (ugyanis a szálloda érdeke is lehet egy „all-inclusive” ellátás tekintetében, hogy a vendég saját kontóra máshol fogyasszon).
 - Közös turisztikai Bük-Csepreg közötti potenciális projekt lehetőségek vizsgálata jelenleg is folyamatban van (pl. hogyan lehetne kihozni a vendégeket biciklivel, de akár lovaskocsival is szervezett keretek között – például 1-2 hetes büki tartózkodásoknál)

⁴² Csepreg Város Önkormányzatának gazdasági programja (2019-2024); <https://csepreg.hu/kozerdeku-adatok/3-gazdalkodasi-adatok/seo-url-104.html> (letöltve: 2023-04-30)

- *Kőszeg*: mivel a város is maga egy kis ékszerdoboz, illetve a környező falvak is festőiek – (Velem, Cák, Bozsok), így jóval előbbre állnak. Ezzel szemben Csepreg még most próbálja kiépíteni a turizmusát (alig van idegenforgalmi adó), így más jellegű kihívásokkal küzd. Összességében Csepregnek nagyon nagy lemaradása van Kőszeghez képest, még akkor is ha a borászkodás tekintetében visszatekint egy olyan múltra mint Kőszeg (de promócióban messze elmarad attól).
 - Ami potenciált jelenthet Kőszeg számára is, hogy a horgászturizmus nagyon erős Csepregen ekkora kiterjedésű horgásztavakkal nem tudnak a környéken versenyre kelni
 - „Csepreg: Kőszeg és Bük között félúton” koncepció
- *Szombathely*: borturisztikai szempontból korlátozott kapcsolat (Savaria Karneválon meghívják csepregi borászokat is a szakmai zsűribe)
- *Sopron*: Sopronnal nincs szoros kapcsolat (habár Csepreg Sopron vármegyei település volt)
 - Érték, hogy a Soproni borvidéken belül van egy fehérboros vidék
 - Soproni hagyományörző egyesülettel van egy éves hivatalos rendezvény
- *Határon átnyúló együttműködések*: Burgenland a magyar oldal előtt jár. Hiába jók a csepregi borok, de az osztrák borokhoz (alkalmazott technológiához) képest van hova fejlődni). Az osztrák vendég jellemzően nem a csepregi bort keresi (pl. az osztrák oldalon elhelyezkedő Locsmánd ugyanaz a szőlőhegy, így a természeti adottságok szempontjából hasonló a potenciál, mégis magasabban jegyzettek a borai)

Csepregi borturizmus jövője

- M9-es gyorsforgalmi út mielőbbi megépülése, Csepreget elkerülő leágazással nagyon kívánatos lenne, mivel ezen csomópont megépülése gazdaság élénkítő, valamint lakossági szempontból is előnyös lenne, mivel így a várostól percekben belül válna elérhetővé gyorsforgalmi úthálózat, szemben a jelenlegi 20 perccel (jelenleg Hegyfalunál lehet elérni, az M86-os autópályánál).
- Habár kiemelt prioritás a Hanga és a Téglagyári út összekapcsolása, arra figyelni kell, hogy a szőlőhegyen nem szabad mindent leaszfaltozni és lebetonozni, illetve nemcsak útfejlesztésről szól az infrastruktúrafejlesztés)
- 3-4 valóban jelentős borászat van, illetve jelenleg egy nagyobb terület beültetésére bejelentkezett egy termelő. Figyelembe a szőlőhegy jelenlegi viszonyait közép és hosszú távon ez meg is duplázódhatna.
- A magántulajdonban lévő Bene-hegyi tó fejlesztése kulcsfontosságú lenne. Egy komplex fejlesztés (mint például egységes, környezetbe illő stégek kialakítása és a horgászoknak 20-30 összkomfortos rönkház megvalósítása) jelentős vendégszámot is jelenthetne a szőlőhegyen helyben. A stabil keresletre már a borászatok is szívesebben bővítenék a hegyi infrastruktúrájukat.
- Az önkormányzat az infrastrukturális fejlesztések mellett hosszú távon is megbízható, támogató partner marad a borászatok számára:
 - A rendelkezésre álló eszközökkel támogatja a borosgazdákat, hogy minél többen rendelkezzenek megfelelő engedélyekkel a borok árusításához.
 - A bortúrákat, illetve „Nyitott pincék” napjainak rendezését továbbra is támogatja (kedvezményekkel, eszközökkel, akár humán erőforrással is), illetve csatornáin népszerűsíti (pl. a borászatról és a helyi borospincékről a Turisztikai Információs Ponton részletes információt biztosít).
 - A városi rendezvényeken teret és lehetőséget ad a boros gazdák számára a megjelenésre boraik kínálása/ értékesítése céljából (jelképes helypénzért vagy akár ellentételezés nélkül).
 - Az önkormányzat egyébként örülne, ha a korábbi lovas hagyományok (boros eseményekhez kapcsolódó lovas programok, mint például a pünkösdi lófuttatás) újra erőteljesebben megjelenének (Csepregen 3 nagyobb lovasistálló is van).

Az interjúalany megerősítette, hogy a fenti összefoglaló pontosan tükrözi a fenti témákra adott válaszokat. Az interjút Dr. Herczeg András készítette a kutatásának részeként 2023. április 27-én.

4. sz. melléklet: Interjú #3

Interjú #3 (Microsoft Teams interjú)	
Pozíció:	önkormányzati hivatali munkatárs
Kapcsolódó tapasztalat:	9 év önkormányzati tapasztalat
Interjú időpontja:	2023. április 28. 14:00-15:30
Felvezetés - Az interjúalany az önkormányzati munka mellett családi oldalon is kötődik a csepregi szőlőhegyhez, borászathoz. - Csepreg történelmi mezővárosi profiljának a nagyon jó minőségű (magas aranykorona értékű) termőföldek mellett a szőlészet-borászat is egy fontos ága. - A csepregi szőlőhegyen évszázadok óta jelentős a szőlőművelés és borkészítés - a források alapján a XIV. században már i) hegyvámot szedtek, ii) konkrét szőlőhegy-elnevezések is ismertek, illetve iii) osztrák tartományok felé borkereskedelem is létezett (részletek elérhetőek a az önkormányzat honlapján) > https://csepreg.hu/feltoltesek/menuszovegek/varostortenet/doks/csepreg_tortenete.pdf - Csepregen vannak iparterületek kijelölve (egyiket nemrég építették be napelemekkel), de alapinfrastruktúra hiányos (pl. szennyvízkapacitás, elsődlegesen mezőgazdasági művelés alatt vannak. Önkormányzati tulajdonú ipari területek gyakorlatilag nincsenek, amelynek oka, hogy a város, így a meglévő önkormányzati területek is állami kézbe kerültek kompenzációként (amely gátolja a fejlesztési lehetőségeket). Csepregi borturizmus jelenlegi helyzete és kihívásai - Csepreg mindig is mikroközpont volt a környező települések számára - Csepregen a szervezett borturisztikának a kezdeményei vannak csak. Elkezdődött az egységes arculat kialakulása, de sokat kell még fejlődni. - A múltban jellemzően a családok folytatták a kis zártkerti parcellákon a szőlőtermesztést, az elmúlt egy-két évtizedben nőtt ki a jelenlegi 3-4 jelentős borászat/borterasz. - Boros programokban önkormányzat jellemzően csak segít, és a borászatok maguk szervezik. Kiemelt programok / boros túrák a hegyen: farsangi bortúra gyeptúrák (boros versenyek, önkormányzat is benne van), szüreti felvonulás. - Kiemelt borturisztikához kapcsolható szolgáltatók/szolgáltatások: - pékségek/kávézók/egyéb <i>Vinotéka</i>: 2023. május 1-ével nyit (profil: bor + sütemény + kávé) <i>Csepregi pékség</i>: nincs beülső része, illetve nem is feltétlenül helyben árusítani van a fókusz (nincs látványpéksége, viszont rengeteg kiszállító autója van) <i>Zalaco Pékség és kávézó</i>: részben konkurencia lesz neki a Vinotéka (mivel van átfedő tevékenység) <i>Csepreg Fagyizó</i> > részben konkurenciát jelent neki a Vinotéka (de eltérő a közönség, mivel nem beülső hely, hanem kiadásra áru) - szálláshelyek - Hangya Panzió, Öreg Malom, Ottó kemping (sátras) - Kastélyok felújítása, kiépítése lehetne alternatíva - Horgásztavak mellé is érdemes lenne egyszerűbb szállásokat felhúzni - Alpannonia fő eleme volt a rumi (turishta)ház, amely most nem működik, de korábban ifjúsági szállás volt (olcsóbb, de komfortos szállást biztosíthatna). Csepregi borturizmus önkormányzati támogatása - A város lehetőségeihez képest tradicionálisan támogatja a borászatokhoz, borturisztikához kapcsolódó kezdeményezéseket. - A város fejlesztési forrásokhoz kapcsolódó pályázatainak részletes borturisztikai leírásokat tartalmaznak, mint például:	

- https://archivum.csepreg.hu/feltoltesek/tartalom/fajlok/977/vizsgalat_es_javaslat_tetel.pdf
- Az utóbbi évben viszonylag sok olyan fejlesztés valósult meg, amely közvetve (pl. infrastruktúra-fejlesztések) vagy közvetlenül (pl. értékesítési lehetőségek bővítése) támogatja a borturiztikát.
 - Bük – Locsmánd kerékpárút bekötése Csepreg központjába: Rákóczi utcán halad az új kerékpárút, illetve ellenirányban felfestés, ami megközelítőleg ~1.500 m
 - Csepreg központjában kiépítésre került a turisztika pont
 - Számos helyen turisztikai információs pontok létesültek
 - Csepregi kiskör, illetve Alpannonia (2020-2021) turisztikai táblák kihelyezése
 - Nordic walking táblák kihelyezése (2022-ben került átadásra)
- A borturiztikához kapcsolódó fejlesztésekhez és programokhoz az önkormányzat a pénzügyi források mellett humán erőforrást is bele tud rakni. Viszont nem (feltétlenül) feladata az önkormányzatnak, hogy minden megvalósuló fejlesztést maga működtessen. Sokkal fontosabb, hogy olyan alapinfrastruktúrát teremtsen meg és tartson fent a helyi önkormányzat, amelyből organikus úton ki tudnak nőni a szolgáltatások.
 - Például az önkormányzat nem feltétlenül a legjobb üzemeltetője egy (akár saját tulajdonban lévő) horgásztónak.
 - Érdemes a kiemelt programokra továbbra is kellő hangsúlyt helyezni az önkormányzatnak infrastruktúra biztosításán keresztül.
- Korábban felmerült, hogy a város megpróbálná egy feldolgozóüzem létesítését támogatni (pl. szőlőlé feldolgozás). Közös feldolgozás azért lett volna jó, hogy kisebb borászatok is tudjanak palackoztatni / bevizsgáltatni. Elsősorban források hiányában ez nem valósult meg korábban, viszont a jelenlegi jogszabályok sem feltétlenül teszik ezt most lehetővé.
- Habár az állandó nyitvatartási időszak nem reális a borászatoknál jelenleg, viszont az önkormányzat tud segíteni, hogy borkóstolásra helyet biztosítson (Vinotéka + Tourinform + játszószoza), így külsős boros rendezvényeket oda lehet vinni (profilban benne van).
- Habár az önkormányzatnak nincs ráhatása, mégis nagyon jó lenne az M9-es autópálya Győr-Moson-Sopron és Vas vármegyei tervezett szakaszának a megvalósulása (Bük miatt lenne leágazás, ami Csepregnek is jó lenne). Az M87-es autót megvalósulása mérsékeltebb pozitív hatást jelentene Csepregnek. Jelenleg az M86-os autót van legközelebb (Hegyfalunál lehet felhajtani rá).
- Együtműködési lehetőségek fejlesztésében rejlő lehetőségek:
 - Csepregnek mindig érdeke lesz szorosan együttműködni a környező / közeli településekkel (Bük / Kőszeg, stb.)
 - *Bük:* az elmúlt évtizedekben kinőtte magát (fürdőt és az ipart tekintve is). Bükkel közös csepregi marketing stratégia kidolgozásra került. Bük tudatosan fejleszti a szomszédos településekkel (köztük Csepreggel) a kapcsolatot. Csepregnek abban van kiugrási lehetősége, hogy olyat tud adni a Bükre érkezőknek, amelyet Bükön nem kapnak meg (természeti környezet: hegy, horgásztó; épített örökség viszont sajnos minimális: 2 kastély, kápolnák).
 - Bük-Csepreg közös turisztikai attrakciófejlesztés: [Bük-Csepreg közös turisztikai attrakciófejlesztés TOP-1.2.1-16-VS1-2017-00004](#)
 - Kőszegnek és Sárvárnak is megvannak a borászatai, de szerencsére Bükön nincs ilyen, így a gazdasági programba is belekerült a csepregi borászatokkal való együttműködés.
 - *Kőszeg:* Csepreg hídszerepet tölt be Kőszeg és Bük között. Mindkettő város hasonlóan turisztikai irányultságú (ld. kőszegi Írott Könyv Natúrparkban tag az önkormányzat, illetve a büki TDM-ben – Turisztikai Desztináció Menedzsment).
 - *Sopron:* az ottani borosok beengednek másokat (csepregi borászatok is hívják a soproni borversenyekre), de a soproni „brand” önmagában nagyon erős
 - *Sárvár:* „Sopron – Bük – Sárvár” korábban hangsúlyos turisztikai tengelynek szánták (kormányrendeletben nevesítve is volt). Csepreg is ide tartozott, de Sárvárnak is van saját szőlőhegye.

- Határon átnyúló együttműködésben is nagy potenciál lenne: pl. Répce osztrák oldala, Répce holtágai, „Gyógyfürdőtől gyógyfürdőig” (Lutzmannsburg - Bük). Új testvérvárosi kapcsolatok is kialakíthatóak hasonló (adottságokkal rendelkező) településekkel.
 - A horvát Pakrac-cal ugyan aláírt testvérvárosi kapcsolat nincs, de élő kapcsolat: hasonló adottságú

Csepregi borturizmus jövője

- További fejlesztési lehetőségek
 - Fotópontok kijelölése (a város szebb helyszíneit lehet lefotózni, illetve QR kódos rendszerben elérhető). Jelenleg 8 db készült el, ebben benne van a potenciál, hogy a városban, belvárosban bele lehet rakni (megközelítőleg hasonló minőségben duplázható)
 - Épített örökség (például Kőszeghez képest) korlátozott. Jelentősebb turisztikai potenciált a két magántulajdonban lévő kastély jelenti: Rothermann-kastély (2002-ig a Csepregi Állami Tangazdaság és jogutódai használatában volt), Nádasdy-Schöller-kastély (volt iskola). Mindkét esetben még várat magára, hogy előre mozduljanak a (kastély)fejlesztések. A kastélyok esetében még a termálvízhasznosítás is szóba jöhetne (akár a büki „brand”-hez kapcsolódva).
 - Az elkészülő Téglagyári út elvisz egészen a Rothermann-kertig (ahol a csodálatos kilátás a városra és a hegyre). Egy kilátó, illetve kulturált parkolási lehetőség (ami nem feltétlenül aszfaltozást jelent) hiánypótló lenne
 - A szőlőhegy észak-déli irányú útkapcsolatának a fejlesztése fontos lenne
 - Ruzsahegyi út (földhivatali térképeken ez Rózsahégyi út)
 - lehetséges Felső-Benehegyi-út > Ruzsahegyi út (körút)
 - A csepregi szőlőhegy erdei kapcsolatának a további kihasználása
 - a csepregi erdőn keresztül el lehet érni a környező falvakat és Kőszeg
 - érdemes betervezni pihenőket, további kiegészítő infrastruktúrát az erdei túraútvonalakhoz
 - Bérelhető biciklisállomás kiterjesztése (Büktől is függ). Egyelőre még nincs konkrét terv rá.
 - Komolyabb önkormányzati gépesítés (pl. busz) nem várható. Jelenleg is van gumikerekű kisvonat (Dotto) Bükfürdőn, a Téglagyári út elkészültével ez akár hegyre is ki tudja vinni a turistákat.
 - Lovasturizmusban lenne még borturisztikát is támogató lehetőség: több házi lovarda is van, még mindig többen foglalkoznak lótarással. Régebben a szüreti felvonuláson is szokott lenni lovas hintó.
- Borászatok elérhetővé tétele nagyobb csoportok számára kritikus (akár buszos csoportok számára is).
- Kockázat: a csepregi szőlőhegy elveszítheti a báját, ha túl sokan költöznek ki, akik nem a szőlészet miatt szeretnek bele (elveszik a természetközelsége)
- Borturisztikai marketing
 - Csepreg város bora + honlap
 - turisztikai információs pontok (mivel nemrég helyezték ezeket ki, így a következő évek mutatják meg valójában, hogy mennyit segítenek).
 - Minél több marketing csatornára (megjelenési felületre) volna szükség, illetve egységes arculat hangsúlyos megjelenítésére. Jelenleg mindenkinek van logója, elképzelése, de egységes fellépés még nincs. A turisztika más területén a közelben is vannak jó gyakorlatok - pl. nagy büki vagy sárvári szállodák példája.
 - Csepregi Turisztikai Egyesület is támogatja az egységes logóhasználatot (ideális esetben a csepregi borászok a kitelepüléseikre magukkal vinnék a „csepregi bor”-os molinóikat (ezt minden érintett megkapta).
 - Valójában gyakorlatilag minden hétfvégén történik valami a csepregi borászatoknál, csak korábban nem tudták az emberek, hogy éppen kinél. Így nem feltétlenül a programok számosságával van a gond, hanem a meglévőket kell megerősíteni)
 - Kisebb falurendezvényeken is megfordulnak a csepregi borászatok. Ezekben van lehetőség, de ezeket a borosgazdák maguk megoldják, nem szükséges önkormányzati támogatás. Egyébként a városok között relatíve kis méretből adódóan hozzáférhető a csepregi önkormányzat, illetve a borosgazdák is ismerik egymást.

- Csepregi boros társadalom idősebb réteg, de önmagában nem baj („meg kell érni rá”)
 - Habár megfigyelhető, hogy jellemzően az idősebb korosztály foglalkozik a borászattal Csepregen, azonban nemcsak a település, hanem betelepülők is jelentenek utánpótlást. Mivel a zárt kertes múlt miatt jellemzően hobbiborászatok vannak, ezért elmondható, hogy az élethelyzet is hozzájárul ahhoz, hogy ki és mikor kezd bele (a 30-as korosztály nem jellemző, de 40-50 éves korosztály is el szokta kezdi).
 - Megfigyelhető az is, hogyha még ha valaki el is adja a kis parcellát, gyakran megveszi olyan, ahol családi hobbiként csinálják (közösségösszetartó ereje van annak, amikor a szomszédok egymást borát kóstolják)
 - A Covid-19 járvány is elég sok embernek rávilágított arra, hogy a természet fontos, amely a csepregi szőlőhegy megművelőinek utánpótlását is segítheti

Az interjúalany megerősítette, hogy a fenti összefoglaló pontosan tükrözi a fenti témákra adott válaszokat. Az interjút Dr. Herczeg András készítette a kutatásának részeként 2023. április 28-án.

5. sz. melléklet: Interjú #4

Interjú #4 (személyes interjú)	
Pozíció:	önkormányzati hivatali vezető
Kapcsolódó tapasztalat:	15 év önkormányzati tapasztalat
Interjú időpontja:	2023. április 29. 14:00-15:30
Felvezetés - Csepreg az elmúlt évtizedekben forráshiányos településnek számított, illetve jelenleg is annak tekinthető. - Történelmi kitekintésben a várost hátrányosan érintette a csepregi járás 1950-es megszüntetése (Csepreg a járáshoz tartozó települések egy részével Vas megyéhez került, míg az északi települések Győr-Moson-Sopron megyéhez), illetve a vasútvonal áthelyezése, amely gyakorlatilag megteremtette a szomszédos Bük ipari fejlesztési alapjait (pl. állami gazdaság hűtőháza is áthelyezésre került) - Jelenleg sincs számottevő helyi ipar. Habár iparterületi besorolású szabad ingatlanterületek vannak, de ezek közül önkormányzati tulajdonban nincs ilyen. Így az önkormányzatban csak közvetett ráhatása van az ipar betelepülésére, hiszen sok esetben akár – a cégek szempontjából - érdemben tárgyalni (pl. nem tud területet vagy egyéb támogatást) felajánlani). - A város igyekezett a lehetőségeihez mérten fejleszteni, de sokáig korlátozottak voltak a lehetőségek. A korábbi időszakból a 2011-ben lezárult csepregi Fő tér revitalizációt érdemes kiemelni. - A 2014-2020-as EU-s költségvetési időszakban a borturisztika kiemelt területté vált a városfejlesztési források tekintetében. - Helyi idegenvezetők: a helyi borászok mellett a lovas kocsis túrázással foglalkozó családok (3 jelentős ilyen van) is fontos "helyi idegenvezetők", akik többgenerációs csepregi családok és egyúttal erős a helyi identitástudatuk is. Felkészült, élménygazdag bemutatását tudják adni a városnak és a szőlőhegységnek, színesítik izgalmas és generációkon átívelő tudásból származó specifikumokkal. Illetve az ő ajánlásai gyakran segítik a látogatók becsatormázását a helyi borászokhoz. - Pékségek, sajtkészítés, illetve kistermelői savanyított termékek (pl. káposzta) jellemzik a helyi termelői palettát. A tökmagolajkészítés is megjelent Csepregen. A tökmagolaj Vas megye egyik legismeretesebb tájegységének, az Őrségnek (és a zalai Göcsejnek) specialitása ("arany"). - Vonat a szomszédos településeken (Bükön és Tormásligeten) elérhető, előbbinél van jelentősebb taxisolgáltatás Csepregi borturizmus jelenlegi helyzete és kihívásai - A csepregi szőlőhegyen nem volt kiépített (aszfaltos) úthálózat, miközben az elmúlt időszakban életvitelszerű lakhatásra egyre többen kezdik igénybe venni (zárt kerti övezet hagyományosan, de a zárt kert, kiskert, szántó művelési ágak változnak), jellemző a nagyon szűk, hosszanti, nadrágszíjszerű telkek > ezek még tovább aprózódnak, és egyre kevesebb szőlő maradt - A Covid elmúltával határozottan pozitív irányba indult el a szervezett borturisztika felé a város - A (borászathoz kötődő) külső partnerekkel is egyre mélyebb az önkormányzat kapcsolata. Ezt segíti, hogy megalakult a borászatokat és a borászathoz kapcsolódó szereplőket, érdeklődőket összefogó egyesület (Csepregi Borbarát és Turisztikai Egyesület) a régi múlttra visszatekintő Csepregi Borbarát Hölgyek Egyesülete mellett. Az új egyesület segítette többek között, hogy bővüljön a nyitott pince napok száma (például a Farsangi bortúrák bevezetésével) - Az önkormányzat is kiemelten kezelte az elmúlt évtizedben a turisztikai projektek megvalósítását. Legfrissebb legutóbbi kiemelt projekt a Tourinform iroda + Vinotéka) > önkormányzat részéről is határozott lépések történtek a borturisztika menedzselése felé - Csepreg város hivatalos turisztikai oldalon megtalálhatóak a nagy, látogatható borászatok (5 db) - A csepregi helyi termelők áruit a borászatok kísérőként kínálják a vendégeknek (pl. helyi sajtok, kolbászek). A koronavírus járvány alatt felerősödött az igény az otthoni kenyérsütésre és 2022. május	

5-én civil társulatként 17 fővel megalakult a Csepregi Kovászlók is, akik ízesített, hagyományos kovással készült kenyereket, kalácsokat és péksüteményeket készítenek, illetve részt vesznek a környező települések eseményein (pl. Győrvári Böllérfesztiválon, Kőszegen az Orsolya napi vásáron).

- 2005-ben alakult a Csepregi Borbarát Hölgys Egyesülete, amelynek célja mindazon kulturális hagyományok ápolása, amelyek a Csepreg és környékéhez fűződő szőlőtermesztéshez, gasztronómiához és borászathoz kapcsolódnak.
- Az elmúlt években a friss gyümölcs és a szőlőlé iránti kereslet is nőtt („bag-in-box”), illetve több borászat is telepített a borszőlő mellé csemegeszőlőt (még ha nem is nagy mennyiségben).
 - A bortúrákon (főleg a tavaszin) magas számban vesznek részt kisgyerekes családok és a borkorcsolyák, langallók mellett a must iránti kereslet is jelentős. A hagyományos borkorcsolyák (tepertő, kolbászkrém) mellett a borászatok az egészséges táplálkozást népszerűsítő szendvicsfeltéteket (pl. vegán igényeket kiszolgálva) is kínálnak, ezáltal is követik a trendeket és a fogyasztói igények változást.

Csepregi borturizmus önkormányzati támogatása

- A helyi önkormányzat elsődleges feladata az infrastruktúra fejlesztés (kiemelten a hegyi úthálózat rendbetétele).
 - A csepregi szőlőhegy nagy kiterjedésű, és nemcsak turisztikai oldalról okoz nehézséget.
 - A hegy központjának a jó megközelíthetősége kulcs a borturisztika erősítéséhez (a megközelíthetőség kényelmessége mellett az időfaktor fontos szempont a látogatók számára). A legnagyobb borászatok birtokközpontjai szerencsére a hegy központjából gyalog jól elérhetőek.
 - A normál szélességű aszfaltút évtizedes álom volt. Nemcsak a látogatóknak, hanem a helyieknek is jelentős előrelépés, hogy 2023 tavaszán befejeződik a Téglagyári és Tiloserdei külterületi utak felújítása közel 2 km-en 4 méter szélességben
- Egyre hangsúlyosabbá válik a civil szervezetekkel való együttműködés és a külső szereplők bevonása a tervezési és megvalósítási folyamatban
 - az önkormányzat a szőlőhegyi közbiztonság mellett (közterületi kamerarendszer üzemeltetése a rendőrséggel együttműködve, mezőőr alkalmazása), együttműködik a helyi polgárőr egyesülettel (Csepreg Közbiztonságáért Polgárőr és Bajtársi Egyesület) (önkormányzati tulajdonú helyiség biztosítása, polgárőrség nagy szerepet játszik a szőlőhegyi rendezvények biztosításában is).
- Együttműködési lehetőségek fejlesztésében eltérőek a lehetőségek:
 - *Bük:* habár anyagi teljesítőképesség szempontjából nem tudja felvenni a versenyt Bükkel, de Csepreg természeti adottságai miatt (zöldövezet, bor, erdők ölelik körül, stb.) Bük kiegészítése tud lenni
 - *Kőszeg:* korábban gyakran konkuráltak a bortúra időpontjai (például a „Forrás és Bortúra a Pogányokban”), de mivel ez valójában egyik városnak sem szerencsés, ezért jobban figyeltek rá az elmúlt időszakban (körültekintőbbé vált a szervezés, kiforrtak az időpontok – ld. előszilveszteri vagy pünkösti bortúra)
 - *Szombathely:*
 - Savaria Karnevál borának a szakmai zsűrijében meghívásos alapon helyet kaptak/kapnak a legjelentősebb borászatok. rendkívül magas helypénzekre tekintettel nem települnek ki a hasonló nagy rendezvényre (csak a Büki Gyógy-Bornapok - Büki Gasztrofesztivál).
 - Volt korábban célzottan meghirdetett buszjáratok a csepregi nyitott pince rendezvényekre. Mivel az évek során ismertté váltak a csepregi rendezvények (hasonlóan a környék hasonlóan ismertebb eseményeihez, mint például a lukásházi Pincés Kemencés Böllérv verseny vagy akár egyéb megyei programokhoz, mint például a Győrvári Böllérfesztivál), ezért már nem kell feltétlenül kell Szombathelyre fókuszálni.
 - *Sopron:* Perkovázt-Ház Baráti Körön keresztüli kapcsolatot érdemes kiemelni. Az általuk szervezett soproni bál a volt Sopron vármegyei települések tartják, ahol Csepreg számára fontos megjelenési lehetősége van (klasszikus marketingeszközök - pl. molinó – mellett a csepregi borok is bekerülnek az esemény programjába, amely egy nagyon minőségi

rendezvény, illetve Ausztria felé is látványosabban meg tud jelenni a város (soproni bál programja a magyar osztrák-magyar gasztrókultúra fókuszál).

- *Lutzmannsburg (Locsmánd) és egyéb osztrák települések:* csepregi pékségnek vannak Bük mellett osztrák beszállító kapcsolatai
- *testvérvárosi kapcsolatok:* Delnice a hivatalos a testvérváros, de több választási ciklus óta nem élő a kapcsolat, helyette az aktív, működő horvát nemzetiségi önkormányzat kapcsolatain keresztül Pakráccal van szoros (évente több személyes találkozóra is alapuló) együttműködés. Szoros a a gasztronómiai kapcsolat (horvátországi gasztrókultúra megjelent a csepregi szüreten, csepregi borok (kiemelten Csepreg város bora) megjelenik a horvátországi testvérváros eseményein is).

Csepregi borturizmus jövője

- Nem feltétlenül a palackos bor a fő profilja a csepregi borászatoknak, így a nagy események helyett jellemzően érdemesebb kisebb, „személyesebb” találkozóknak helyet adó rendezvényeken részt venni.
- A csepregi bortúrákra is kialakult egy visszatérő látogatói közönség, akik viszik a rendezvény jó hírét. A szájhagyomány-kommunikáció szerepe erős, számos érkező vendég ajánlásra, nagyobb társaság részeként érkezik. Erre a jövőben is érdemes építeni, mivel az ismerősi ajánlás az egyik legerősebb marketingeszköz (ez igaz a bakancsos és a horgászturizmusra is).
 - Rendkívül gazdag képi anyag kerül fel a városi honlapra, közösségi oldalakra. Mivel ezeken is átjön a rendezvény nagysága, hangulata, ami kedvet hozott másoknak is
- A szőlőhegyi telkek szétaprózottsága a mérethatékony birtokméret elérésének egyik fő gátja jelenleg is. Az elmúlt években nagyon jelentős telekár emelkedés volt látható termőföld kategóriában (a borászatok a hobbiszabadidős pihenő üdülőházat keresőkkel konkurálnak) a szőlőhegyen.
- Sok az illegálisan felépült épület, probléma a szennyvízkezelés, jelentős a nem szakszerűen kiépített szennyvíztárolók száma, amely a szőlőhegy természetes forrásait is szennyezik (amelyek egyúttal táplálják a horgásztavakat is). Nincs vezetékes ivóvíz és csatornahálózat a hegyen (villamos energia kiépített).
 - Az önkormányzati hivatal részéről (mint hatóság) a környezetvédelmi gyakorlatilag az „utolsó utáni” pillanatban van, így kiemelten fontos a szennyvízelvezetés kiépítettségének ellenőrzése és folyamatosan monitorozás alatt vannak a szőlőhegyi telkeken megjelenő újonnan emelt építmények (lakókonténer, lakókocsi).
 - Az építésügyi hatósági jogköre az önkormányzati hivatalnak korábban megszűnt (a közigazgatás szervezeti átalakulása miatt), azonban folyamatosak az önkormányzat részéről a bejelentések a társhatóságok felé.
- A szemétszállítás is hasonló problémák vannak, így az önkormányzat ezt is kiemelten kezelnie kell. Habár megoldódott még a szelektív hulladékelszállítás is a hegyen, mégis gyakori az illegális hulladéklerakás (a szőlőhegy erdőkkel határos, így az illegális hulladéklerakók korábban is kedvelték).
 - Amellett, hogy a Környezetvédelmi Hatóság felé folyamatosak a jelzések az önkormányzat mezőéri szolgálata, illetve a kihelyezett vadkamerák (amelyek szükség esetén áthelyezésre kerülnek) is segítik az illegális hulladéklerakás megelőzését, gyors felderítését.
 - A (kamerás megfigyelésre vonatkozó) figyelemfelhívó táblák kihelyezését követően jelentősen visszaszorult a borturisztikát negatívan érintő hasonló tevékenységek, illetve párhuzamosan jelentős önkormányzati anyagi ráfordítással jelentős illegális hulladékösszegyűjtésre és elszállításokra is sor került.

Az interjúalany megerősítette, hogy a fenti összefoglaló pontosan tükrözi a fenti témákra adott válaszokat. Az interjút Dr. Herczeg András készítette a kutatásának részeként 2023. április 29-én.

6. sz. melléklet: Interjú #5

Interjú #5 (személyes interjú)	
Pozíció:	városvezető
Kapcsolódó tapasztalat:	7 év önkormányzati tapasztalat 20 év szőlő- és borosgazda tapasztalat
Interjú időpontja:	2023. április 30. 10:30-12:00
Felvezetés - Csepreg városa Csepreg a Kisalföld és az Alpokalja határán fekszik, a Répce folyó tekinthető a választóhatárnak. - Csepregi hegy egy gyöngyszeme a városnak, amelyhez kapcsolódóan bor-és horgászturizmusra is lehet építeni. - A csepregi szőlőhegy több részre osztható: Ruzsa, Gurumb, Felső-Bene-hegy, Alsó-Bene-hegy, Rámok-hegy, Felső Hanga, Alsó Hanga, Szak. Jellemző a keleti, északkeleti fekvésű hegyoldalak. - Hanga-kapu: a csepregi szőlőhegy egyik bejárata itt vezet el. Faragott kapu, a dülő a hanga növényről kapta a nevét, mivel valamikor régen sok lehetett erre belőle. - A csepregi szőlőhegy korábban több mint 650 parcellatulajdonos volt (keskeny parcellák jellemzik: 6-8-10 méter). - A csepregi borászatok jellemzően több lábon állnak (a pincetulajdonosoknak civil munkahelye van, akár Ausztriába ingázva, apartmant üzemeltetnek vagy földet is művelnek, stb.), illetve a nagyobb pincéket leszámítva a borászat nem feltétlenül a legerősebb lába. - A csepregi szőlőhegyen több forrás megtalálható. Azt szokták mondani, hogy a Sajbók forrásnak volt egykoron a legtisztább (és legízletesebb) vize. Renoválásra szorul, mert a régi beton és a kikövezett rész alatt szökik belőle a víz, épphogy folyik belőle. Csepregi borturizmus jelenlegi helyzete és kihívásai - Az ezredforduló előtt nem volt Csepregnek borturisztikája. A gazdák készítették a boraikat, a borversenyek működtek (ezek az 1980-as évek elején kezdődtek). 2000 körül indult meg a csepregi borturisztika fellendülése (a nyitott pince rendezvényekkel). - A nyitott pincék programja az Orbán-napi gyeptüprásból indult ki (akár 20 pincét is végigjártak a gazdák, 1-2 órákor kezdődött és estig eltartott). Eredetileg össze volt vonva a nyitott pince program a gyeptüprással. 30-50 ember volt kezdetben, ezt még a kisebb pincészetek bormennyisége is elbírta. Ahogy a látogatói létszám nőtt 100-200 főre, akkor gondolkodni kellett egy másfajta programon. A gyeptüprás megmaradt a gazdák szakmai programjának és a pünkösdi nyitott pincék programja pedig az önkormányzat által támogatott eseménnyé vált. 2000-es években számos önkormányzati kezdeményezés indult („4 évszak 4 túra”: Hóvirág, Pünkösdi, Avartaposó, Szilveszteri bortúrák; Csepregi Gyümölcs- és Borút) - Ha a kis pincéket be akarják vonni, akkor nem az események számát kell növelni, hanem meggyőzni őket, hogy nyissanak ki a már meglévő évi 3-4 nyitott pince eseményre. - Kellett ez a 20+ év, hogy már számos kisebb gazda is ki tud állni, és büszke lehet a csepregi borának a minőségére. - A lelkesedés motiválja a gazdákat, hogy kijöjjenek. Ha nem is a legjobb minőségű a boruk, de a vendéglátásuk pazar. - A csepregi gazdák megyei szinten is elismertek: 3-4-en járnak el más településre is, így megyei szinten számos eseményre hívják zsűrizni őket, illetve a két évente megrendezésre kerülő kőszegi nemzetközi borversenyen is rendszeresen ott vannak csepregi borászok is. - A csepregi borok megyei szinten „top” helyen vannak, fehérborok esetében pedig ez különösen is. A csepregi vörösborok is egyre jobban „jönnek fel”.	

- A Vas megyei borversenyen az idei évben 26 aranyéremből 13-at csepregi borászatok hoztak el. ez is mutatja, hogy Csepreg összemérhető bármelyik másik megyei településsel (akár Kőszeggel is).
- Az elmúlt években érezhetően nőtt a kereslet a csepregi gyümölcsös rozék és fehérborok iránt. A gazdáknak fehérborok esetében a kénhasználatra figyelni kell, azonban pozitív az a fejlődés, hogy a gazdák nyitottak az új technológiára. A kisebb pincészetek esetében az is kihívás, hogy a tradicionális házi borkészítés – a pince, a szivattyú, a csövek alap illatvilága – jelentkezik. Önmagában ez nem hiba, sajnos változtatni viszont csak fejlesztéssel (cserével) lehet. Részletesen ld. <https://koszegibor.hu/koszegi-borverseny-2023-eredmenyek/>
- Az utóbbi években egyre elterjedtebb, hogy vörösborokat nem csak frissen, hanem érlelt fahordós, kishordós érleléssel dobják a piacra, ez a kategória korábban teljesen hiányzott a palettáról.
- Nagyobb csepregi borászatok a gyengébb boraikat csak akkor viszik el a megyei versenyekre, ha támpontot akarnak kapni.
 - Kevés az engedéllyel rendelkező borászat, a borturisztika erősítése miatt jó lenne, ha többen kívánnák ki kellene váltani az egyszerűsített adóaktári engedélyt is üzemi bortermelést.
- A csepregi borászatok bejelentkezésre vagy szervezett események alkalmával nyitnak ki. Bejelentkezés esetén a betérő vendégek egyedi, személyre szabott élményt (pl. a látogató csoport igényeire szabott borkóstoló) kapnak.
- Megközelítőleg 3 km-t kell gyalogolni, ha valaki be akarja járni a szőlőhegyet az egyik végétől a másikig. A bortúrákon gyors tempóra van szükség, hogy végig lehessen érni mind a 8-12 pincén és bort is tudjanak kóstolni mindenhol.
- Legnépszerűbb szőlőfajta: kékfrankos, a fehérek jobban megosztóak (olaszrizling, zöld veltelini, chardonnay). Időnként a pincészetek próbálkoznak helyben még nem elterjedt szőlőfajtákkal: Furminttal próbálkozik a Néber-Tóth Pince.
- Csepregen nagyon erős a civil szervezetek jelenléte és ez a borok esetében is megmutatkozik (30+ éve a hegyközség megalakulásától). A boros civil egyesületek gerincét a boros közösség alkotja. A civil egyesület számos esetben civil támogatást („csepregi fröccsterasz” kitelepl a szüreti felvonulásra) vagy akár fejlesztési ötleteket ad.
- Előnyös lenne, ha további szálláshelyek létesülnének (pl. bent a városban a kastélyok, a szőlőhegyen a tó környéke rejt lehetőséget). Az idegenforgalmi adó növekedése a város számára is nagyobb pénzügyi mozgásteret jelentene.

Csepregi borturizmus önkormányzati támogatása

- A csepregi borturisztika fejlesztése a 2010-es évek második felében felgyorsult.
 - Ekkor helyi viszonylatban számos nagyobb mértékű – kifejezetten borturisztikát célzó projekt elindult, amelynek eredményei már láthatóak (például az idei évtől már a csepregi Vinotéka is fontos szerepet tölt be a város életében).
 - A Bene-hegy évtizedek óta várt fejlesztése is az elmúlt évtől elindult. Tavaly a Hanga-kapunál kezdődött az aszfaltozás, illetve a Téglagyári-út leaszfaltozása teljesen új szintet jelent a helyi turizmus számára. Innentől viszont „fel van dobva labda” a gazdák számára, mivel a települési önkormányzat odatette magát, most a borászatokon (illetve egyéb turisztikai szereplőkön – ld. tótulajdonosok) múlik, hogyan tudnak élni vele.
 - A helyi önkormányzat a jövőben is keresi a lehetőséget a hegyi körutak korszerűsítésére, vagy a Bene-hegyi tó gátjának felújítására (annak felújításának megvalósulása esetén újra mind a 3 bekötőút használható lenne). A Ruzsa-hegyi bekötőút megnyílása a Kőszeg felől érkező kerékpáros turistákat is bevonzaná a hegyre.
- „Csepreg Város Bora”
 - bevizsgált, forgalomba hozatali engedéllyel kell rendelkeznie a pályázó boroknak
 - 200 palack bor
- A helyi önkormányzat is próbálja a kedvező helypénzekkel támogatni a helyi (bor)termelőket

- A borturisztikai pályázatok során az önkormányzat figyel arra, hogy a megvalósuló fejlesztések üzemeltetése kapcsán megszólítsa, bevonja a helyi vállalkozókat.
- A helyi építési szabályzat (HÉSZ) keresztül az önkormányzat minimalizálni próbálja a szőlőhegy beépítését (5%-os beépíthetőség, maximum 50 nm²-es épület). Emellett a telkek további felaprózódását is igyekeznek megelőzni (pl. minimum 16 méter széles teleknek kell lennie).
- Helyi előírások betartását biztosítani kell (szennyvízkezelés előírásainak történő megfelelés).
- Együttműködési lehetőségek fejlesztésében rejlő lehetőségek:
 - *Bük:* a legjobb együttműködés Bükkel valósulhat meg, mivel nincs bor (konkuráló termék) és van nyitottság (a szállodák számára is plusz fakultatív programot jelentenek a csepregi borászatok). Így mára már a csepregi borok megjelentek a büki éttermekben és szállodákban. Ha az utak kiépültével a Bükre érkező vendégeket is át lehetne hozni nagyobb számban, az jelentős lökést adhat a csepregi borászatoknak is.
 - A büki önkormányzat által szervezett eseményekre is mindig csepregi borászatot hívnak. A csepregi borászok felváltva települnek ki (kivéve a büki Gyógy-Bornapok, amikor minden nagy csepregi borászat részt vesz).
 - *Kőszeg:* Kőszegen van bőségesen annyi borosgazda és helyi bor, hogy a jövőben sem kell a csepregi borokat nem kell odavinni. A jó szakmai viszony az ottani borászatokkal megvan.
 - *Szombathely:* vármegyeszékhelyi rendezvények csepregi borászatok számára nagyon drága, sokszor még a nagyobb méretű kőszegi borpincék számára is (2023-ban 2 kőszegi pincészet volt jelen). A csepregi borászok részt vesznek a Savaria Karnevál legjobb borának kiválasztásáért felelős zsűrijének a munkájában.
 - *Sopron:*
 - Soproni Borvidék Hegyközsége néven egyesült a soproni és kőszegi hegyközség. Adminisztrációs oldalról nem volt jelentős változás, Kőszegen megmaradt a helyi hegybíró.
 - A csepregi borászatokat hívják a borvidéki versenyekre is, néhány csepregi borászat részt szokott venni a soproni borversenyen is.
 - *Határon átnyúló együttműködések:* horvátországi Pakrác és erdélyi Korond emelhető ki, csepregi borokat a közös eseményeken promotolják (külön stand a boroknak, molinók).

Csepregi borturizmus jövője

- Infrastruktúra felújítás mellett a Rothermann-kert önkormányzati tulajdonba kerülése és annak fejlesztése prioritás.
- Kihívás a borászatok számára, hogy a csepregi szőlőhegyen a Téglegyári-út leaszfaltozása miatt (kiemelten a horgásztó közelében) olyan magasra emelkedtek a telekárak, mintha építési telkek lennének. A borászatok számára (korlátozott tőkeerősség) a terjeszkedés költsége megemelkedett, akár 20-30 évre kitolódik a megtérülési idő.
- A borászatok hiánya is nagy probléma borturisztikai szempontból. Ezért fontos, hogy további mérethatékonyabb pincék jelenjenek meg. Ez nemcsak a minőségi választékot növeli a látogatók számára, hanem inspirációt ad a meglévőknek is. A gazdák motiválják egymást, figyelik egymás jó gyakorlatait, illetve az alapján fejlesztenek – még ha nem is teljesen abba az irányba mint a társuk („egészséges verseny”).
 - Ha egyedül van egy borász, könnyen „pincevakság”-ban szenvedhet. Emiatt is fontosak a meglévő szakmai alkalmak, borversenyek, illetve a vaktesztek és a külsősök bevonása (például a vízkereszt bormustrára is elhívják külső szakmai bírálókat, akik véleményét mondanak a borászatok borairól).
- Nem annak kell a célnak lennie, hogy a legjobb fővárosi helyeken legyenek a csepregi borok, hanem az, hogy a helyi borturisztika erősödjön meg.
 - Ár-érték arányban a csepregi bor versenyképes.
 - „Nem a rossz bort kell eladni drágán, hanem a jó bort kell eladni egy jó árfekvésben.
 - A helyi nagyobb pincék közül többen is rendszeresen kitelepülnek és részt vesznek a környéken évi akár 10-12 eseményen (ez közvetlen promóciót jelent a csepregi borturisztikának is, mivel ilyenkor viszik magukkal a „csepregi bor” logós molinókat).

- Fontos a helyi arculat (csepregi bor). Attól, hogy a Soproni borvidékhez tartozik a szőlőtermesztő vidék, borturisztikai szempontból érték a helyi arculat.
- Gyors változást nemcsak a helyi borászatoktól kell várni. A helyiek is fejlesztenek, de az évtizedes folyamat (a Répcementi borospince is 20 év alatt érte el jelenlegi méretét (3000 nm²-es birtokból 20000nm²-es lett, mindig akkor fejlesztettek, amikor volt lehetőségük).
- A tó felett (frekventált helyen) tavaly kezdődött egy hektár betelepítése egy szombathelyi befektető (aki borászatban gondolkodik és helyi bort szeretne készíteni) által. Ez több szempontból is jó hír, mivel pár éven belül megjelenhet még egy – csepregi viszonylatban – nagyobb szereplő, illetve a betelepítés biztosítja azt, hogy azon a részen a tónál nem folytatódik a beépítés, hanem megmarad természetközeli állapotában a hegy.
- Az új érdeklődőknek lehetősége van helyi szakmai programokon részt venni, illetve a borosgazdák is megosztják praktikáikat és ismereteiket szívesen.
- A családi borászatok nem tudják az alkalmazottak bérét kigazdálkodni, így a közeljövőben nem várható állandó nyitvatartás a hegyen.

A fő túráútvonalak (akár kéktúra) hegyen történő átvezetése motiválhatná a borászatokat legalább a hétvégi rendszeresebb kinyitásra.

Az interjúalany megerősítette, hogy a fenti összefoglaló pontosan tükrözi a fenti témákra adott válaszokat. Az interjút Dr. Herczeg András készítette a kutatásának részeként 2023. április 30-án.

7. sz. melléklet: Interjú #6

Interjú #6 (telefonos interjú)	
Pozíció:	önkormányzati bizottsági kültag
Kapcsolódó tapasztalat:	10 év önkormányzathoz kötődő tapasztalat 15 év szőlő- és borosgazda tapasztalat
Interjú időpontja:	2023. május 3. 17:30-18:45
Felvezetés - Csepregen a szőlőművelés már a történelmi dokumentumok szerint is több száz évvel ezelőtt is jelen volt. Többek között Sárvárra a Nádasdy-akhoz is Csepregről vittek bort, illetve külföldre is szállítottak belőle (az osztrák tartományok felé). - A jelenleginél sokkal nagyobb területen lehetne szőlőt termeszteni. 1990-es évek előtt a megengedő szabályozás miatt szétaprózódott a hegy hasznosítása (van rajta fenyves, akácos, szántóföld, szőlő, stb.). Ez utólagosan nagy probléma az üzemszerűen szőlőt termeszteknek (pl. i) régi akácosos kiirtása művelésbe bevonásakor később is okoznak problémát; ii) útig leszántják a mezőt, nem hagynak ugaron a csapadékot, iii) üdülőfunkcióval versenyez a szőlőtermesztés) - A Hegyközség 1991-es megalakulásától indult meg a fejlődés jó irányba (pl.: minőségi borok felé mozdult el a kínálat, több gazda is jelentős technológiafejlesztést hajtott végre, tanfolyamokat és más borászatokhoz szakmai kirándulásokat szerveztek célzottan). - A Phare CBC 2003 pályázathoz számos fejlesztés kötődött (Gyümölcs- és Borút, valamint a Rotherman-kert kialakítása, Hanga-kapu elkészítése) - A csepregi borászoknak hagyományosan nagyon szoros a kapcsolata a kőszegiekkel. Azt lehet mondani, hogy teljes mértékben megegyeznek a (termőterületi) adottságok. - A filoxérijárvány után alakult ki Kőszeg vörösboros jellege. Csepregen vegyes a borkínálat, de nagyobb része fehér bor. - Kőszegi borászatokkal szemben a csepregieknél probléma az öröklés (családi birtok, illetve a szőlőtermesztés továbbvitele) - A megyei Szent-György napi borversenyen legutóbb a 123 mintából 13 arany jött Csepregre (összesen 26 volt). - Helyi borversenyek: - legutóbb volt a 40. jubileumi csepregi borverseny (csak Csepreg és környéke) - Kőszeg városi borverseny - Lukácsháza-Gencsapáti felváltva tartja a borversenyt - A nyitott pince kezdeményezés is Szent Orbán napi (ápr. 25) gyeptüprásból nőtte ki magát. A csepregi borászok Szent Orbán pápát választották védőszentjüknek (a kőszegi borászatok Szent Donátot). - Mivel nincs már meg a 300 ha művelt terület, így a kőszegi körzet (köztük Csepreg) betagozódott a soproniba. - Problémát jelent, hogy Csepreg (és Kőszeg környéke) a Soproni borvidék déli „csücske”, soproni szemmel kicsi borászatokkal (így nem is nagyon foglalkoznak ezek a környékkel) - A Soproni borvidék is küzd. Alapvető gond Ausztriához képest, hogy kevésbé összetartóak a borászatok, így nem is fejlesztenek közösen. Például nem vesznek közösen egy palackozót, hanem mindenki maga próbálja beszerezni, ha elér egy üzemméretet. Ezzel szemben Locsmándon van egy palackozógépsor, ami utánfutón van is viszik körbe igény szerint. Csepregi borturizmus jelenlegi helyzete és kihívásai - a „Csepregi Borbarát és Turisztikai Egyesület” 2020. augusztus 26-án alakult meg (Otto Kemping volt az alakuló közgyűlés helyszíne, ahol 32 fő alapító tagként vett részt). Az egyesület a csepregi boros közösséget (szőlészek, borászok, turizmusban dolgozók, szimpatizánsok, Csepregért tenni akarók)	

fogja össze. Kiemelt célja helyi borászati hagyományok ápolása, illetve a borászatok számára szervezett, rendszeresen ismétlődő szakmai események megszervezése.

- Az egyesület szorosan együttműködik Csepreg Város Önkormányzatával.
- A koronavírus járvány egy kisebb törést jelentett, de a járványt követően sikerült a rendezvényeket (borversenyt, a nyitott pincék napját, a szüreti fesztivált) megtartani. Az egyesület célja, hogy rendszeresen frissítse a programokat (pl. 2023. február 11-én a farsangi alkalom jelmezes forraltborozás volt a hegyen).
- A kőszegi és a csepregi boros közösség között szoros a kapcsolat: a kőszegi boros gazdák és borhölgyek számos csepregi rendezvényen képviseltették magukat (ez fordítva is igaz).
- A nyitott pince eseményeken jellemzően 8-12 borászat nyit ki. Ezen események alkalmával a regisztráció után bögrével és térképpel a kezükben indulhatnak el a látogatók/túrázók, hogy bejárják a dűlőket. A bortúra a pincék zárása után egy záróeseménnyel végződik (jellemzően a Rothermann kertben, ahol meleg vacsorával, jó zenével, tombolával, tábortűzzel és az eléjük táruló szép panoráma várja a barangolókat).
 - A csepregi bortúrák országos ismertségének a növekedését mutatja, hogy a hagyományos célcsoport (Csepreg, Bük, Kőszeg, Sárvár, Szombathely) mellett már az ország számos pontjáról vannak évente visszatérő vendégei, sőt egyes vendégek (például egy kiskunmajsai csapat) az év minden csepregi bortúráján részt vesznek.
- „A hagyomány szerint az eleink a fehérborokat Márton napján kóstolták meg, vöröst pedig vízkeresztkor.”
 - A környékbeli települések igyekeznek figyelni arra, hogy egymás eseményeire ne szervezzenek rá. Erre példa, hogy Kőszegen Szent Márton napján, Lukácsházán Luca napján, Csepregen pedig Erzsébet napon mutatják be az újboraikat.
 - A csepregi borosgazdák már hosszú évek óta Erzsébet napon mutatják be az újboraikat. Ilyenkor a városi szervezetekkel közös nagyszabású eseményre kerül sor (mint például 2022. november 19-én amikor az érdeklődőket a város színháztermébe várták az Erzsébet napi rendezvényre).
 - Csepregen január 6-a alkalmából tartanak (szakmai közönséget célzó) bormustrát. Ezt 2023-ban már az újonnan kialakított Vinotékában tartották helyi és kőszegi borászokkal. Ilyenkor szakmai vendégeket is szoktak hívni, akik végigkóstolják a hozott mintákat. 2023-ban Szövényi Áron (etyeki borász) volt a szakmai vendég és 14 gazda harminc – fehér, rozé, habzóbor, vörös – mintáját kóstolta meg.
- Az egyesületi szervezett keretek segítenek elmélyíteni a kicsi borászatok közötti kapcsolatokat. Rendszeres alkalmak biztosítanak lehetőséget – szervezeti keretek között - egymás borainak kóstolása: a vízkereszt bormustra mellett ilyen például a Nőnap, amikor a csepregi boros gazdák hagyományosan virággal köszöntik a Borhölgyeket. Egyúttal az egyesület a városi rendezvényeken is képviselteti magát.
 - Régóta hagyomány már a városban, hogy Nőnapon a csepregi boros gazdák virággal köszöntik a Borhölgyeket.
 - A szüret – más szőlőtermesztő vidékekhez hasonlóan - az egyik legfontosabb esemény a hegyen, illetve a város számára is. A kapcsolódó hagyományok közül a legismertebbek a szüreti felvonulás, illetve szüreti bál.
- Jelenleg 5 engedéllyel rendelkező borászat van Csepregen (a többieknek a megtermelt ~5-600 liter bor nem éri meg a papírmunkát), de palackozott bort elsősorban 3 pince tud kínálni (Néber-Tóth Pince, Répcementi Borpince, Vinora Borház).
 - Egy jelentősebb birtokfejlesztés zajlik (amely kb. 4-5 év múlva jelenhet meg).
 - A nyitott pince rendezvények szempontjából szerencsés, hogy a hegy szélén (Néber-Tóth Pince) és a Bene-hegyi-tóhoz eső részen is vannak jelentős borászatok. A bortúrákon így a látogatók betérnek a köztük lévő, kisebb pincészetekbe is. Korábban a kisebb pincék esetében voltak minőségi problémák (főleg a forraltboros túra esetében, ahol volt olyan pincészet, hogy a kevésbé jó minőségű borát kínálta, rontva a rendezvény megítélését).
- Az aszfaltos útról könnyen elérhető pincészetekhez (például Néber-Tóth Pince) hoz ki a gumikerekes Dóttó vendégeket Bükfürdőről.
- A környező vendéglátóhelyek általában 1-1 borászattal dolgoznak, a Vinotéka ezzel szemben minden – engedéllyel rendelkező - csepregi borászat borát tudja kínálni.

- Mivel a csepregi termőhelynek nincs országos ismertsége, így az árakat nem lehet feljebb vinni (egyébként jelenleg ár-érték arányban versenyképesek a borok).
- „Húzónév” híján a borászatoknak személyesen végzett marketinggel kell gondoskodni a készleteik eladásáról.
- Látható már egy visszatérő vendégkör (csapatépítő tréning, családi összejövetelek, stb.), akik akár hoznak új embereket az eseményekre

Csepregi borturizmus önkormányzati támogatása

- Az önkormányzat számos módon támogatja a borászokat közvetlenül és közvetve is:
 - Jelképes helypénzt kér (vagy rendezvénytől függően akár el is engedi azt) a csepregi önkormányzat a helyi borászatoktól
 - (Bor)turisztikai lehetőségeket promotáló új honlap. Készülőben van egy új kiadvány.
 - A csepregi önkormányzat támogatja a borászati eseményeket (pl. borverseny költségekbe beszáll a lehetőségekhez képest, ingyen volt a Vinotéka helyszíne)
 - „Csepreg város bora” hosszú múltra tekint vissza. Korábban volt egy próbálkozás, majd hosszabb szünet követően kb. 5 éve éledt fel a kezdeményezés.
- Együttműködési lehetőségek fejlesztésében rejlik lehetőségek:
 - *Bük:*
 - „Csepreg lehetne Bükfürdő boroskertje”, mint Budapestnek Etyek
 - fürdővendégek gyakran átjönnek biciklivel és a tó környékére is sokan kitérnek (főleg hétvégén érezhető a hatás, amikor sokszor akár több száz ember megfordul a hétvégén a tó körül.
 - Büki szállodák felé van (akár tovább bővíthető) értékesítési lehetősége a borászatoknak.
 - *Sárvár:* sárvári szállodák is visznek csepregi bort (kifejezetten népszerű a Néber-Tóth Pincészet sárvári várt ábrázoló címkéjével ellátott bora a Sárvára érkezők körében)
 - *Kőszeg:* odafigyelnek a borászatok egymásra, illetve egymás újításaira (például Csepregen volt először nyitott pince program, a kőszegieket is elkezdtek hasonló eseményeket szervezni – például a kőszegi „Pogányokban”). A hegybíró Kőszegre hetente 1-szer kijár, ott intézik a csepregi borászatok is az adminisztrációt (pl. hozzájárulási engedély, származási bizonyítványok)
 - *Szombathely:* jellemzően zsűrizni hívják a csepregi borászokat, de a vármegyeszékhely rendezvényeinek helypénze nagyon borsos
 - *Sopron:* korrekt kapcsolatra törekszenek – például amit Csepreg fizet hegyközségi járulékként azt az ígéret szerint Csepregre forgatják vissza (ugyanaz igaz Sopron-Kőszeg viszonylatban is)
 - *Határon átnyúló együttműködések:*
 - *Lutzmannsburg (Locsmánd), Ausztria:* a borosgazdák felvették a kapcsolatot a lutzmannsburg-i (locsmándi) borászatokkal (az locsmándi helyi boros eseményekre egyre többször hívnak meg csepregi borászokat is). A 10+ locsmándi gazdából több gazdát is hívnak rendszeresen a csepregi borversenyre bírálni (így elmondható, hogy nemzetközi zsűri van ezeken a versenyeken).
 - *Pakrac (Pakrác), Horvátország:* A város szoros kapcsolatot ápol a horvátországi Pakráccal. A Csepregre érkező vendégek rendszeresen hoznak ottani, illetve visznek helyi borokat is (szorosabb kapcsolatot akarnak kialakítani a csepregi boros egyesületekkel is).
 - *Corund (Korond), Románia:* az erdélyi Koronddal is szoros a városi kapcsolat. Ottani éttermektől is érkezett megkeresés, hogy felvennék a csepregi borokat a kínálatukba.

Csepregi borturizmus jövője

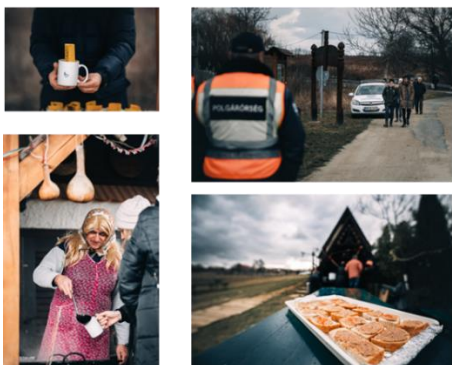
- A csepregi bort jelenleg főként helyben, illetve a térségben értékesítik. A helyi borászatok a csepregi (minőségi) borok iránti növekvő keresletet érzékelnek.

- Mivel a jelentősebb csepregi borászatok is relatíve kis területen gazdálkodnak, illetve jelenleg mindenkinek megvan a bejáratott vevői köre, így a nagyobb keresleti ugrások (pl. Savaria Karneváli kitelepülés) veszélyeztethetik a meglévő vásárlói kör kiszolgálásának lehetőségeit. A Savaria Karneválon például 1-2 (legalább 5-6 ha-ral rendelkező) kőszegi borászat szokta képviselni a környéket.
- A borászatok számára az infrastruktúra (jelenleg csak villamos energia elérhető, de fúrt kutak vannak a szőlőhegyen) kiépítése lenne az álom (víz, szennyvíz, aszfaltos körút). Jelenleg a Csepreghez tartozó Kincsedpusztán sincs működő ivóvíz (5-6 család lakik ott, a víztorony az elmúlt években nem üzemképes). Ha Csepregről kivinnék a vizet oda, akkor a szőlőhegy (de az Alsó-Hanga közvetlenül is) rá tudna kötni.
 - Az üdülőövezet folyamatos terjeszkedése, illetve az életvitelszerűen a hegyen lakók miatt fontos az előírások szigorú ellenőrzése az önkormányzat részéről (szennyvíz szippantásról számlát kellene kérni, engedély nélküli épületek visszaszorítása)
 - A szennyvíz megfelelő kezelése azért is fontos, mert 2 értékes forrás is van a hegyen: a Bene-hegyi forrás és a Sajbók-forrás. Korábban kiváló minőségű vizük volt, de jelen pillanatban fogyasztásra való alkalmasságuk erősen kérdéses. Régebben népszerű volt a látogatók körében a „Forrástól Forrásig” sétaút, de iható forrás nélkül már kevesen keresik ezt fel.
- A Csepregről Szombathelyre vezető út mellett is szükség lenne járdára (akár kiépített biciklútra is, mivel a közút és szántóföld között lenne elég terület), mivel a csepregi temetőtől a Hanga-kapuig a főútvonal veszélyes (illetve közvilágítás sincs mellette). A boros eseményeket gyakran ezen közelítik meg a városból érkezők
- A Boldogasszony-tó irányába jelenleg is vezetnek túraútvonalak, de további infrastruktúra fejlesztés előnyös lenne (akár kavicsos bicikliút formájában)
- A Rothermann-kert önkormányzati tulajdonba kerülése és az áramvételi lehetőség kiépítése nagy segítség lenne, mivel a bortúrák zárási rendezvényre lenne áram vagy akár állandó mosdók is építhető lenne). Így akár a fák között is lehetne borkóstolót tartani, illetve a borospincék is kibérelhetnék saját eseményeikre
- A Rumi-ház turistaházként való működtetése jó kezdemény volt, de az történt vele, mint a helyi termékbolt projekttel még évtizedekkel ezelőtt, hogy a fenntartás nehézségeket okozott. Ezért is fontos, hogy az önkormányzat olyan pályázatokat csináljon, amit a közösség fenn tud tartani.
- A város 2 kastélyának, illetve azok kertjeinek hasznosítására sok terv volt (köztük extrémebb megoldásokra is: lombkorona magasságában házikók), azonban a koronajárvány következtében elakadtak a fejlesztések.
- Várható a csepregi horgászto fejlesztése, amelynek során a fejlesztő rendbe rakhatja a tavat (a megrongálódott gát kijavítása esetén a kőszegi főútról is be lehetne jönni, így 3 felől lenne elérhető a hegy, illetve teljesen körbe lehetne rajta menni.
- A túraútvonalak fejlesztése (például a kéktúra útvonalának közelebb hozása) jelentősen emelheti a forgalmat. Míg korábban havonta 1-2 ember érkezett egy-egy borászathoz a bakancsos turisták közül, addig az elmúlt években átadott Alpannoniának köszönhetően érezhetően emelkedett a számuk.

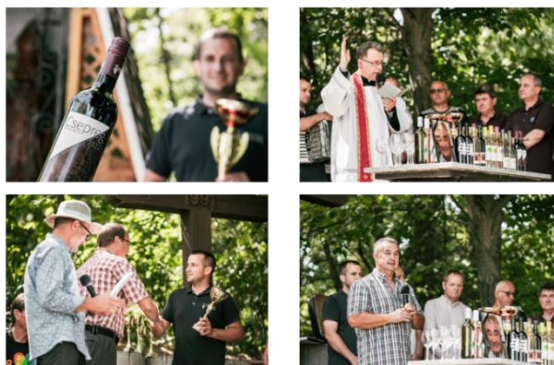
Az interjúalany megerősítette, hogy a fenti összefoglaló pontosan tükrözi a fenti témákra adott válaszokat. Az interjút Dr. Herczeg András készítette a kutatásának részeként 2023. május 3-án.

8. sz. melléklet: A csepregi boros közösség 2022. évi kiemelt eseményei

Farsang Farka Bortúra
(2022.02.26.)

Orbán-napi gyepűtiprás
(2022.05.21.)

Alpannonia Plus túra – Csepreg
(2022.06.18.)

Csepregi Szüret
(2022.09.17.)

Erszébet napi újborkóstoló
(2022.11.19.)

Előszilveszteri bortúra
(2022.12.29.)

A 8. sz. mellékletben szereplő képek forrása: <https://hellocsepreg.hu/hu/galeria>⁴³

⁴³ Csepreg Város hivatalos honlapja, <https://hellocsepreg.hu/hu/galeria> (letöltve:2023-04-30)

11. Függelék

Függelék A: A szerző nyilatkozata a diplomamunka eredetiségéről és nyilvános hozzáféréséről

NYILATKOZAT

a diplomamunka eredetiségéről és nyilvános hozzáféréséről

A szerző neve: **Dr. Herczeg András**

A dolgozat címe: **Csepreg város borturisztikai fejlesztési lehetőségei**

A megjelenés éve: **2023**

A tanszék neve: **Szőlészeti és Borászati Intézet**

Kijelentem, benyújtott **diplomamunkám** egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi termékem. Tudomásul veszem, hogy a Budai Campus Tanulmányi Osztályon határidőben történő bemutatás nem jelenti dolgozatom szakmai és tartalmi elfogadását.

Kérem, válasszon az alábbi lehetőségek közül:

☒ Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a MATE Entz Ferenc Könyvtár

és Levéltár szakdolgozat archívumába. A teljes szöveg kizárólag a Budai Campus számítógépeiről tekinthető meg.

A vízjellel ellátott pdf dokumentum szerkesztését nem, megtekintését engedélyezem. Tudomásul veszem, hogy a vízjel nélkül leadott dokumentum szerzői jogai sérülhetnek.

☐ **Dolgozatom titkosított. A titkosítás lejáratának dátuma: évhónap.**

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a MATE Entz Ferenc Könyvtár

és Levéltár szakdolgozat archívumába. A vízjellel ellátott pdf dokumentum szerkesztését nem, **megtekintését a titkosítás határidejének lejártát követően engedélyezem.** A teljes szöveg kizárólag a Budai Campus számítógépeiről tekinthető meg.

Tudomásul veszem, hogy a vízjel nélkül leadott dokumentum szerzői jogai sérülhetnek

Budapest, 2023. május 8.

.....
szerző aláírása

Függelék B: Konzultációs nyilatkozat

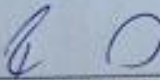
KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

A Dr. Herczeg András (hallgató Neptun azonosítója: F5NO47) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: Budapest, 2023.05.08.

Belső konzulens
Dr. Fehér Orsolya